

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

10
динара

БРОЈ

1491

25.7.1980. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА ХLI

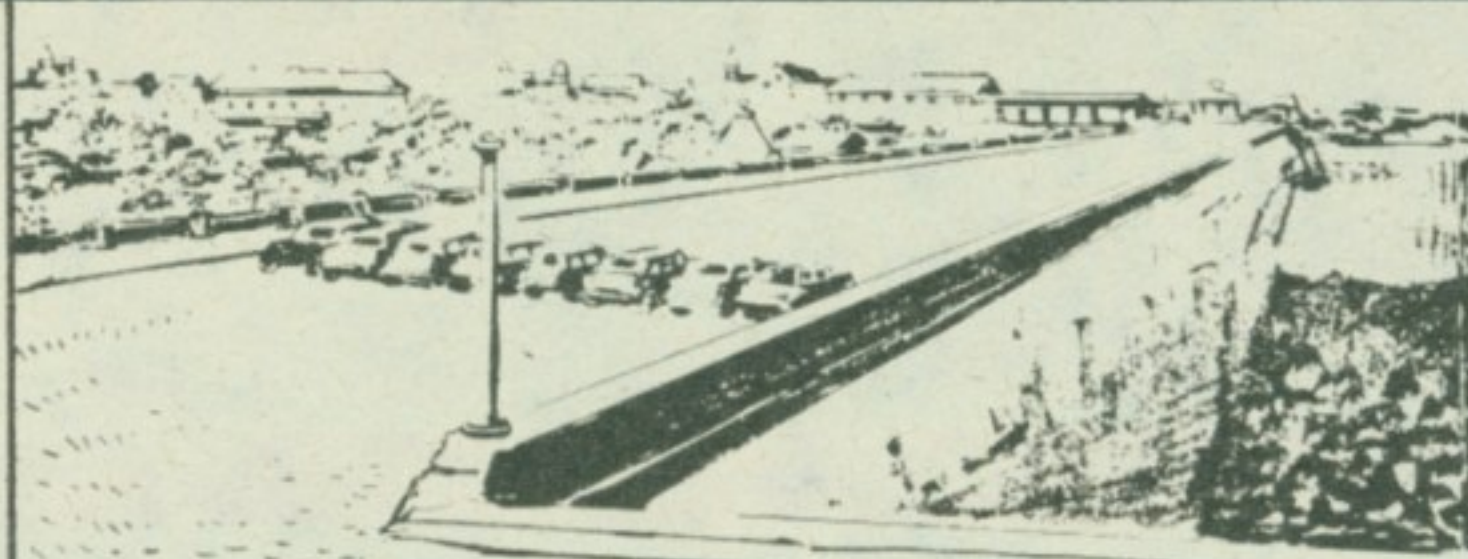
КОМПЛЕТАН
СТРИП
РИП
КИРБИ

RIPLEY ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

КАПЕТАН ФИН РОНИ

АМЕРИЧКИ ИСТРАЖИВАЧ НА ПУТУ ЗА ЈУЖНИ ПОЛ ПРЕШАО ЈЕ 5700 КИЛОМЕТАРА НА СКИЈАМА И САНКАМА КОЈЕ СУ ВУКЛИ ПСИ.

ЗИДИНЕ

КОЛУМБИЈСКОГ ГРАДА КАРТАГЕНЕ СAGPABEHЕ СУ ЈОШ У 16. ВЕКУ, А ШИРОКЕ СУ ТОЛИКО ДА ПО њИМА ИСТОВРЕМЕНО МОЖЕ ДА СЕ ИСТОВРЕМЕНО ОСАМ АУТОМОБИЛА.

СИРАВИ

СУ ВЕОМА ДУГОВЕЧНИ ЗА РАЗЛИКУ ОД ВЕЋИНЕ ИНСЕКТА. НЕКЕ УХВАЋЕНЕ РАДИЛИЦЕ ЖИВЕЛЕ СУ У ЗАТОЧЕНИШТВУ СКОРО ДЕСЕТ ГОДИНА, А КРАЉИЦЕ САК ДВА ПУТА ДУЖЕ.

ЗЕЛЕНА КОРЊАЧА (CHELONIA)

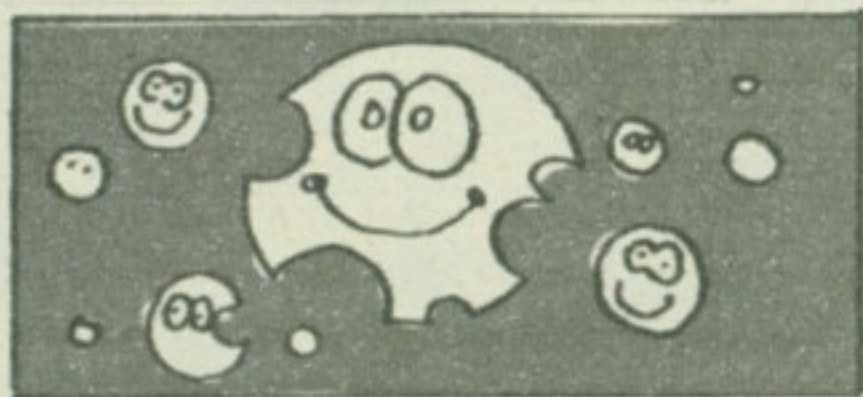
ЈЕ НАЈПОЗНАТИЈА МОРСКА КОРЊАЧА, А ЖИВИ У ТРОПСКИМ ВОДАМА. МЕСО И ЈАЈА ОВЕ КОРЊАЧЕ ВЕОМА СУ ЗНАЧАЈНА У ЛУДСКОЈ ИСКРАНИ, АЛИ ИХ ЕВРОПЉАНИ И СЕВЕРНОАМЕРИКАНЦИ НЕРАДО ЈЕДУ ЈЕР СЕ БЕЛАНЧЕВИНАСТИ ДЕО КУВАЊЕМ НЕ СТВАЊАВА ВЕК ОСТАЈЕ БИСТАР, СЛИЧАН ПРОЗРАЧНОЈ ПИХТИЈАСТОЈ МАСИ.

СВАКА МАЧКА

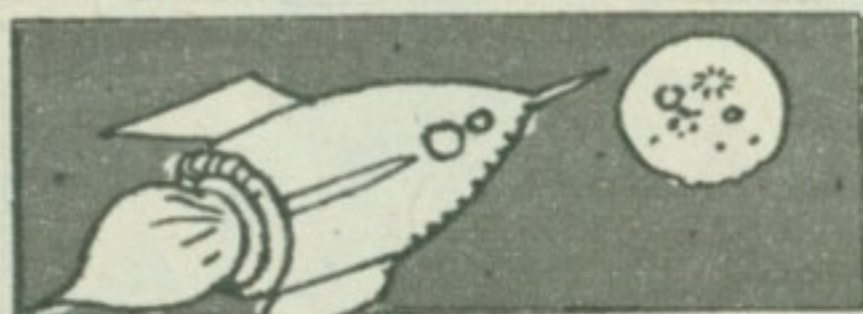
МОЖЕ ДНЕВНО ДА УЛОВИ И ПОЈЕДЕ ДО ДВАДЕСЕТАК МИШЕВА, ОДНОСНО ОКО 7.500 ГОДИШЊЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

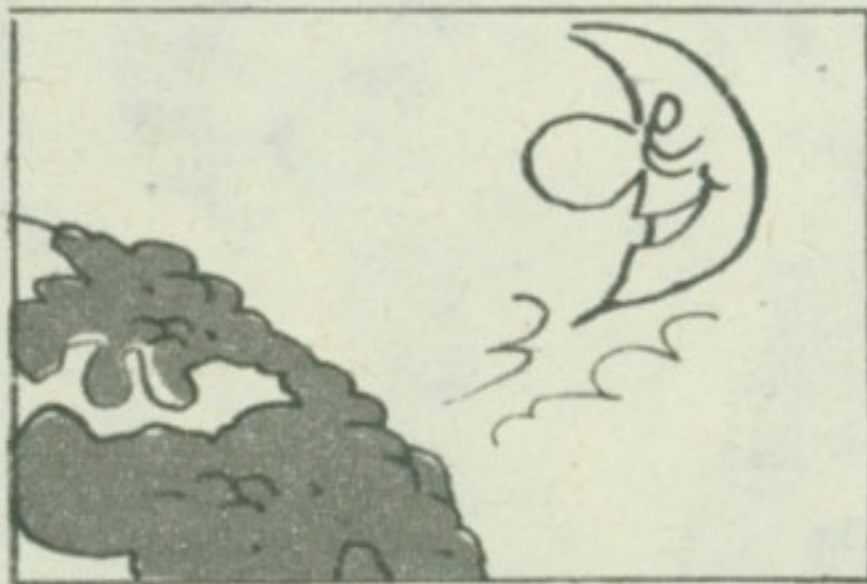

● 0,000002 секунде траје елементарна честица мезона (тежа је од електрона, а лакша од протона) док не почне да се распада на лакше мезоне.

● 0,005 секунди прође од тренутка када се човек убоде иглом до тренутка кад осети бол.

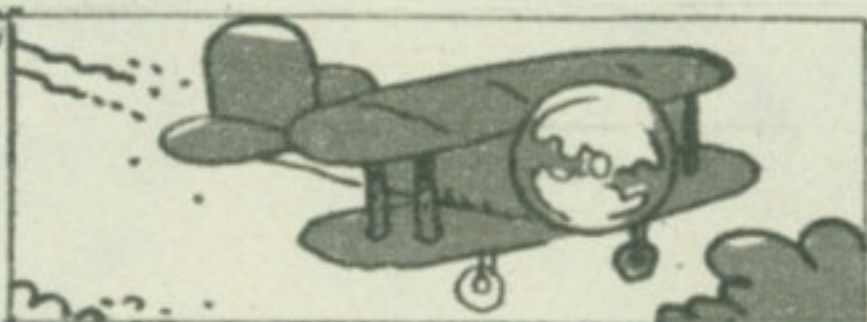
● 0,1 секунд потребно је космичком броду да на свом путу ка Месецу прелети један километар.

● 1,25 секунди путује светлосни зрак од Месеца до Земље.

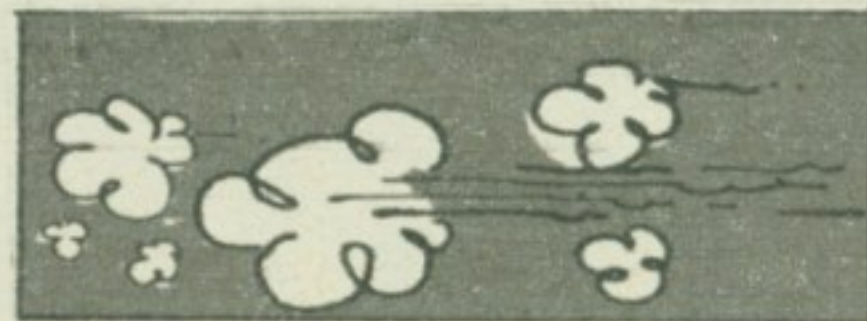
● 20 секунди је најкраћи период у коме одрастао човек успе да изговори стотину речи.

● 1 минута је време за које срце миша начини хиљаду откуцаја.

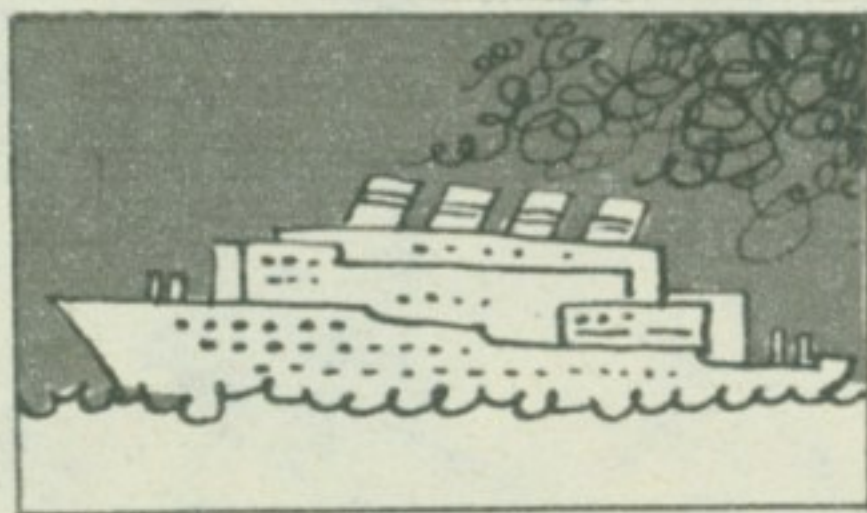
● 37 минут трајао је први лет преко Ламанша који је 1909. извео Француз Луј Блерио.

● 1 час и 10 минута потребно је пегавој хијени да претрчи 64 километра.

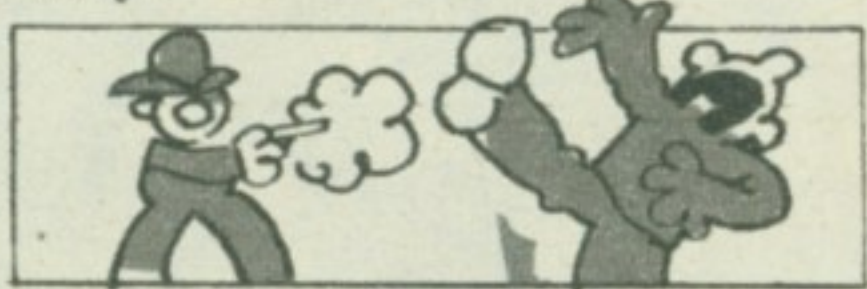
● 4 часа трајала је агонија брода „Титаник“ који је после судара са леденим брегом потонуо у ноћи између 14 и 15. априла 1912. године.

● 5 дана плове савремени путнички бродови преко Атлантика. Први амерчки досељеници прешли су океан паробродом „Мајглауер“ за 55 дана.

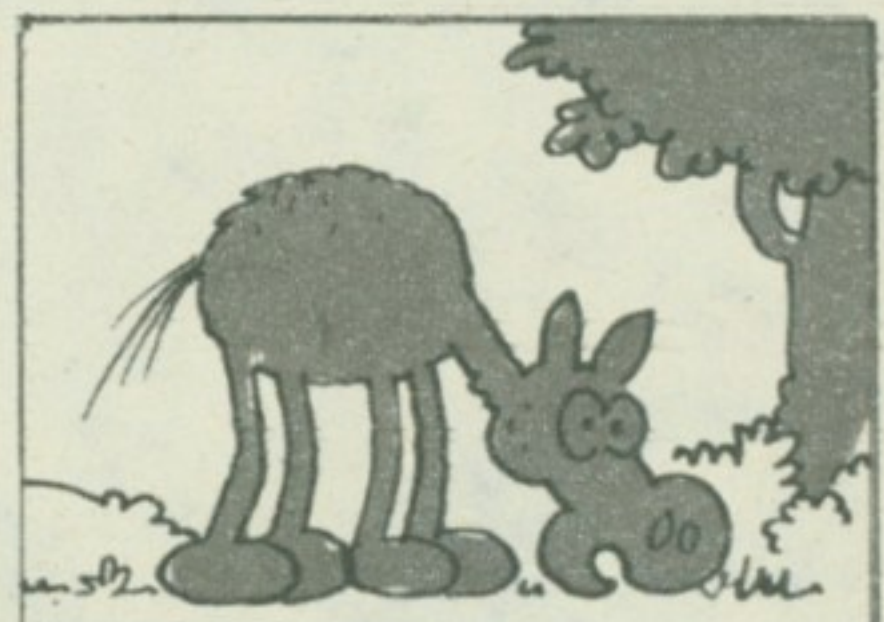
● 14 дана прошло је од открића рендгенових зрака до њихове прве примене у пракси.

● 21 дан траје свадба у Јемену.

● 15 година је период за који просечан Американац, у биоскопу или на телевизији, види око 18 000 убиства.

● 1 година потребна је да човеково срце испумпа 2.760.000 литара крви.

● 20 година је просечан живот коња.

● 22 године треба да прође да би већина људи заборавила имена и лица скоро свих школских другова, сем оних које и даље виђају.

● 60 година потребно је радиоактивним отпаcima (стронцијуму 90, и цезијуму 137) да постану потпуно безопасни. За плутонијум 239 тај рок је знатно дужи — око 500.000 година.

Јесте ли икада доживели да вам телефон зазвони — управо кад сте стали под туш? (Телефонски позив сте, наравно, узалуд очекивали цело вече). Или сте можда некада чекали аутобус једно пола сата и изнервирано кренули пешице — кад сте зачули шкрипу аутобуских кочница за собом; наравно, већ сте се довољно удаљили од аутобуске станице да бисте имали икакве шансе да га ухватите.

Да ли су то само случајности? Пре неколико векова људи су за сличне непријатности говорили: судбина, чини, црна магија. Модеран свет не верује у судбину — за нас су меродавни само природни закони.

Додуше, закон акције и реакције, закон релативности, закон вероватноће и остали закони које смо учили у школи не обухватају глупе ситуације које нам свакодневно кидају нерве — али зато су неки маштовити мислиоци, као што су Морфи, Питер и Паркинсон, на пример схватили као свој животни задатак да ограничене природне законе прошире „неприродним законима“.

Пре 13 година Артур Блох је издао књигу „Морфијеви закони — и остали разлози зашто ствари иду наопако“. Почасно место у књизи заузима **ПРВИ МОРФИЈЕВ ЗАКОН** „Ако ишта може да крене без везе — кренуће“. О'Тул је дао допуно: „Морфи је био оптимист“. (Ваљда је тиме хтео да каже: и кад могу и кад не могу — ствари иду без везе).

РЕЛАТИВНО ВРЕМЕ

Некада су сујеверни људи говорили: „Кад желите нешто, немојте то помињати — иначе се неће остварити“. Данас је сујеверје изишло из моде. У савременом свету говори се о такозваном **ЗАКОНУ НЕИЗГОВАРАЊА** који гласи: „Чим нешто поменете, ако

ЗАБОРАВИТЕ ЧИЊЕНИЦЕ РАЗЛИКА ЈЕ-ИСТА

ДА ЛИ СТЕ ЧУЛИ ЗА ЗАКОН СЕЛЕНТИВНЕ ГРАВИТАЦИЈЕ
КОЈИ ГЛАСИ: „СВАКО ТЕЛО ПАДА ТАКО — ДА НАПРАВИ
ШТО ВЕЋУ ШТЕТУ“?

је добро — наравно, неће се десити, а ако је лоше — наравно, десиће се“.

Студенти су увек веро-

вања доводе до негативних резултата; позитивна очекивања — доводе до негативних резултата“. Један

су говорили: важно је почети; добар почетак је — пола посла. Данас, ипак, људи више варују у чуве-

вали да могу да шаљу професорима „позитивне и негативне таласе“. То је превазиђено; **НЕРЕЦИПРОЧНИ ЗАКОН ОЧЕКИВАЊА** врло прецизно каже: „Негативна очеки-

мислилац лаконски је допунио овај закон: „Разлика је — иста“.

Ако сте у дилеми да ли да почнете да радите на неком проблему, сетите се **ПРВОГ ГОРДОНОВОГ ЗАКОНА** који гласи: „Ако неки проблем уопште није вредан размишљања, није вредан ни пажљивог размишљања“. (Не можете рећи да закон није прилично логичан).

У исту групу спада и Хоовом **ЗАКОН О ВЕЛИКИМ ПРОБЛЕМИМА**: „Из сваког великог проблема може се извући — један мали“.

Ако на неко питање не знате одговор а од вас се очекује да ипак нешто кажете, можете да примените **ПРВИ БОРОВ ЗАКОН**: „Ако немате шта да кажете — реците то што неразговорније“. Постоји, додуше, и један изузетак од овог закона: на жалост, правило не важи за одговарање на испитима.

Некада су људи, изгледа, били велики оптимисти, па

сталих 90 процената времена“. Изгледа, додуше, да је процентни рачун овде мало побркан, али и време је релативно (што рек'о Ајнштајн).

ЗАВИСИ ОД ЦЕНЕ

Постоје и неки конкретнији и очигледнији закони. **СЕГАЛОВ ЗАКОН**, рецимо, каже: „Човек који има један часовник на руци — увек зна колико је сати; човек који има два часовника — никада није сигуран“. Звучи мало парадоксално, али ако се сетите да, најчешће, два часовника ретко показују исто време...

Чули сте, наравно, за закон гравитације; а да ли сте чули за **ЗАКОН СЕЛЕНТИВНЕ ГРАВИТАЦИЈЕ** из Блохове књиге? Закон гласи: „Свако тело пада тако — да направи што већу штету“.

Кад је већ реч о падању — ево и чувеног **ЦЕНИНГОВОГ ЗАКОНА** који свако може да провери огледима: „Вероватноћа да ће вам хлеб пасти на тепих оном страном која је премазана џемом — управно је пропорционална цени тепиха“. Проверите, ако не верујете.

Један од закона који је добро познат свим возачима (нарочито онима који се стално журе) гласи: „Друга колона возила је увек бржа“.

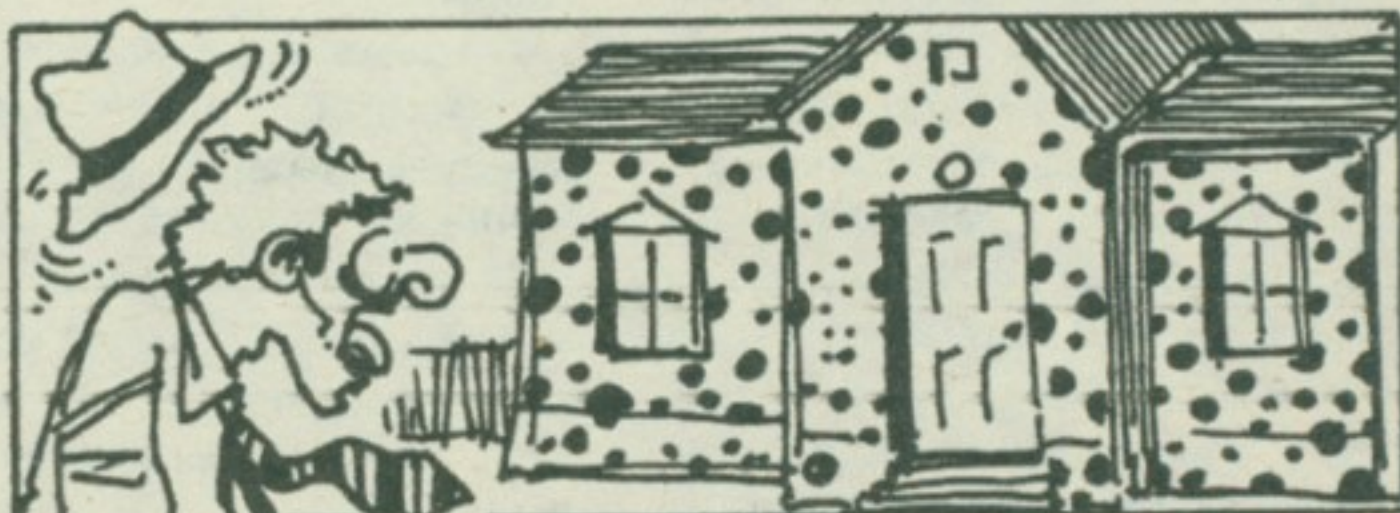
Велики мислилац Барт формулисао је правило помоћу којег можете да разликујете људе: „Постоје два типа људи: они који мисле да постоје два типа људи и они који то не мисле“.

За све оне неверне Томе који сматрају да су ово бесмислице доконих људи — проналазачи „неприродних закона“ унапред дају одговор: „Ако се чињенице не уклапају у законе — заборавите чињенице“.

Љ. Ј.

КУЋА НА ТУФНЕ

Лоренсу Паркеру из Мисуле у америчкој држави Монтани у први мах ништа није било јасно када је једног дана, вративши се кући, на бело окреченим зидовима свога дома угледао жуте и наранџасте „туфне“. Пошто је утврдио да се не ради о неславној шали, Паркер је затражио помоћ стручњака. Све што су они могли да му кажу је да су „туфне“ највероватније изазвале неке хемикалије у ваздуху. О каквим се честицама ради и како „туфни“ да се реши, меродавни не рекоше ни реч.

СА БРАЧА У ЦЕО СВЕТ

КАМЕН ЗЛАТА ВРЕДАН

Песник Владимир Назор, и сам Брачанин, често је писао о људима са родног острва. Међутим, није занесено исписивао стихове и редове само о брачким пастирима, цврчцима, маслинама, увалама, вину. Одушевљен лепотом и постојаношћу брачког камена, који је стотинама година диљем света знамење овог острва, Назор је ускликнуо:

„Оточе без палача и споменика, твој је камен градио храмове Диоклецијанове, саркофаге за погоне, плоче и крижеве за кршћане. Ти си сив и сур, а твој мрамор блиста на сунцу, што изнад тебе пламса!“

И заиста, од брачког камена саграђено је, њим обложено или украшено мноштво значајних и славних здања и споменика на свим континентима, од доба римске владавине на нашем тлу до данас.

Када су 228. године Римљани учврстили своју власт у новооснованој провинцији Далмацији, открили су вредност брачког камена и отворили неколико каменолома, нарочито око данашњих насеља Шкрипа и Сплитске.

Аурелиус Валериус Диоклецијанус, са надимком Јовиус, римски император од 284. до 305. године, почео је око 300. да гради палату код Салоне (Солина). Салона, главни град римске Далмације, имао је тада око 60 хиљада становника.

Повукавши се 305. године са престола Диоклецијан је у својој палати, данас најзначајнијем античком споменику у Далмацији, живео све до смрти 316. године. Ту је и сахрањен, у здању од брачког камена.

Под надзором исплужених

ветерана римских легија, робови су код Шкрипа и Сплитске даноноћно цепапи блокове за цареву палату. Не зна се колико су трајали ови радови, али је сигурно да су били мукотрпни: хиљаде тона камена вађено је ручно, на жестоком брачком сунцу, и галијама превозено у Салону. А када је град 615. године пропао, Диоклецијанова палата постала је језгро средњовековног Сплита и његов вишевековни понос.

Године 1441. позван је из Венеције тада већ гласовити градитељ, кипар и урбанист Јурај Далматинац да настави градњу катедрале у Шибенику, једног од најмонументалнијих културно-историјских споменика не само на нашем приморју. Искусни мајстор који је иза себе оставио мноштво раскошних грађевина, лично је са клесарима отпловио на Брач, у каменоломе, где је одабрао камен за катедралу и надгледао клесање. Неки делови овог здања саграђени су од камена са Корчуле, Сушца, Крка и Раба, али је главнина од брачког камена. Градња је завршена 1536. године.

У време када је Јурај Далматинац долазио на Брач, каменолом „Веселе“, недалеко од Пучишћа, закупио је 2. маја 1455. године градитељ и кипар Андрија Алеши коме је много година касније подигнута на том месту спомени-плоча.

Он сигурно није слутно да ће брачки камен препловити океане и мора да би се његовој белини и лепоти, уграђеним у складне монументалне грађевине, дивили људи у обе Америке, у Азији, Африци, Аустралији.

Године 1869. градитељи Едуард ван дер Нил и Аугуст

фон Сикадсбург подигли су од брачког камена чувену Државну оперу у Бечу. Исти камен уграђен је и у вашингтонску Белу кућу, у палату Уједињених нација, нови универзитетски град у Бенгазију, у Либији, затим у зграде Савезног извршног већа и Централног комитета СКЈ у Београду, Музеј револуције у Загребу, зграду Политике...

Од њега је споменик палим борцима на Шехитлацима код Бањалуке, споменик код Батине скеле. У крипти од овог камена почива и Петар Петровић Његош у новом маузолеју на врху Ловћена.

Али, како се види и сече овај најчешће бели камен кречњачког порекла и правилне структуре, због чега је врло подесан за обраду?

Некада се све радило ручно: секао се пилама без зубаца тако што се у засеклину сипала вода и железна струготина. Данас се обрађује машински, уз много мање напора него некада.

Брдо се водоравно засече челичном жицом која иде у круг. И даље се сипа вода и железна струготина, без њих би се жица врло брзо усијала и камен не би могао да се сече. Вертикално се буши електричним бушилицама и тако одвајају блокови тешки и више десетина тона. Специјалне дизалице укрцавају их на нарочите камионе који блокове одвозе у пилану.

Ту их посебним кружним пилама — „циркуларима“ — са дијамантном оштрицом секу на плоче различитих димензија и дебљине. Одатле, преко предузећа „Јадранкамен“, одлазе бродовима, авионима или камионима у цео свет.

Текст: И. Лончар

Здање Савезног извршног већа у Београду

Детаљ шибенске катедрале

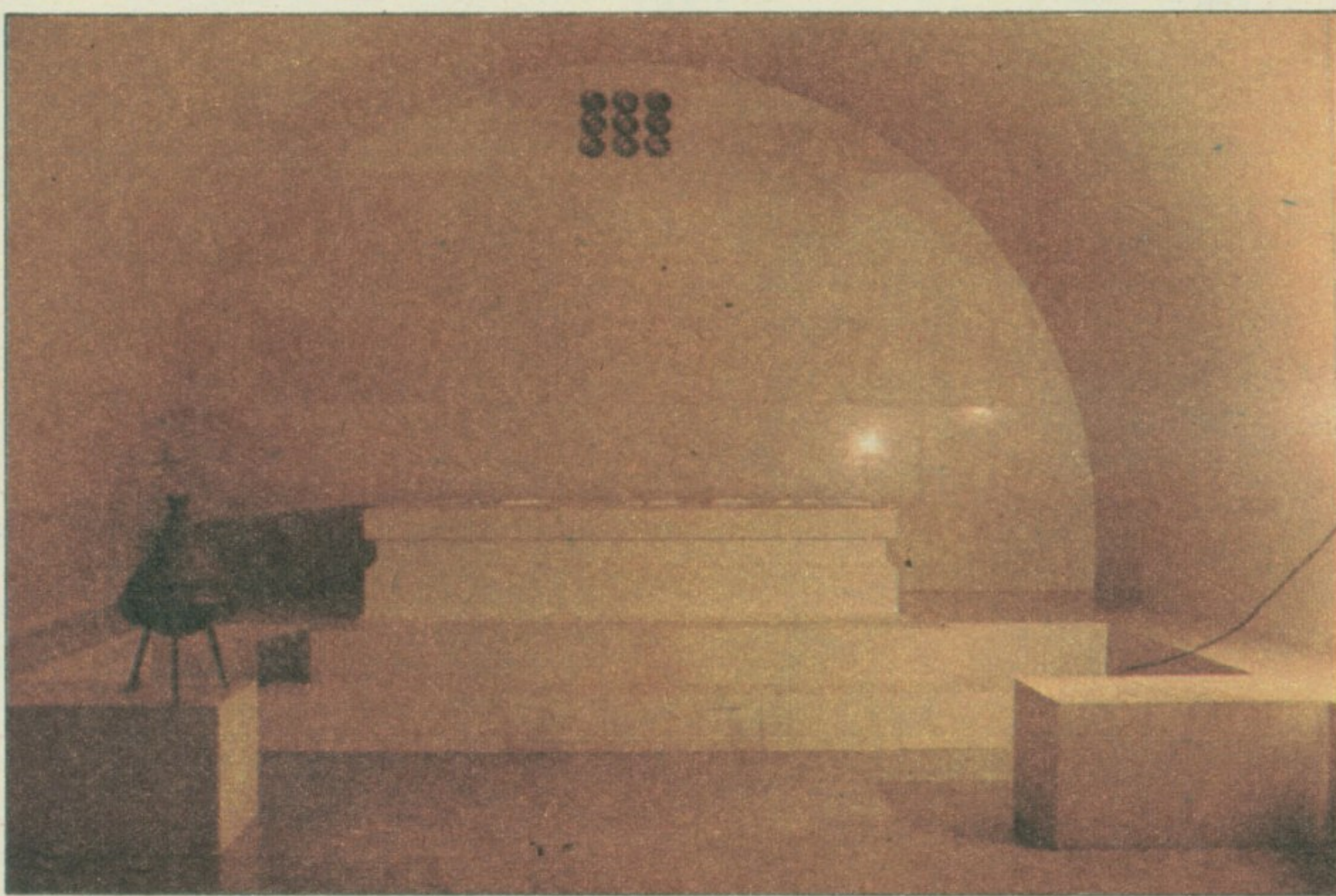

Палата Уједињених нација у Њујорку

Државна опера у Бечу

Крипта у Његошевом маузолеју на Ловћену

Бела кућа у Вашингтону

ПАСОШ ЗА СПИР

Крајем 1939. године Тито се враћао у земљу са једног од својих путовања у Москву. Због рата у средњој Европи враћао се преко Турске — ишао је из Одесе бродом за Истанбул. Имао је канадски пасош...

Прича о боравку Спиридона Јанка Мекаса у Истанбулу почиње једног јесењег дана, спуштањем сидра једног брода из Одесе, с којег је сишао у чамац само један човек, да би се затим превезао до обале и ту искрцао. Чамац се вратио на брод, брод је отпловио даље, а усамљени путник је кренуо кроз Истанбул.

Путник из Одесе није желео да изазове у Истанбулу ни најмање интересовање, а истанбулски новинари, опет, нису могли а да се не заинтересују за човека који се искрцао, сам самцит, с брода који је допловио из совјетске Русије, земље која је у то време за све представљала загонетку.

После кратког времена новинари су закључили да из закопчаног „Канађанина“ неће успети да извуку ништа сензационално и оставили су га на миру. Али, да ли ће га оставити на миру и полиција? Требало је зато што мање личити на човека који се крије, шетати слободно најживљим улицама града, одлазити у најпосећеније локале, а пре свега становавати у хотелу према чијим гостима полиција има највише поштовања.

Такав хотел био је истанбулски хотел „Парк“.

ГОСТ ИЗ СОБЕ 31

Хотел „Парк“ налазио се у најотменијој четврти европског дела Истанбула. До њега се са обала Босфора долазило путем поред раскошних стамбених зграда, хотела за странце и страних дипломатских представништва. Такве хотели полиција обично поштује и њихове госте много не узнемирава. Зато је овај хотел био идеално скровиште за госта из Одесе, путника без уредних виза који је желео да избегне сваки сусрет с полицијом.

У том хотелу провео је Спиридон Мекас најопасније дане — првих седамнаест дана свог боравка у Истанбулу. Соба у којој је становао носила је број 44, на другом спрату. Лепа со-

ба са стакленим вратима која воде на балкон.

А затим се гост из собе 44 хотела „Парк“ преселио у собу 31 у „Континенталу“, која је била готово у пола јевтинија. С прозора собе пружа се поглед на супротну обалу Златног Роба, са силуетом Фатихове џамије. У овој соби провео је наводни Спиридон Мекас скоро три месеца, чекајући нов пасош из Југославије. Био је нестрпљив да оде у земљу, а могао је очекивати да ће се и полиција једног дана више заинтересовати за њега. Разлога за то било је довољно.

свратио у „Кристал“ — локал са великим стакленим зидовима, на највиднијем месту трга Таксим. Као што је гост који седи у „Кристалу“ могао посматрати трг и људе на њему, тако су и пролазници, према томе и полијаци, могли видети оне који, испијајући кафу, седе поред прозора.

Спиридон Мекас стрпљиво је чекао курира који је требало да дође, јер на његовом пасошу канадског држављанина није било југословенске улазне визе. Партијска техника у земљи израдила је и послала у Истанбул пасош са по-

Упоређујући у Истанбулу Мирин и свој фалсификовани пасош, Јосип Броз је открио да визе нису идентичне.

— Када сам у јесен 1936. године дошла у Љубљану да студирам архитектуру и настанила се у старој згради Дома студенткиња у Градишчу, нисам имала појма пред каквим се бур-

Причала је како је са групом од двадесетак студената и професора ишла у Париз на позив Сорбоне, а уз пут понела писмо за Бориса Кидрича. Он је тада са женом и кћеркицом

У питању је човек који долази из Одесе и остаје тако дуго у Истанбулу, који има грчко име и презиме а не говори грчки, који је рођен у Карловцу (како је писало у књизи гостију) од оца с непрчким именом Јанко, који је канадски држављанин а не говори ни један од два канадска језика — ни француски ни енглески — него само немачки.

Међутим, Канађанин Мекас мирно је шетао улицама као сваки туриста, уживајући у разгледању града. Увече се редовно враћао у своју собу угледног хотела „Континентал“, и ту, као сваки солидан грађанин, преспавао ноћ. Кад је хтео да попије кафу, гост из Канаде није одлазио у сумњиве локале него би, као сваки пристojан грађанин Истанбула,

требном визом. Носио га је Владимир Велебит. Међутим, показало се да тај пасош није добар. Велебит се вратио у земљу, а Тито — Спиридон Мекас — и даље је чекао у Истанбулу.

Из земље је пошао други курир са пасошем...

ИЛЕГАЛНИ ЗАДАТАК СТУДЕНТКИЊЕ МИРЕ

Тако је 1939. године почео необичан илегални задатак Мира Ружић, студенткиње архитектуре из Љубљане, која се данас као архитекта у пензији сећа како је упознала човека за кога је касније сазнала да је Јосип Броз Тито, генерални секретар Комунистичке партије Југославије.

ним тренуцима налази наш народ. Сазнавала сам више што сам се више укључивала у политички живот на Универзитету. Било је то најпре на студијском марксистичком кружоку који је водио Борис Зихерл, затим у напредном женском покрету под вођством Виде Бернот, познанство са Тонетом Томшичем и Лидијом Шентјурц, организаторима многих демонстрација, да бих се укључила и у партијску технику коју је по повратку из Митровице организовао Борис Крајгер, који ме је и предложио за кандидата Партије. У то време била сам по потреби курир, штампар, разносач штампаних летака, а помало и политички радник. Поред свих послова морала сам редовно да полажем испите на факултету како не бих изгубила место у Дому.

становавоу на једној мансарди у Латинском кварту. Како је, — по повратку из Париза, те исте 1938. године, Кидрич у дупло дно њеног кофера ставио на цигарет-папиру штампане примерке Историје СКП (6) који су се касније умножавали на циклостилу.

Убрзо после повратка Мира Ружић је примила црвени каранфил и честитке другова поводом пријема у Партију.

Једног дана су је другови позвали и рекли јој: „Спреми се да отпутујеш у Истанбул. Даља упутства добићеш у Загребу.“

— Било је то за мене, младу студенткињу архитектуре врло привлачно путовање. Зачудила сам се када ме је један друг питао да ли ћу моћи да то успешно обавим. Мислим да су мене изабрали због тога што сам студирајући

ИДОНА МЕКАСА

архитектуру научила прецизно да црта, а можда и због тога што сам пред полицијом била некомпромитована. Знала сам тада да треба однети неки пасош у Истанбул, али коме — то нисам знала.

У Загребу је млада студенткиња сазнала име хотела у чијем ће ресторану потражити високог партијског друга и препознати га по фотографији на пасошу који му носи. За сваки случај, уколико буду потребне неке преправке на визама, снабдели су је паус-папиром, перима, мастилом и са тридесет квадратних сантиметара шапирографске коже.

Када је Мира Ружић стигла у Истанбул, одсела је такође у хотелу „Континентал“, где је већ становао Спиридон Мекас, механичар из Канаде. Друга чији је пасош носила, млада, шармантна девојка затекла је у ресторану: седео је за столом и читао.

— Тај први сусрет мало ме је изненадио. По слици на пасошу мислила сам да је то млађи човек. Када сам му тихо казала јавку и он одговорио на њу, схватила сам да је све у реду. Представио ми се: Вилим.

Хотел „Континентал“ је добио новог госта. Цело о-собље је знало да младу, богату студенткињу архитектуре из Југославије интересују дела старих турских неимара па је због тога и дошла у Истанбул. Канађанин Спиридон мекас, који се приликом једног ручка „случајно“ упознао са студенткињом архитектуре, сада је понекад одлазио са њом у шетњу да заједно разгледају витка минарета и куполе многобројних џамија.

Тако су бар сви у хотелу мислили...

КАМУФЛАЖА

Дугогодишње искуство и опрезност стечена илегалним радом опоменули су Тита. Упоређујући Мирина свој пасош открио је да визе на та два пасоша нису идентичне, јер су у међувремену власти на граници промениле жигове. Пасош који је курирка донела није вредео и са таквим пасошем је било веома опасно поћи на пут.

— Морамо нешто учинити — рекао је Тито без оклевања. — Ситуација у земљи је таква да морам рескирати...

— Никада нисам била у тежој ситуацији — прича

Мира Ружић. — Нисам имала појма о фалсификовању, а у овом случају нешто се морало учинити. Морала сам покушати, па шта буде! На паус-папир руком сам прецртала жиг из мога пасоша, а затим утиснула на шапирографску кожу. Покушај није успео. Боје су се разлиле јер сам ја, не познајући технику овог посла, жиг утиснула на мокру кожу уместо на суву. Покушала сам опет, опет, опет... Да несрећа буде већа, потрошила сам готово сву залиху коже, а резултат? Никакав. Предлагала сам да отпугујем натраг у земљу и донесем боље урађен или нов пасош, али друг Тито није прихватио бојећи се да ће то дуго трајати а

ситуација је таква да он мора прећи границу што пре.

У међувремену студенткиња и Канађанин обилазили су град. Разгледање источњачке архитектуре било је само камуфлажа за оне који их посматрају, јер су обоје имали много важнији проблем: како набавити још шапирографске коже?

— Морали смо бити опрезни јер се око нас врзало неки туристички водич који ми је био сумњив. По сваку цену је желео да нам покаже знаменитости Истанбула. Успели смо да га се отарасимо. „Треба бити на опрезу. Такво је вријеме“ — рекао ми је једног тренутка друг Тито. Објаснио ми је да је нека-

ко у то вријеме проваљена велика група турских комуниста које су казнили смрћу: ставили су их у вреће и бацили у залив Златни рог.

Приморана сам да обилазим трговине кожом. Нисам смела никога да питам, него сам само по изложима и полицама разгледала не бих ли случајно угледала оно што ми треба. Истанбулски трговци су се чудили кад сам у једној радњи затражила комад шапирографске коже. Мислили су да сам погрешила јер не знам језик.

Најзад, после неколико дана пронађен је комад неопходне коже. Обоје илгалаца могло је да одахне.

— Не знам колико сам дана радила стрепећи да опет не погрешим. Нисам смела да ризикујем. Тешко је сада рећи како сам се онда осећала, јер сам видела да се Титу жури. Најзад је жиг на визи био исти као у мом пасошу...

Тако је Канађанин Спиридон Мекас после три и по месеца добио улазну југословенску визу.

ТРАГ СЕ ИЗГУБИО

„Оријент-експрес“ је једног дана напустио истанбулску станицу Сиркеџи, с које полазе возови за Европу. У одвојеним купеима путовали су Тито и курирка. На свакој станици Тито је излазио из воза и шетао поред вагона.

— Стрепела сам на свакој станици, све до границе. Одахнула сам тек када сам видела да је мој рад на граници добио прелазну оцену. А Тито је све до Загреба наставио да шета по перонима препуним полицајаца. Растварили смо се у Загребу...

Тога дана се Спиридон Мекас изгубио из евиденције турске, југословенске, италијанске и америчке полиције. Нестало га је са света.

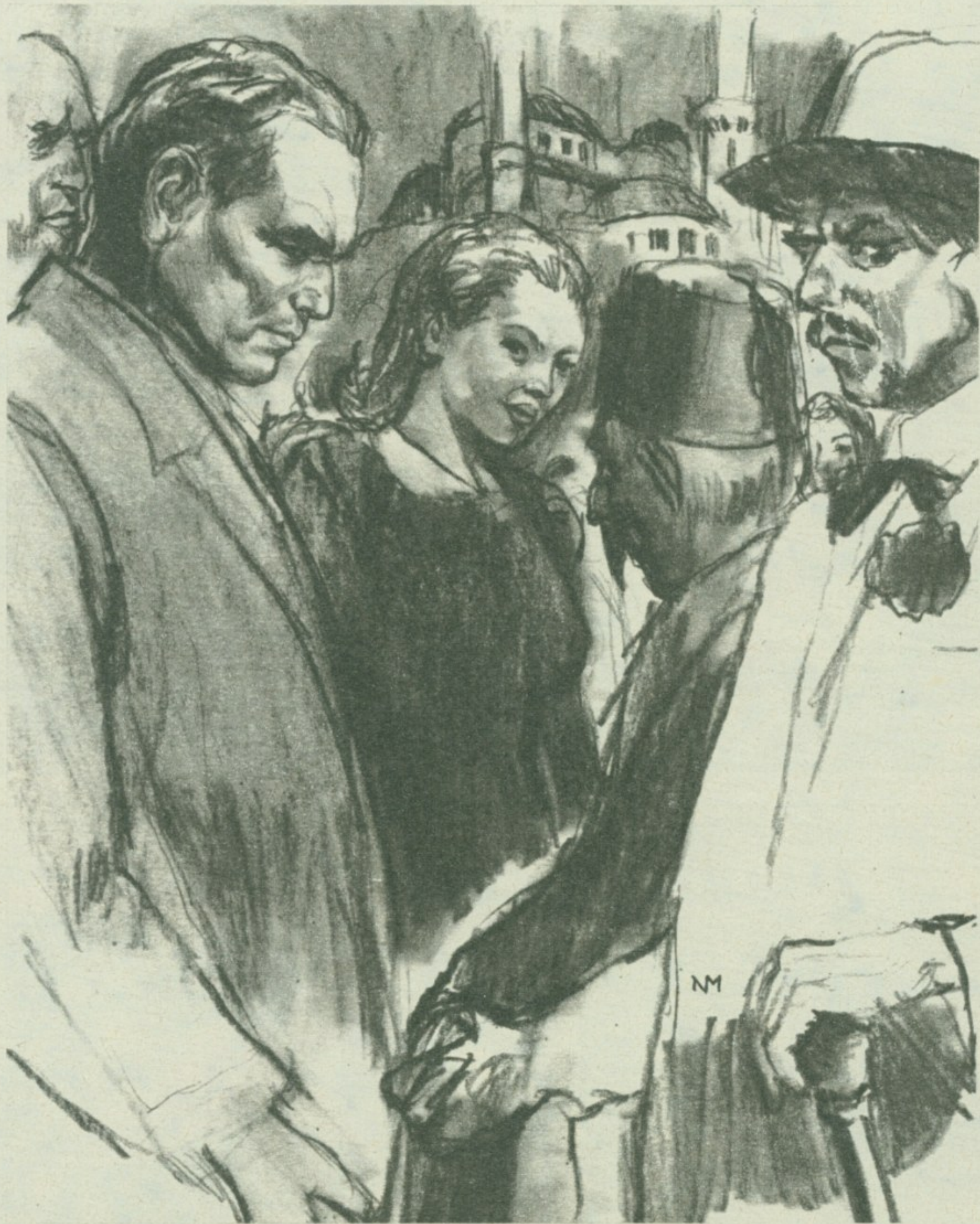
Још само неколико пута било је поменуто име Спиридон Мекас: у југословенској полицији, која је констатовала да је човек под тим именом ушао у Југославију а није из ње изашао; у бродарској агенцији у Напуљу, којој се није јавио; на броду „Конте ди Савоја“, јер је имао плаћену резервацију за место на овом прекоокеанском броду, а није се укрцао, није отказао резервацију — није значи отпутао за Америку.

Изгубио му се сваки траг. Спиридон Мекас је нестао...

Тек када је стигла у Љубљану, Мира Ружић је сазнала да је то био друг Тито. Поново су се срели на партијској конференцији која се одржавала у близини Литије. Мира је била водич делегатима. Поздравили су се као стари познаници. Тада су се сетили и Истанбула.

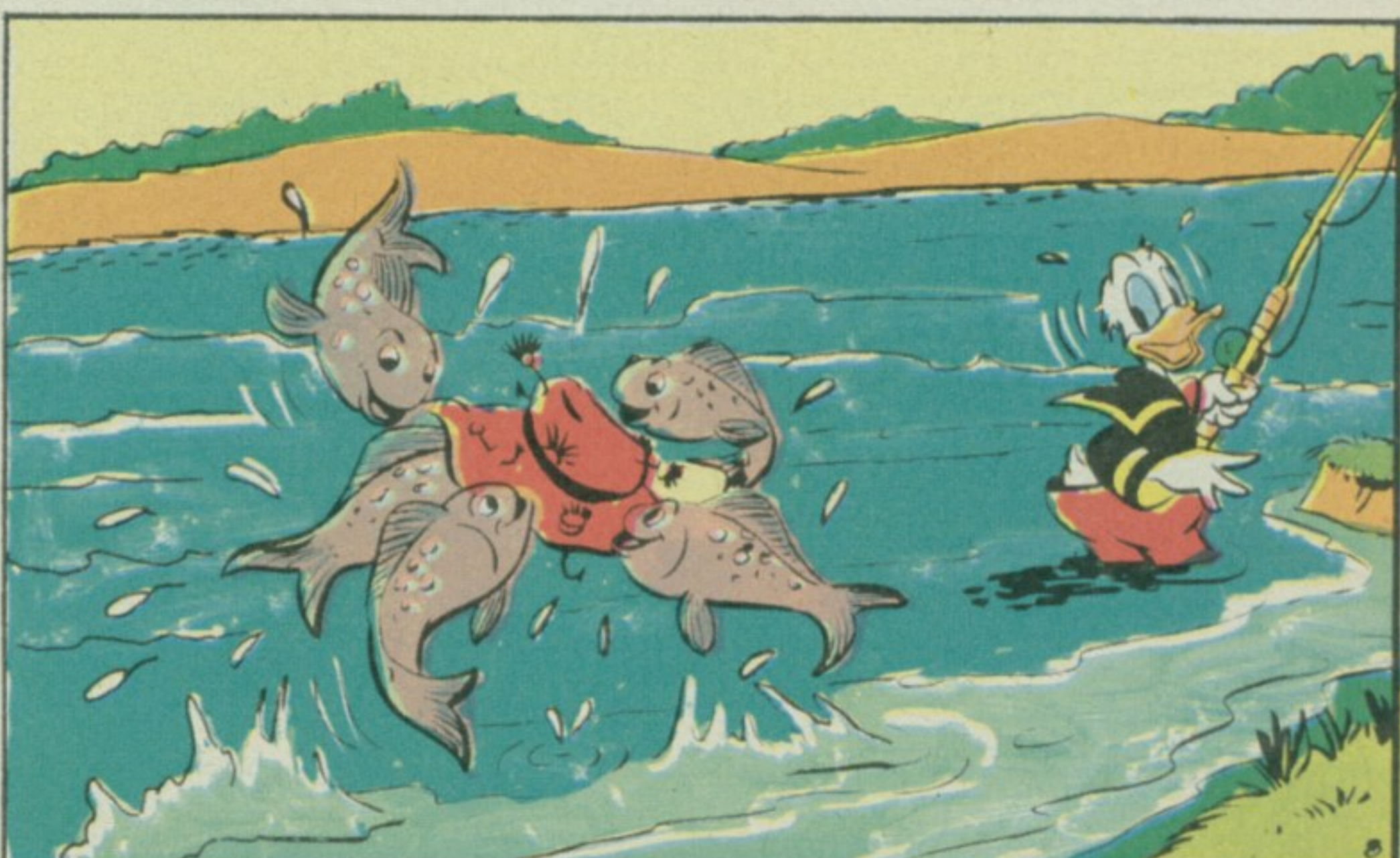
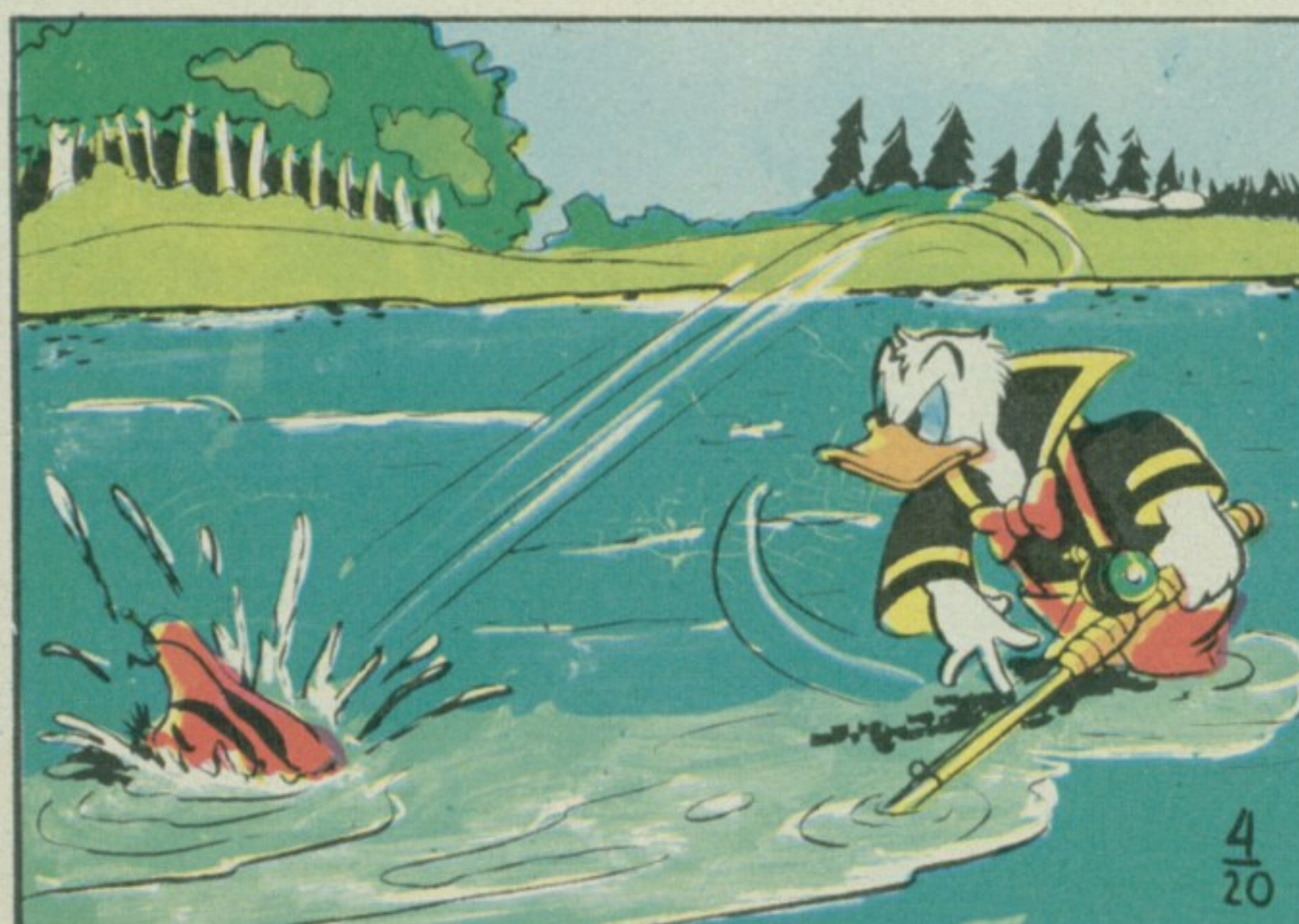
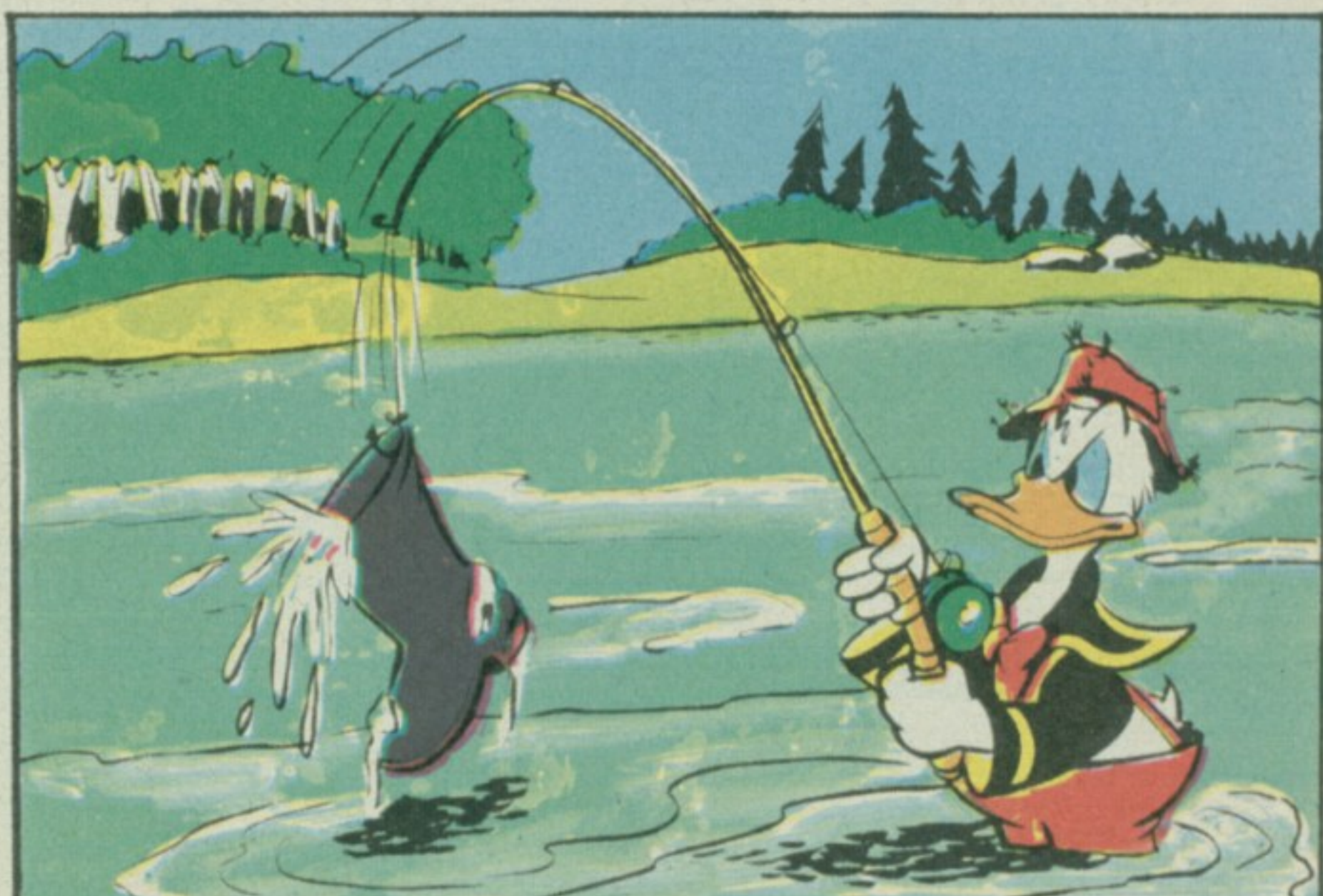
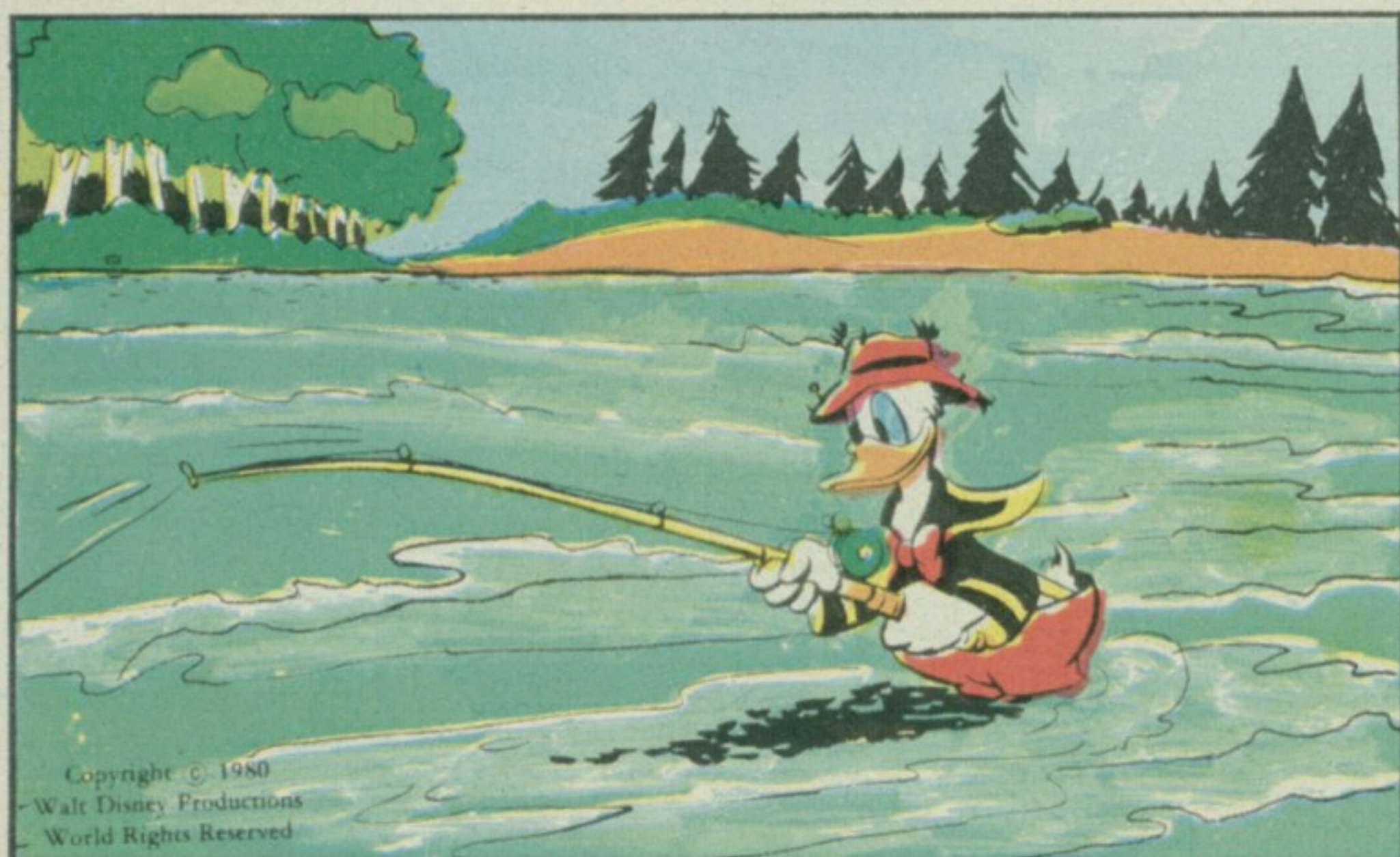
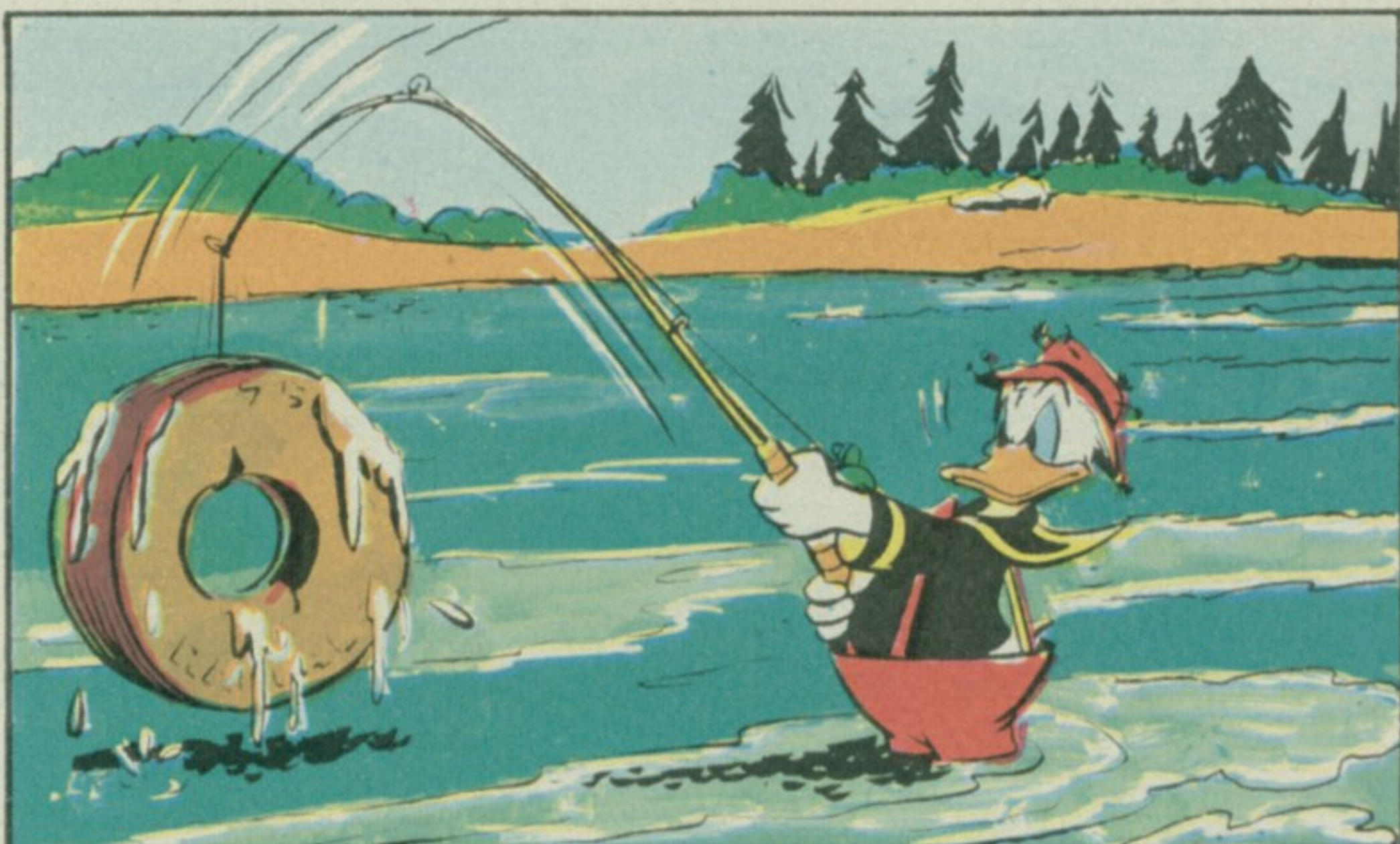
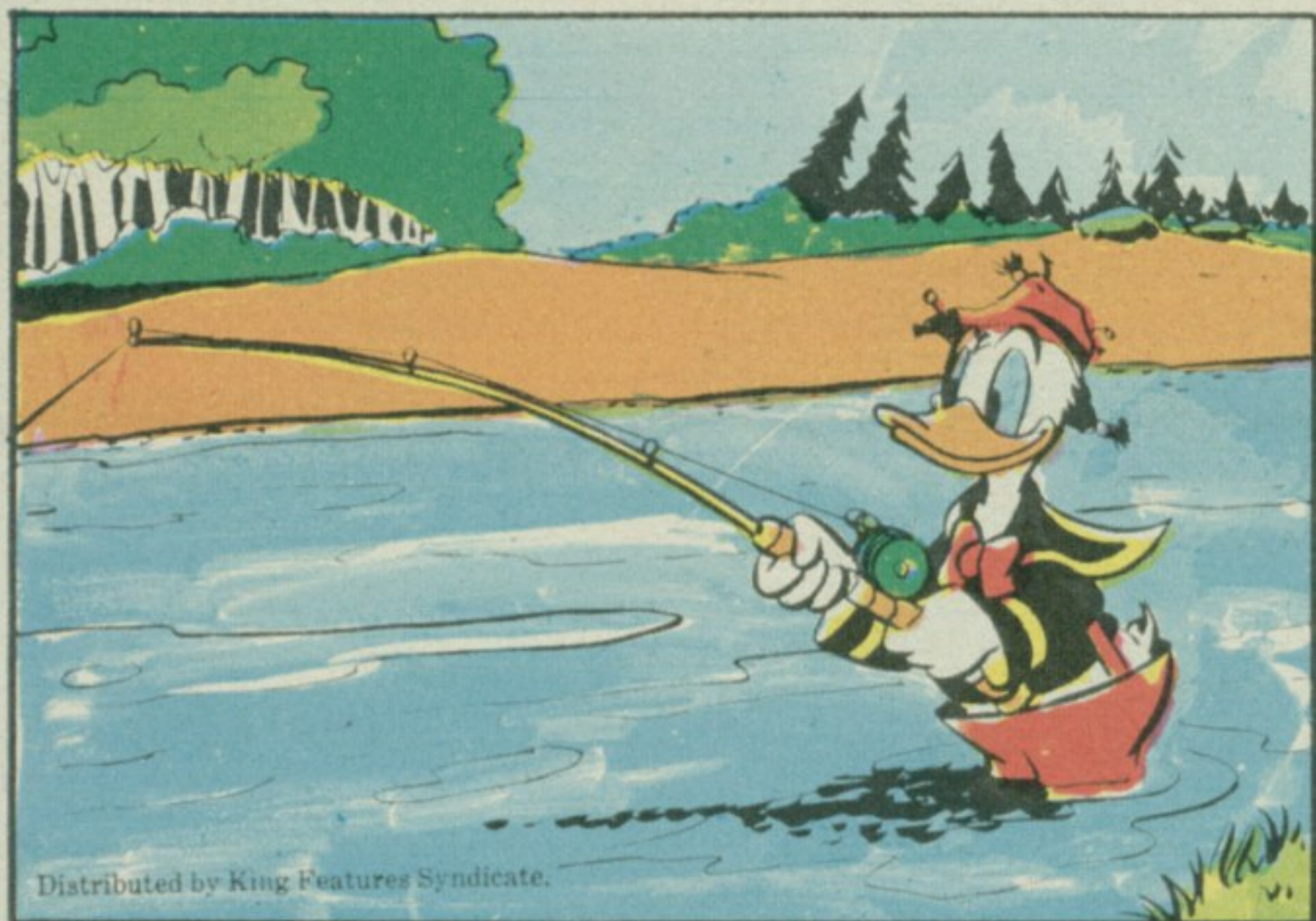
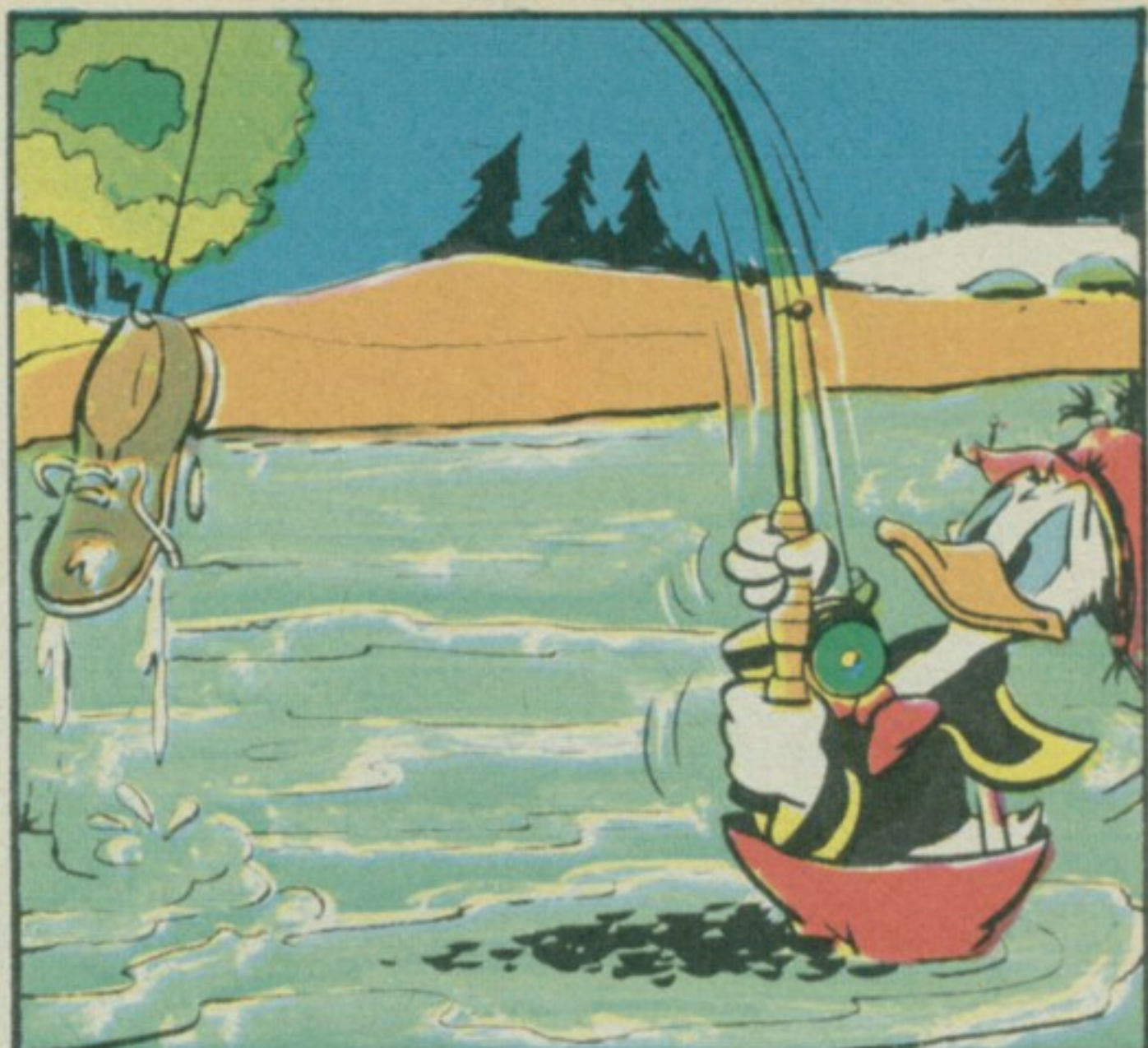
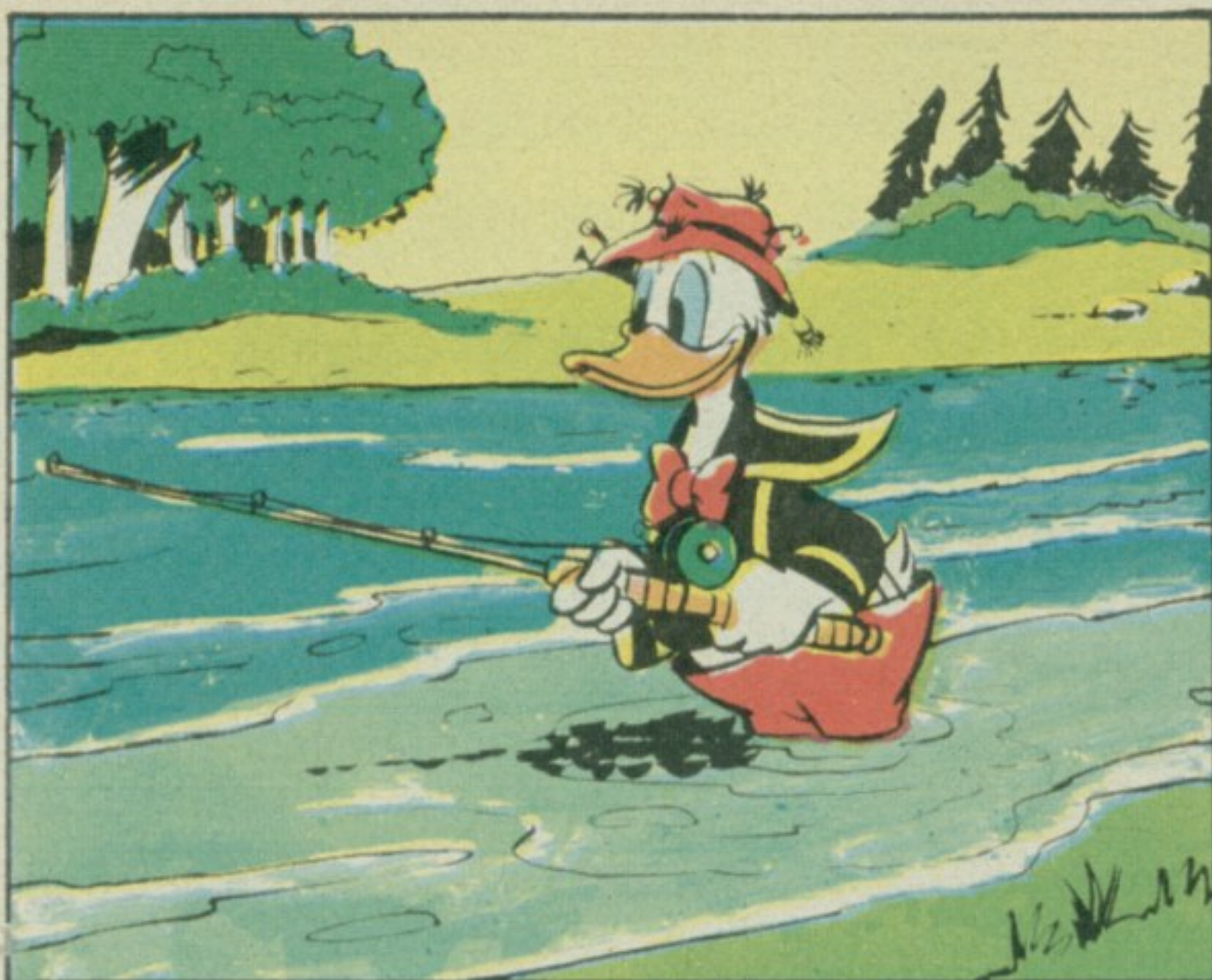
— Такви сусрети се никада не заборављају. Био је то мој најтежи илегални задатак — завршила је некадашња курирка Мира Ружић.

(Из књиге Александра Тадића „Први сусрет с Титом“)

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

ИЗ МИНУЛИХ ВРЕМЕНА

Нису се војвођанске брице некада бавиле само бријањем и „фризерајем“, вадиле су они и зубе кад притисну болови и пуштали пијавице подгојеним суграђанима, али су ипак као бербери и фризери били најцењенији.

Војвођански бербери ушли су у песму као „први људи“, многи су стекли солидан иметак, па опет мало их се отискивало у свет, још мање њих стекло славу уз помоћ маказа и бријача. Ни Душан Јанић, момчић из банатског села Мокрина, рођен који месец пре 1860. године, није имао велике планове док је, учећи занат, обигравао око мајстора.

Брзо је момак савладао берберску вештину. Видело се лепо — иде му од руке. Мајстору је било жао када му је Душан рекао да би пошао на „практиковање“ у Кикинду. Шта ће у Кикинди, и у Мокрину може лепо да се живи, посла има — брада колико волиш... Понудио му је већу плату.

— Та, нису новци у питању, газда! — одлучно је одбио тек свршени шегрт. — Ја бих да научим и нешто фризераја!

ОДОХ, ПА ШТА БУДЕ!

Опростио се лепи Дуле, како су га иначе звали, јер је одиста био привлачне појаве, од мајке и сестре и кренуо у Кикинду. Није намеравао даље, али младост — лудост: допао му се град, чуо је да има и већих и у њему се јавила жеља да види свет. Тиме је почела најнеобичнија одисеја једног берберина у нас.

Мокринац је извесно време радио у Београду, затим у Пешти, Бечу... Одлучио је да скокне и до чувеног Бадена. Прелазећи из једног у други град са собом је носио само коферче с алатом и тамбуру у коју је веома добро „ударао“. Свуда је хваљен као брица лаке руке и фризер вештих прстију.

Девојке су се заљубљивале у њега, но он је највише времена проводио пишући песме. Напрасно, у њему се пробудила поетска чота па је сваки слободан тренутак проводио над хартијом нижући стихове. Били су лоши. Ако није писао поезију, вежбао је пред огледалом, јер је веровао да је и богомдани глумца.

Једнога дана пожалио се у Хамбургу неком свом земљаку:

— Чуо сам за Енглеску, ал' у њој нисам био! Одох ти ја тамо, па шта буде!

СЛАВА У КОФЕРЧЕТУ

ЈЕДНО ВРЕМЕ РАДИО ЈЕ У СВОМ СЕЛУ МОКРИНУ КАО БРИЦА, А ОНДА ЈЕ КРЕНУО У СВАТ И ДОГУРАО ДО ЛОНДОНА ПОСТАВШИ ПРВИ »ЛИЦЕУКРАСИТЕЉ« ЕНГЛЕСКЕ ПРЕСТОНИЦЕ.

Земљак га је наговарао да то не чини. Лако је њему, Душану, по немачким и аустријским градовима кад зна немачки језик, али како ће у Енглеској. Није вредело: брица из Мокрина укрцао се на брод. С њим је пошла и пуначка Немеца којом се оженио.

Банањанин је брзо савладао језик и још брже се уклопио у друштво које је, како је говорио, било као по мери за њега: у то време Енглеска је била на врхунцу моћи, викторијанство је цвело, а Душан је држао до углађених манира. Поред тога, био је леп, премда је почео да ћелави, и уопште више личио на оперског певача него на занатлију.

ЧУДО НА ПИКАДИЛИЈУ

Душан је имао и луду срећу. Неки богати аристократа дошао је на идеју да бербериново лирско надахнуће, спојено са фризерским умећем, представи Лондону као „чудо“. Позајмио му је новац с дугим роком враћања, огласио да ће ускоро у Лондону бити отворен салон за улепшавање какав свет није видео, и најавио Душана као „лицеукраситеља“ изузетне руке.

Окретни Лала није пропустио прилику. Схватио је шта лондонској аристократији треба и то јој је понудио. Нова „кућа лепоте“ постала је четворспратница коју је купио и преуредио на чувеном тргу Пикадили.

У подруму се налазила лабораторија где су хемичари справљали помаде срцепарајућих назива, мелеме за бубуљице, масти за жуљеве, пудере, боје за косу и бркове и друге козметичке препарате.

Све то продавало се на првом спрату у накићеним кутијицама уз љубазан осмех лепушкастих девојака које су гостима нудиле и рукавице, кишобране, кравате, шешире, дугмад за манжетне...

На истом спрату налазио се и бријачки салон. Двадесетак момака, углавном брица из Војводине, бријало је богату клијентелу.

Спрат више био је за педикир и маникир. Два Кинеза и две Јапанке вешто и брзо отклањали су жуљеве и дотеривали нокте. У суседним просторијама лечила се перут, фарбале и фризирали коса и чешљале перике. На последња два спрата башкарио се Јанић са женом којој је толико пријао живот у Лондону да је после неколико година тежила читавих 120 килограма.

Гости Банањанинове куће тепоте били су крем лондонског друштва. Сачекивао их је униформисани лортир, а разводила три службеника. Док су веште руке мајстора обављале посао, гости су послуживани цигаретама и пићем. На

одласку су добијали поклон — један од производа Куће.

ИЗГУБИО ЈЕ СВЕ

Јанић је постао први фризер Лондона. Слава му је годила. Уз славу је ишао и новац. Није умес да сачува ни једно ни друго. Новац је губио кладећи се на коњским тркама, а слава, мада полако, тамнела је, јер су у његову радњу почели да залазе глумци — људи за које је аристократија тврдила да нису пристojан свет и да их чак треба сахрањивати на одвојеном гробљу!

Брица из Мокрина покушао је да бар делимично

спасе што се спасити може зарекао се да се више неће коцкати. Није одржао реч. Да несрећа буде већа, после првог светског рата бацио се на улагање преосталог новца у берзанске акције. Томе није био вишан: изгубио је све и спао на просјачки штап!

Вратио се кући у Мокрин и прихватио неку службицу на државном добру Беле. Туговао је за Лондоном и некадашњим богатством. Још верујући да је рођен за глумца и да може да васкрсне као богаташ снимајући филмове, поново се обрео у Лондону. Ту је и умро у сиротињи, играјући на филму старце као статиста. М. Тодоровић

ИПАК СЕ ОКРЕЋЕ!

Приредио: П. Милатовић Снимци: М. Вујовић

2

ТРН ИЗ ХРИСТОВОГ ВЕНЦА — Готичка уметност која је преплављивала многе италијанске градове само се дотакла Пизе, а елементи готике појављују се искључиво као орнамент. Диван пример је црква Санта Марија дела Спина (на слици), драгуљ готичко-пизанске уметности. „На левој обали бели се црквица Света Марија са трном. Зидана је да прими у себе трн из голготског венца, што га је неки пизански трговац донео из Јерусалима. Од белог и црног мрамора, оштра као јеж, мала, сва шиљата, пуна готских кулица, накинђурена је, као ковчежић пун злата, или светих моштију, а кров јој је, сав, трнов венац. Она је понос Пизанаца“ (Црњански). Због земљишта подлоканог Арном црква је 1871, камен по камен, премештена на сигурније место.

4

СУСРЕТ ПРИЈАТЕЉА — Бајрон је у Пизи срео и свог великог и једног од ретких пријатеља, такође сјајног енглеског песника Шелија. А, све су прилике, Бајрон је овде упознао Шелија са принцом Александром Маврокордутом, једним од вођа грчких устаника. Тај сусрет је инспирисао Шелија да напише потресну поему „Хелас“ (Грчка), а Бајрона да оде у Хеладу и помогне грчком народу у борби против тираније. На жалост, пре одласка Бајрон је у Вијаређу, недалеко од Пизе, присуствовао спаљивању Шелијевог тела. Шели је страдао у бродолому а његов пепео расут је по Тиренском мору. Много пре Бајрона и Шелија Палата Агостини, на слици, подигнута почетком 15. века, дивила се ренесанси, њеном снажном замаху. Богата украсима од теракоте, са примесам касне готике, она је једини преостали примерак некада бројних пизанских грађевина у керамици, са рељефима и скулптурама. Палата Агостини је у свету позната по „Кафеу дел' Усеро“, где су се редовно окупљали ватрени патриоти из доба ратова за ослобођење Италије у 19. веку. Уосталом, у Пизи је доста дуго видао ране херој Ђузепе Гарибалди.

1

АВАЈ, О ПИЗО! — Од пораза код Мелорије 1284. у бици са Ђеновом Пиза се никада није опоравила. Изгубила је готово целу флоту, унутрашње политичке борбе су се распламсавале. Суровост разрачунавања овековечио је велики Фирентинац Данте који у „Божанској комедији“, у 9. кругу пакла, пева: „Авај, о Пизо, ругло свему свету... нек' се Капраја и Горгона створи на ушћу Арна браном, и све живо што је теби нек' вода помори...“. Под кровом ове ренесансне Палате са сатом, настале спајањем две античке грађевине — Куле од седам улица и Куле глади — окрутном смрћу уморен је гроф Угилино, један од заповедника флоте и градоначелник Пизе, са синовима и нејаким унуцима. Оптужба је била изгледа подметнута: издаја, а осуда: смрт глађу.

3

ГРАД НА ЛИЦИТАЦИЈИ — Нису се само спољни и унутрашњи непријатељи заверили против Пизе. У 14. веку и природа је над њом искарила бес. Огромне насlage муља засуле су пристаниште на ушћу Арна и трговина је, да би опстала, пошла пут Ђенове. Град република доживљава тешке дане. На једној врсти лицитације Пизу купује Ђон Галеацо Висконти, господар Милана. Године 1406, после дуге опсаде Пиза, некадашњи моћник Средоземља, постаје посед Фиренце у пуном успону под влашћу породице Медичи. Дуж обале Медичи (на слици, у првом плану Палата Медичи) налазе се бројне драгоцене палате нешто мање угледних становника. Међу њима је и Палата Тосканели из 16. века, приписује се Микеланђелу, у којој је 1821. живео лорд Бајрон. Хроми песник стигао је из Равене за једном од изабраница свог пространог срца — Терезом Гуићоли. Није ни чудо, кнегиња је била „лепа као зора, врела као подне“.

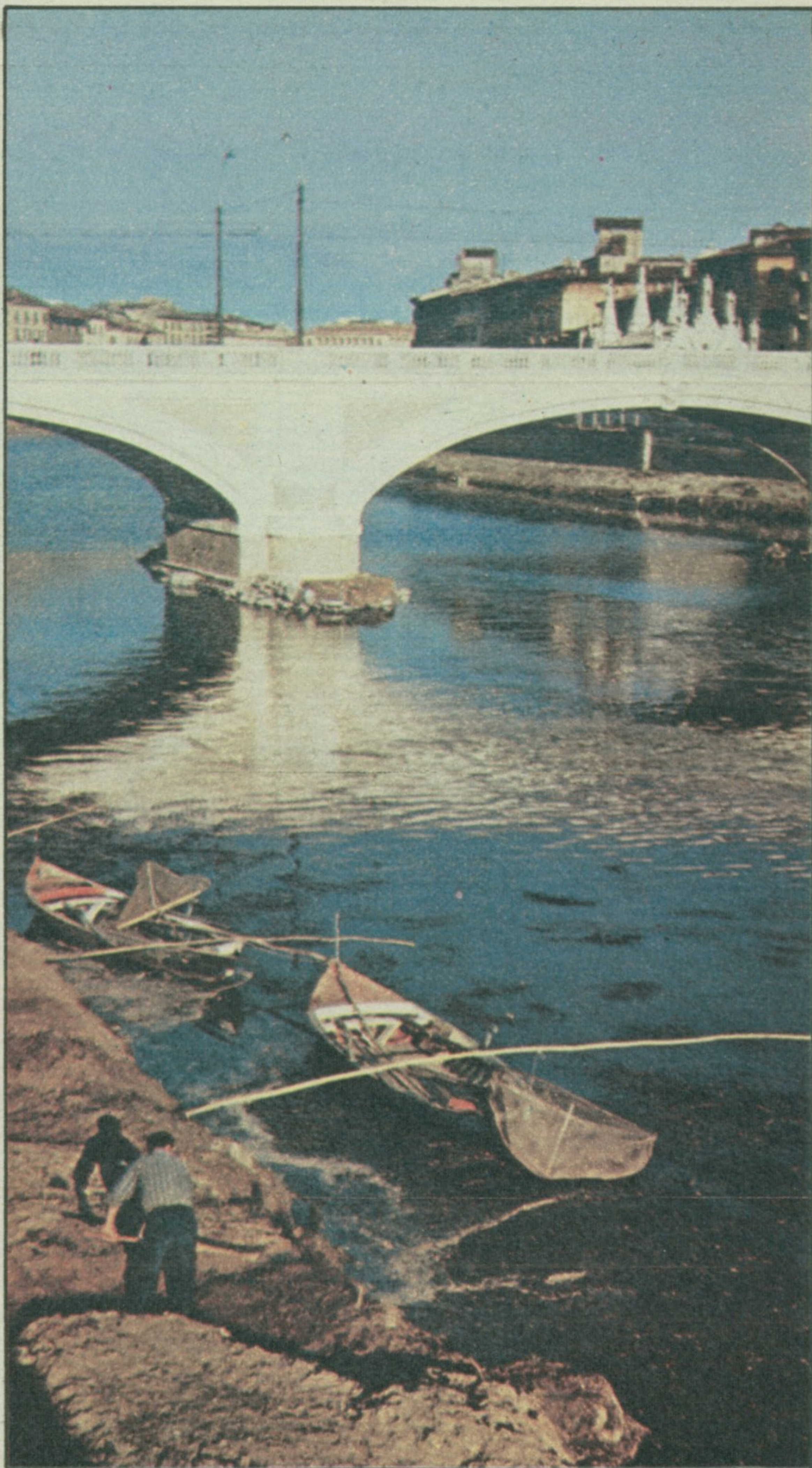
5

СА ЛЕПАНТА У ЦРКВУ — Време није само потамнело моћ и сјај Републике. У 15. и 16. веку многа здања морала су бити обновљена. Захваљујући породици Медичи, стари центар Пизе добио је у 16. веку нов изглед. Ђорђо Вазари је и овде умешао своје умешне прсте. Цео трг, Пјаца деи Кавалијери, преуређен је да би постао средиште реда витезова светог Стефана. Козимо I Медичи основао је овај ред да би се успешније супротставио пиратима који су средином 16. века опасно угрожавали обале Средоземља. Мермерна фасада цркве Светог Стефана, на слици, такође носи печат једног Медичија — мајстора Ђованија. И унутрашњост цркве је у знаку витешког реда коме је припадала, а два бочна крила, некадашње свлачионице ритера, претворене су у црквене бродове. Обележје епохе мача и штита је и стег освојен од Турака код Лепанта, сачуван у цркви.

6

УЧЕЊЕ НА ЛОМАЧИ — Пиза је и родни град једног од највећих умова света — Галилеа Галилеја. Рођен 1564. године, физичар, астроном и математичар је баш у овом граду открио многе законе, од којих су неки саблазнили званичну цркву која га је због „јереси“ осудила на ломачу. Довитљиви Тосканац спасао се пламена тако што се званично одрекао свог учења: теорије да Земља није центар свемира и да се окреће. Излазећи из суднице благо је окретао руку шапућући: „Ипак се окреће!“ Много шта се досад окренуло па и заблуда да је **здање** на слици Галилејева родна кућа. У Улици Санта Марија, стецишту бројних универзитетских институција и најкарактеристичној градској улици из 17. и 18. века, у броју 26, налази се Domus Galilaena, институт у коме се чувају ствари великог научника и библиотека разних издања његових дела и дела његових ученика.

7

ИТАЛИЈАНСКА ПАЛАНКА — Куд би град на реци био без мостова. Ни у Пизи се река није прескакала — пет камених мостова виноло се од једне до друге обале Арна спојивши јужни и северни део града. Са моста Солферино мутне воде Арна посматрали су и Леонардо Фибоначи, математичар који је 1202. у Европи увео систем арапских бројева, Антонио Пачиноти, физичар што је открио електромагнетски прстен, египтолог Иполио Роселини, књижевник Алесандро Д'Анкона... Много после њих ту је био и Црњански: „Иначе је Пиза обична талијанска паланка, што суши рубље по прозорима. Старог страховитог града, ужаса средоземних обала, давно нема“.

ФАЛСИФИКАТОР? ИЛИ ГЕНИЈЕ

СЛИКА КОЈУ ЈЕ ВАН МЕГЕРЕН НАПРАВИО У ИСТРАЖНОМ ЗАТВОРУ БИЛА ЈЕ ЊЕГОВ ТРИЈУМФ НАД КРИТИЧАРИМА. СМЕСТА СПРОВЕДЕНО АНКЕТИРАЊЕ ЈАВНОГ МНЕЊА У ХОЛАНДИЈИ ПОКАЗАЛО ЈЕ ДА ЈЕ УМЕТНИК ДРУГА ЛИЧНОСТ ПО ПОПУЛАРНОСТИ — ОДМАХ ИЗА ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ.

То му је, као сликару, највише и одговарало, јер је значило да не мора слепо да копира Вермерове теме и потезе четкицом, већ да самостално слика и креира држећи се општег Вермеровог стила.

ИЗА ЗАКЉУЧАНИХ ВРАТА

Модерне боје којима је Ван Мегерен располагао нису биле ни од какве користи — Вермер је живео 300 година раније и сам је прaviо своје боје, често млевењем веома скупог камена званог лапис лазули.

Ван Мегерен је у свом закључаном атељеу исто

и бимштајном и добијао старо платно. Преостајало му је само да слика.

„Ученике у Емаусу“ сликао је шест месеци с огромном пажњом, стрпљењем и љубављу. Док је сликао, забрављао би и на освету и на критичаре и на чињеницу да је то што ради врста фалсификата. Мегерен је сликао сопствено ремек-дело.

Христ на његовој слици, у плавом плашту, спуштених очију, уздигнутих руку, ломи хлеб са два своја ученика на вечери у Емаусу. Жена са шалом посматра сцену. Из слике зрачи дубока сета.

Само једном, на почетку сликања, Мегерен је био у недоумици, каква је мучила и старе сликаре, како да

Загревање је представљало последњу фазу у давању аутентичне патине завршеној слици. Ван Мегерен је пажљиво премазао слику лаком и ставио је у загрејану перну. Два часа касније имао је у рукама савршену слику из 17. века са старом равномерно испуцалом површином, али без мрља на боји. Обојени лак допунио је илузију.

ПОТВРДА СТАРОГ СТРУЧЊАКА

После овог савршеног успеха уследили су други Хан ван Мегеренови „Вермери“, али је само „Тајна вечера“ по лепоти и надахнућу могла да се мери са

У ВЕРМЕРОВОМ

Освета је била мотив једног од највећих фалсификатора у историји уметности. Холандски сликар Хан ван Мегерен желео је да извргне подсмеху угледне критичаре који су га, пошто су једно време хвалили његова дела, потценили и сврстали у категорију трећеразредних сликара.

— Сlike се не купују због стварне уметничке вредности, већ због имена којим су потписане — беснео је Хан ван Мегерен! — Када би на делу које ја насликам писало Вермер, сви би га уздизали до неба.

Тада је Ван Мегерену и пало на памет да почне да слика у стилу старих мајстора и сопствена дела протури као њихова.

Године 19936. Ван Мегерен је са својом другом женом Џо живео повучено у вили у месту Рокбрин на југу Француске. По речима Џо ту је поново почео да слика и био је срећнији и спокојнији него икад. У ствари, први пут у животу Ван Мегерен је имао пред собом јасан циљ који је захтевао потпуну предност, вештину и концентрацију.

Иза затворених врата свог атељеа Мегерен је дуго експериментисао и најзад нашао начин за који је веровао да ће сваки фалсификат учинити „аутентичним“.

ИШЧЕЗЛА ФАЗА

Уљаној боји потребно је више од 50 година да се сама од себе потпуно осуши. Тада је тврда као камен и отпорна на алкохол. Фалсификати старих мајстора, према томе, лако би били откривени у свакој лабораторији.

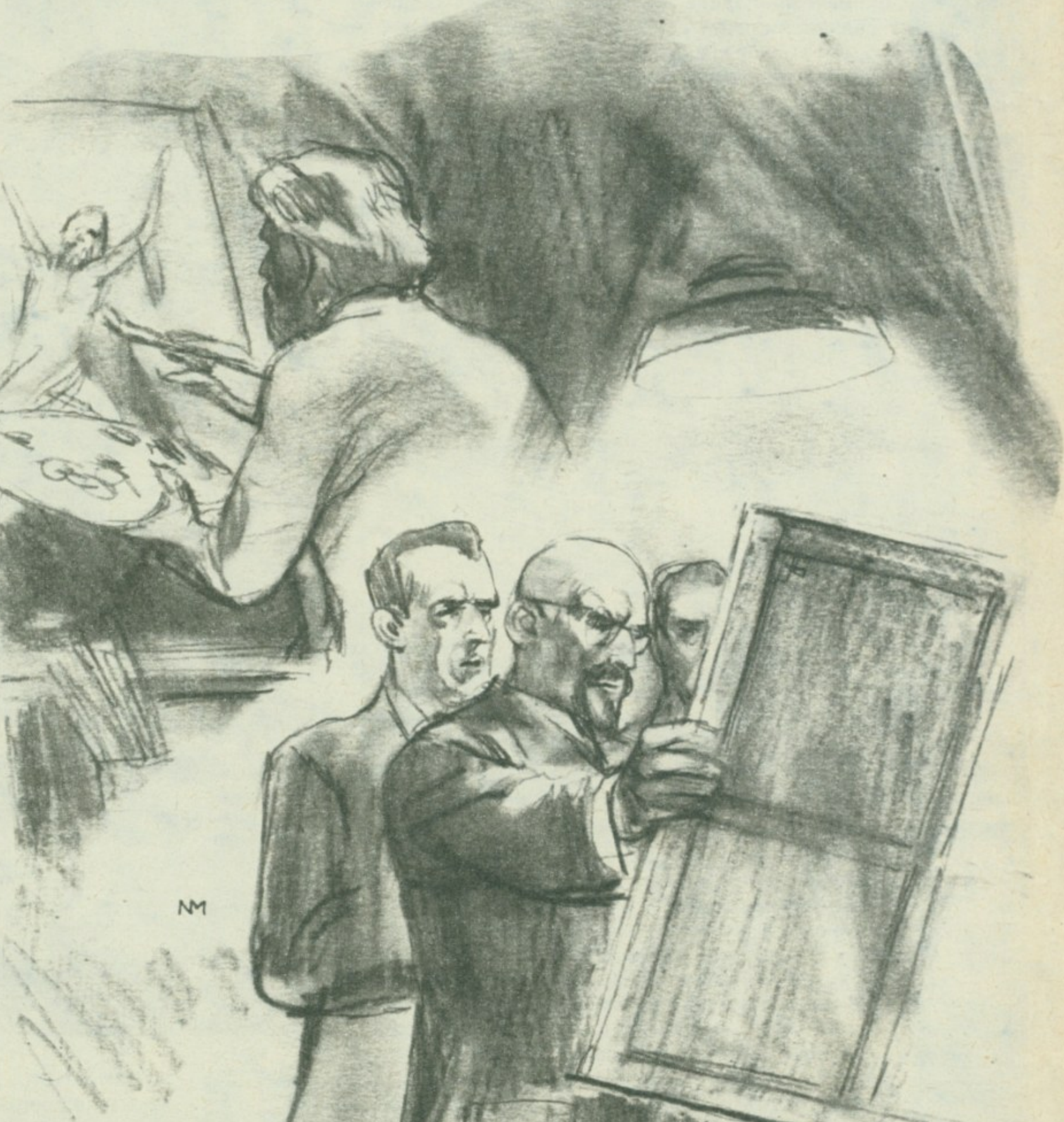
Ван Мегерен је трагао за неким састојком који би, помешан са уљаном бојом, учинио да боја за кратко време отврдне као да је стара најмање 50 година и „положи“ алкохолни тест.

У свом атељеу Мегерен је пронашао магичну смешу: раствор фенола, формалдехида и уља од јоргована. Помешана у одговарајућој размени са уљаном бојом и загрејана на високој температури, смеша је правила чуда.

Хан ван Мегерен је из више разлога изабрао свог чувеног земљака Вермера ван Делфта за кривотворства помоћу којих је намеравао да се освети. Пре свега, као млад студент проучавао је Вермерова дела до танчина. Тако је и заволео меке холандске ентеријере, њихову прозачну светлост и савршен колорит — ниједан уметник не би могао да пожели ништа лепше и боље.

Затим, што је било од изузетне важности, Вермеров живот остао је заувек тајна. Већина сачуваних дела великог мајстора, а било их је свега четрдесетак, урађена су у позним годинама његовог живота. Од веома малог броја раних слика само две имале су религиозне теме, а само на једној од те две, познатој под именом „Исус са Мартом и Маријом“, Вермер је насликао фигуре у природној величини.

Према томе, била су позната само два, сасвим различита сликарска периода у животу Вермера ван Делфта. Није било немогуће претпоставити да је постојала и трећа, средња, сликарска фаза која се, вероватно, разликовала од ране и позне, а чији су плодови ишчезли. На ту карту заиграо је Ван Мегерен.

тако сам морао да прави боје користећи старе рецепте, аван и тучак. Чак су и платна која је употребљавао била из 17. века! До њих је долазио тако што је купио мање вредне слике из тог периода, скидао са њих слојеве боја водом

и представљао Христов лик. Решење се појавило изненада у виду младог проналазача који је закуцао на врата Мегеренове виле тражећи милостију. Његово смирено лице благих црта постало је у „Ученицима у Емаусу“ Христов лик.

„Ученицима у Емаусу“. Ван Мегерен је касније изјавио: Ученици у Емаусу су главни потез мог осветничког плана. Та слика сазревала је у мени годинама, до најситнијих детаља. Знао сам да ће свет, када се слика појави, од-

бити да поверује да је тамо неки Ван Мегерен њен творац. Намеравао сам да уз помоћ необоривих доказа натерам људе да признају да сам је ја направио. Што се других слика тиче, на њих готово и нисам обраћао пажњу. Чему? Ионако су се одлично продавале чим се мислило да је њихов творац славни Вермер!"

Пре него што је „обнародовао“ „Ученике у Емаусу“, Ван Мегерен је морао да пронађе објашњење како и где је открио непознато Вермерово платно чудесне лепоте. Обратио се свом пријатељу париским адвокату и поверио му да је купио непознату, вероватно Вермерову слику од неке осиромашене француске племићке породице која је ге-

проглашен издајником. Но, он је с необичним сјајем у очима тврдио да платно које је продао Герингу није уопште насликао Вермер, већ он, Ван Магерен.

Према томе, он није никакав издајник него патриота. Зар није нацистима подметнуо фалсификат и тако их преварио и материјално оштетио?

Да би свој исказ на суду поткрепио, рекао је да су и нека друга Вермерова платна, изложена у холандским музејима, у ствари дела његових руку, рађена у Вермеровом стилу и приписана славном мајстору.

За оне који у његову причу нису поверовали Ван Мегерен је предложио да у затворској ћелији, ако му се пружи одговарајући у-

СТИЛУ

нерацијама поседовала дело. Наравно, породица није желела да открије своје име и то се поштовало.

Чувени светски критичар и историчар уметности Абрахама Бредијус позван је да изврши експертизу дела. Славни стручњак био је одушевљен сликом и потписао је документ којим се потврђивало да се ради о слици Вермера ван Делфта. После такве анализе на највишем нивоу никоме није падало на ум да посумња и даље истражује.

Откриће Вермеровог ремек-дела објављено је уметничком свету новембра 1973. године у „Берлингтон магазину“. Већ децембра платно је купило „Друштво Рембрант“ за огромну своту од тадашњих 58 хиљада фунти.

Током следећих десет година Ван Мегерен је „протизвео“ још седам „Вермера“. Његова освета критичарима и те како се исплатила — зарадио је 760 хиљада фунти!

УМРО У ЗАТВОРУ

Ван Мегерен је једну од својих слика, „Христа и прељубницу“, продао Хитлеровом доглавнику Герингу. Када је други светски рат завршен, савезнички војници пронашли су слику у Геринговом тајном склоништу уметничких дела код Салцбурга.

Запитали су се одакле се Вермер ту створио и траг их је одвео до Ван Мегерена, сада богатог трговца уметничким делима који је само у Амстердаму имао 50 кућа и био чувен по гала-вечерама и пријемима.

Хан ван Мегерен је ухапшен под оптужбом да је сарађивао са нацистима и

словима, наслика још једног Вермера. Суд је прихватио.

Слика коју је направио у затвору била је његов тријумф над уметничким критичарима. Ван Мегерен је истовремено показао да је један од најспретнијих фалсификатора слика у историји. Анкетирање јавног мњења, које је сместа спроведено, показало је да је Ван Мегерен у Холандији друга личност по популарности, одмах иза председника владе!

Упркос дивљењу које су показали његови сународници Ван Мегерен је октобра 1947. осуђен на годину дана затвора — због фалсификата. Децембра исте године сликар је у затвору умро. Али, прича се ту не завршава.

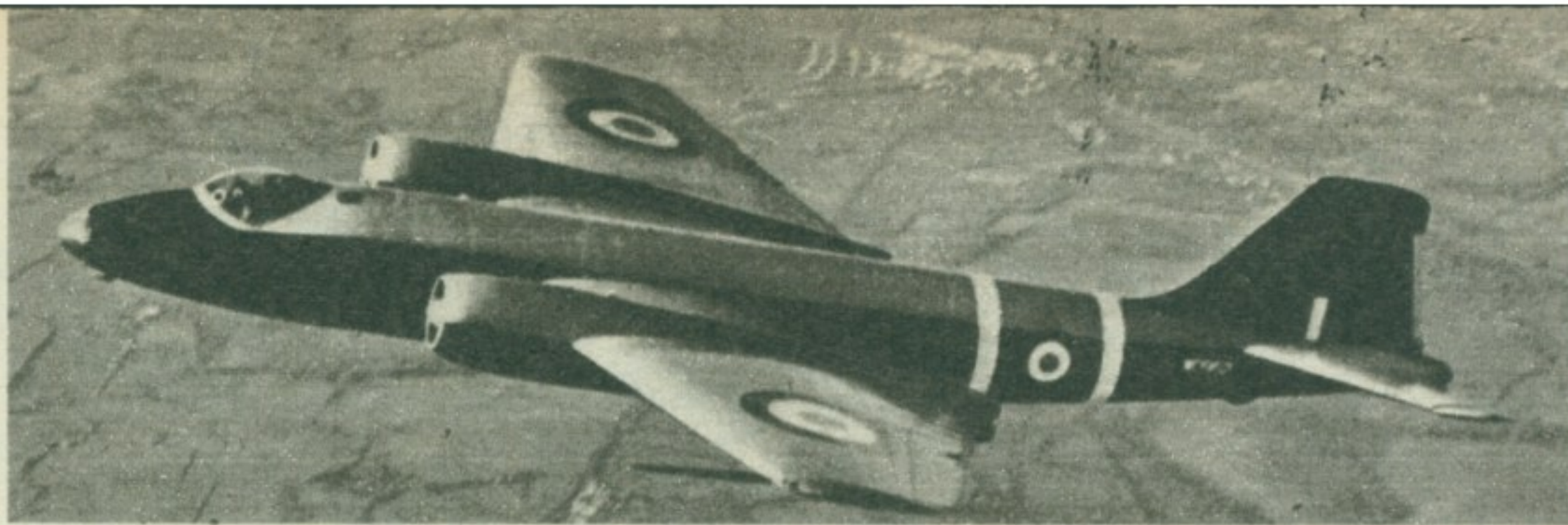
ДА ЛИ ЈЕ ВАЖНО ИМЕ?

Ван Мегеренова контрадикторна признања на суду и збуњеност уметничких стручњака и критичара који су учествовали у експертизама дела нису убедили јавност.

Ни до данас није тачно утврђено да ли је Мегерен заиста насликао „Ученике у Емаусу“, како је он тврдио, или је, у жељи да се освети за сопствену промашену сликарску каријеру, читаћу причу о фалсификату измислио. Многи стручњаци, упркос свим доказима, сматрају да су „Ученици“ оригинално Вермерово дело.

Остаје чињеница да је платно такве лепоте насликао генијални уметник, без обзира да ли му је име Вермер ван Делфи или Хан ван Мегерен. Мегеренов циљ је и био да свету покаже како није важно име, већ дело.

Ј. М.

Камбера, први британски средњи бомбардер на млазним потон

НЕ УВЕК ЧАСНО

Прелаз са клипних на млазне ловачке авионе текао је релативно брзо и лако, пошто се још пре завршетка рата располагало извесним искуствима. Са млазним бомбардерима ишло је теже: било је потребно седам до осам година за остварење средњих, а скоро десет за реализацију тешких бомбардера, рачунајући време од пројекта у фабрици и првих прототипова до серијске производње и увођења у јединице ратног ваздухопловства.

Године 1945. чим се завршио други светски рат, Британско министарство ваздухопловства тражило је да се почне са пројектима за израду средњег млазног бомбардера који би, у року од неколико година, заменио клипне бомбардере, протагонисте прохујалог ратног вихора.

Мада Инглиш Електрик није била нарочито позната аеронаутичка фирма, њени инжињери и техничари прихватили су изазов и за релативно кратко време успели да направе пројект средњег млазног бомбардера доста једноставне конструкције и структуре, али за оно доба авангардних карактеристика. Тако је настао бомбардер камбера.

Први прототип камбера узлетео је 13. маја 1949. године у Вартону. Пилотирао је специјални инспектор Ролан Бомон од чијег је суда зависила даља судбина нове летелице. Камбера је одлично положила испит: Бомон је био задовољан апаратом, његовом сигурношћу и могућношћу да се употреби у најразноврсније сврхе.

Камберу су испробали и пилоти Британског ратног ваздухопловства (RAF) и, премда навикнути на сасвим другачије авионе, одушевили су се новим млазњаком. Јануара 1951. године камбера је пуштена у производњу за потребе РАФ-а.

Направљено је више верзија и варијанти камбере, укупно 925 апарата, не само за Британско ратно ваздухопловство, већ и за Нови Зеланд, Аустралију, Јужну Африку, Родезију, Пакистан, Перу, Венецуелу и Шведску.

Нових 400 комада конструисано је по лиценци у фирми Мартин у Сједињеним Америчким Државама. Ова верзија, направљена за Америчке ваздухопловне снаге (USAF) названа је мартин В-57.

Британско ратно ваздухопловство користило је камберу до 1961. године, мада су у међувремену конструисани савременији типови млазних бомбардера, у сваком погледу супериорни над камбером. Далеко дужег оперативног века биле су америчке верзије камбере — мартин В-57.

Педесетих година, док су се налазили у зениту, авиони камбера постигли су значајне резултате.

Октобра 1953. капетани ваздухопловства Бартон и Ганон превалили су у камбери растојање од Лондона до Новог Зеланда за 23 сата и 51 минут.

прелетевши 19.747 километара за оно време невероватном просечном брзином од 828 километара на час.

Другом приликом, 28. августа 1957. године, камбера из серије ВМк2 попела се на висину од 21.430 метара.

Бомбардери камбера имали су прилике да се окушају и у ратним операцијама које нису служиле на част земљама чије су боје носили.

Ватрено крштење доживели су 31. октобра 1956. године када је Десета ескадрила Британског ратног ваздухопловства прецизно бомбардовала аеродроме око Суецког канала у рату Велике Британије, Француске и Израела против Египта.

Југославија је била међу првим земљама које су најоштрије осудиле ову агресију.

Верзија мартин В-57, у саставу америчких ваздухопловних снага, прошла је кроз далеко више ратних окршаја. Од пролећа 1963. године ови млазни бомбардери учествовали су на фронтовима југоисточне Азије, нарочито у ноћним препадима, а извиђачки В-57 изводили су шпијунске летове над територијама Совјетског Савеза и НР Кине.

Пакистанска авиација употребила је бомбардере камбера у краткотрајном рату са Индијом лета 1965. године.

Љ. К.

ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ (за камберу В, Mk 2)

РАСПОН КРИЛА: 19,45 m
ДУЖИНА: 19,96 m
ДВА МЛАЗНА МОТОРА: ролс-ројс ејвн од по 2.948 kgp
ТЕЖИНА ПРАЗНОГ АВИОНА: 10.070 kg
НОСИВОСТ: 20.185 до 20.865 kg
НАОРУЖАЊЕ: 2.722 kg бомби
МАКСИМАЛНА БРЗИНА: 917 km/h на висини од 12.200 m
АУТОНОМИЈА ЛЕТА: 4.275 km
ВРХУНАЦ ЛЕТА: 14.630 m
ПОСАДА: 2 човека

Цртеж камбере посматране спреда, одозго и бочно

ЖИВОТ
НЕЗАМИСЛИВ
БЕЗ НОЖА

ЗА БОРЦЕ, ЛОВЦЕ И ДОМАЋИНЕ

Праисторијски
(лево),
средњовековни „нож
милосрђа“ (у средини)
и нож из доба Марије
Терезије са натписом
„UNITIS VIRIBUS“ —
„заједничким снагама“ —
„Нож милосрђа“ служио
је за задавање последњег
ударца побеђеном витезу: од
вратних артерија, где су се
састајали средњовековни оклоп
и кацига, врх овог ножа допире
тачно до срца.

Нож са Исланда за сечење китова и скидање коже

Ловачки нож
марке „пума“
из САД

Мађарски ловачки
нож на преклапање

Нож је један од најстаријих алата за домаћинство, борбу и лов. Хиљадама година овај предмет служи као хладно оружје за борбу прса у прса, али и као неопходан део опреме ловца и рибовца. Ножем се убијају животиње и калеме вошке, скида ког плода. Ретко је неки предмет у историји цивилизације, ма како он понекад био омажен и крвав, био тако близак људској мисли и руци као — нож.

Човек га је израђивао од разних материјала: користио је камен, кост, дрво и метал само да би имао нож. Временом се вештина израде овог оружја, оруђа или, једноставно, украса развила до праве уметности. Кроз историју човечанства готово да нема војске или носили жанога предмета, тако чест у и овај предмет, на филму, у сликарству или стрипу.

Када, где и како је човек дошао на замисао да начини први нож није познато. Вероватно је и то један од многих случајних проналазака који ће од трутка настанка заувек обележити људски род, и долазак на свет и умирање. Али, оштрица ножа не би увек требало гледати само као тако честог убице, ниједна домаћица, на пример, не може да спреми ручак без њега!

Познати центри за израду ножева били су Белуно и Бреша у Италији, на Истоку Дамаск и Багдад, а у нашој земљи Фоча, Рисан и Прилеп. Мајстори коваачи пронели су славу вештине прављења ножева широм света. Њихове рукотворине цењене су по чврстини, еластичности и оштрини сечива, али и по машовитости и лепоти израде.

Данас се ножеви, фабрички или ручно, праве на најсавременији начин, искивањем од висококвалитетног челика који се тешко ломе, тупи или рђа. Сваки риболовац жели уз сав прибор који има и леп нож иако га можда никада неће употребити. Сем, наравно, да би ољуштио главицу лука, очистио рибу или намазао паштету на хлеб. Времена се, надајмо се, ипак мењају.

Ловачки нож ручне израде чија је дршка направљена од такозване "руже" јелењег рога

Шпански ловачки нож

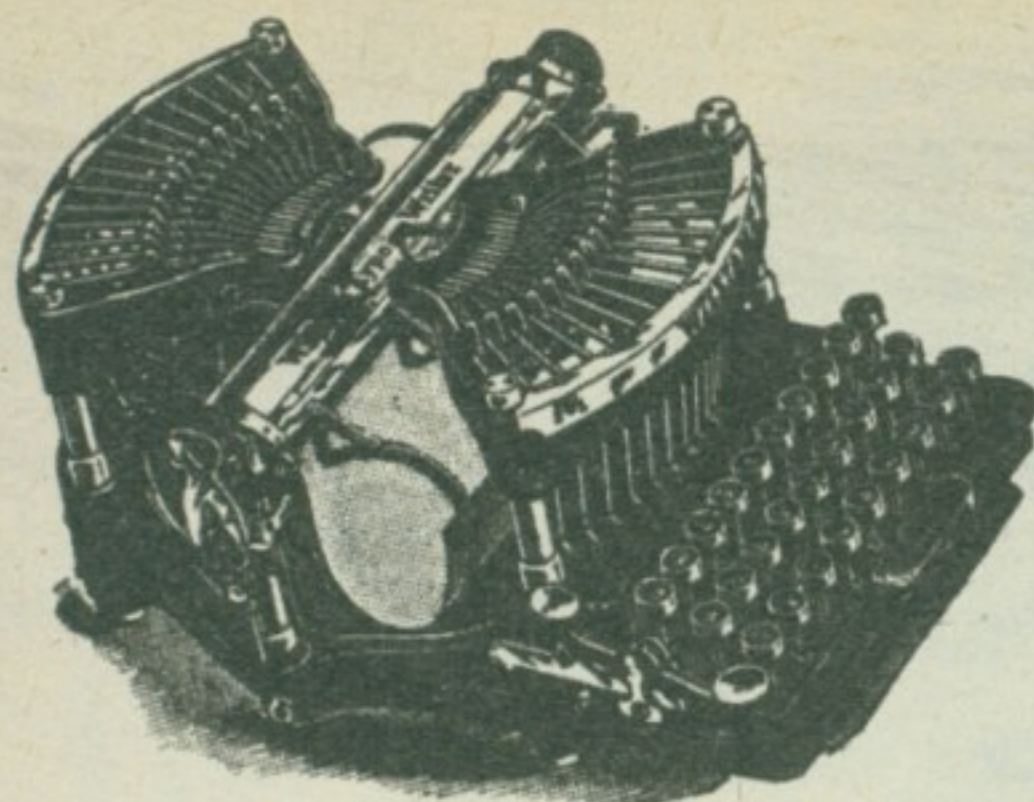
"Бови" нож за скидање животињских кожа

Фински рибарски ножеви

Снимљени ножеви су из збирке инжењера Милоша Ђонића из Београда. Текст: И. Лончар Снимио: Љ. Патригић

ЗАМИШЉЕНО ЗА СЛЕПЕ

На стогодишњој изложби у Филаделфији 1876. године два најновија америчка изума први пут су приказана јавности. Један од њих, апарат за пренос гласа на даљину, изум Александра Греама Бела, привукао је општу пажњу. Посетиоци изложбе тискали су се у редовима да би га видели. Био је то телефон. Други, назван машина за писање, прошао је непримећено.

Сто година касније, када је Америка прослављала двеста година свог постојања — 1976, без писаће машине, која својевремено није узбудила никога, не би се могао замислити савремени живот. Од свих машина које постоје на овом свету писаћа је сигурно најпопуларнија, из простог разлога што њом може да се служи више људи него иједном другом.

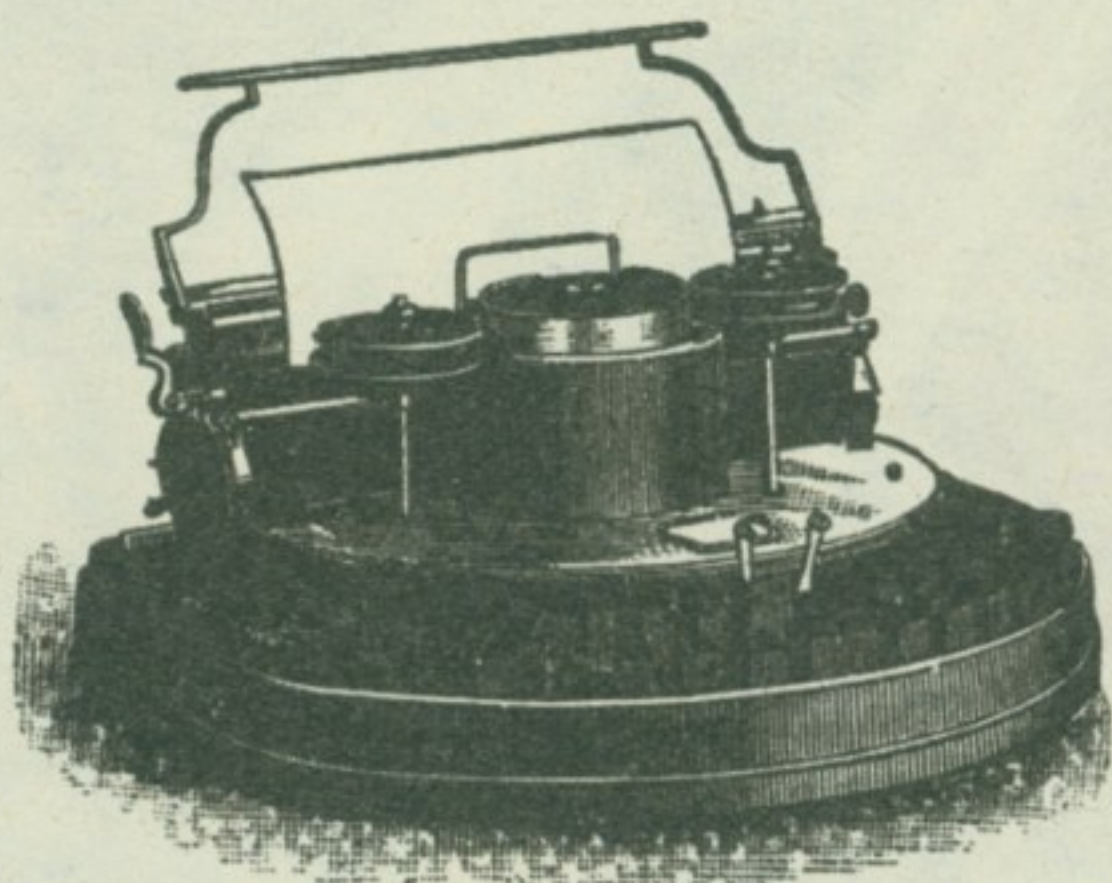
Писаћа машина је у року од сто година прошла веома дуг пут у савршавања — писање на раним моделима било је спорије од писања руком! Данашње писаће машине имају брзину већу од говора и испуниле су предсказање компаније Ремингтон, прве фирме која их је произвела, да ће „писаћа машина ослободити свет од робовања перу и оловци и одиграти пресудну улогу у економској еманципацији жена“.

ПРАОТАЦ И ОТАЦ

Први забележен покушај да се направи машина за писање је из 1714. године када је Енглез по имену Хенри Мил пријавио патент за

ТАКМИЧЕЊЕ У СИНСКИ

“HAMMOND.”

THE HAMMOND
TYPE WRITER CO.

The Caligraph
Writing
Machine.

IT STANDS AT THE HEAD.

THE No. 2 CALIGRAPH is the only double-case Writing Machine that produces each letter by a single finger stroke, and thus fully economizes time and labor.

Рекламе за ране моделе писаћих машина. Маchine из 19. века разликовале су се по дизајну а заједнично им је било што се њима спорије писало него руком.

оно што је опширно описао као „спретну машину или метод за отискивање или писање слова, појединачно или једно за другим, као при писању чиме се било који рукопис може писати на хартији или пергаменту тако уредно и тачно да се не разликује од штампаног“.

Ако је дотични господин Мил био тако опширан како изгледа судећи по овом опису, није велико чудо што је рано сагледао предимства машине за писање. Било како било, његова машина никада није направљена, нити су нацрти његовог плана икада нађени. Он се ипак сматра праоцем писаће машине.

Најраније америчке писаће машине биле су груби покушаји механизације Брајове азбуке за следеће који би омогућили људима лишеним вида не само да читају

Прве писаће машине биле су очигледно незграпније од данашњих. Нене су чан личиле на шиваће машине, а не на клавири.

већ и да пишу. Машина названа типограф, која је могла да штампа стандардна слова, патентирана је 829. године.

Слова су се налазила на полукружном раму који се окретао руком тако да је само по једно слово могло да се намести у одређен положај и одштампа. Разуме се да је овакво писање ишло далеко спорије од писања руком. Многи рани типови машина били су велики као клавири и имали су, попут клавијирских дирки, црно-белу тастатуру.

Шездесетих година 19. века два човека из америчког града Мил-

вокија радила су на машини за узастопно нумерисање страница књига. Једном од њих, Карлосу Глидену, дошао је до руку чланак са описом нове британске машине која може да штампа типизирана слова.

Он је чланак показао свом партнеру Кристоферу Латаму Шолсу. Ако наша машина може да штампа бројеве страна, запитао се овај, зашто не би могла да штампа и обична слова! Године 1867. Шолс је у својој радионици у Милвокију конструисао прву практичну писаћу машину.

1200 КОМАДА ГОДИШЊЕ

Шолсова прва писаћа машина била је незграпна и тешка, са тастатуром сличном клавијатури, али је ипак представљала извештајан напредак у односу на постојеће типове машина.

Већ следеће године Шолс и Глиден направили су свој други модел, прву писаћу машину на свету којом се писало брже него руком.

Највећа новина коју је унео Шолс био је распоред типки — омогућавао је да два слова буду откуцана брзо једно за другим. Код осталих раних модела морало се чекати да се носач првог слова врати на своје место пре него што се удари типка следећег, како се носачи слова не би „заплели“ и машина закочила.

Шолсова тастатура, иста као данашње осим у ситнијим детаљима, била је комбинована тако да слова која у енглеском језику често иду једно за другим буду далеко једно од другог — да се не би „замрсила“. Таква комбинација добра је за функционисање машина, али тешка за дактилографе, кажу данашње присталице нове Дворжакове тастатуре слова.

Шолс је 1873. године потписао уговор за израду писаћих машина са оружарском фирмом Е. Ремингтон и синови из Илиона у Њујорку. Следеће године на тр-

Ова слика из 1894. године приказује јавну смотру нуцања на машинама компаније „Норт тапрајтер“.

НАТИУ

жишту се појавио први модел назван **ремингтон**.

Неко може да помисли како су прве **ремингтон** машине сместа разграбили мудри бизнисмени, пошто су биле тако практичне за брзо обављање административних послова. Ни случајно.

Већина пословних људи није сматрала да се машине, истина нешто брже, а хиљаду пута скупле од пера, исплате. Још 1881. године фирма **Ремингтон** продавала је само 1200 писаћих машина годишње! Морало је да прође скоро десет година од појаве прве машине **ремингтон** па да продаја писаћих машина почне постојано да расте

НИШТА БЕЗ ЕДИСОНА

Једна од мана раних **ремингтона** била је спорост. Између осталог, велика и мала слова налазила су се на различитим типкама. Овакав распоред захтевао је безбројне покрете руку са једне типке на другу, поготово што је у оно време, бар у енглеском језику, много више речи почињало великим словом него данас.

Прва машина са великим и малим словима на истој типки и истом носачу, и типком за пребацивање са једних на друга, поја-

Прва комерцијална писаћа машина коју је за фирму „Ремингтон“ направио Кристофер Латам Шолс.

јеног система типки великих и малих слова, и господина Макгарина који је научио да куца по новом систему. Макгарин је победио као од шале — и машине са различитим типкама за велика и

ИМА ИХ РАЗНИХ

★ **Кинеска писаћа машина** хоанг има 5850 слова на тастатури дугачкој око 60 а широкој око 40 сантиметара. На њој постигнута максимална брзина куцања износи десет речи у минуту.

★ Постоји и **музичка писаћа машина** са педесет нота и знакова.

★ На **стенографској писаћој машини**, направљеној 1910. године, може да се откуца до двеста речи у минуту. Модерном верзијом ове машине служе се стенографи на судским процесима.

★ **Писаћа машина која ради бешумно** измишљена је пре више од педесет година. Имала је теже носаче слова који су се покретали спорије, али су имали исту ударну снагу као стандардни. Модел није правио никакву буку, али, на жалост, због слабости није могао да направи ни једну једину индиго-копију.

★ **Такзована Дворжакова тастатура**, патентирана 1936. године, распоређена је тако да дактилограф најлакше може прстима да досегне најчешће употребљавана слова у енглеском језику. Ова тастатура, као и стандардне, има слова у три реда, али се у средњем реду налази 70 процената најчешће употребљаваних слова. Убедљиво најчешћа слова смештена су тако да их лако ударају најјачи прсти руке.

Присталице Дворжаковог система тврде да се на овај начин постигнутом брзином куцања и смањењем замора дактилографа може годишње уштедети најмање 20 милиона долара само у Сједињеним Америчким Државама. Олимпија са Дворжаковом тастатуром кошта око 400 долара више од обичне и прођа јој је прилично слаба.

вила се на тржишту 1878, али није истиснула ранији систем тастатуре све до 1888.

Те године одржано је у Синсинатију такмичење у брзини куцања између господина Трауба, једног од водећих поборника раздво-

Прва у комерцијалном смислу успешна електрична писаћа машина је **IBM** која се појавила на тржишту 1933. године.

мала слова заувек су отишле у музејске експонате.

Други недостатак раних модела **ремингтона** била је апсолутна немогућност онога који куца да види шта куца све док хартију не извади из машине. Прва машина на којој се приликом писања могло гледати шта је откуцано појавила се 1883. године.

Како крајем 19. века тако рећи није било изума у који није био умешан и Томас Едисон, ни писаћа машина није у том погледу представљала изузетак. Едисон је конструисао **прву електричну писаћу машину** која је штампала слова на покретној ролни папира. Из Едисонове направе развио се уређај за откуцавање телеграфских порука.

Прва „портабл“ писаћа машина направљена је 1909. године. Два проналазца „стопила“ су се 1956. у

ОНИ СУ ПРВИ

★ Прва особа на свету која је куцала слепо била је — а ко би други — кћерка творца писаће машине **Лилијан Шолс**. Кандидати за дактилографе на раним моделима машина бирани су више према физичкој снази него према вештини или интелигенцији, јер је куцање на прамашинама био тежак физички посао.

★ Први писац који је дао на штампање „рукопис“ откуцан на писаћој машини био је **Марк Твен**. У својој „Аутобиографији“ он каже да су „Авантуре Тома Сојера“ прва књига коју је откуцао на машини, док у писму једном пријатељу тврди да је откуцао и „Живот на Мисиспију“, књигу написану пре „Тома Сојера“. Твен је своју **ремингтон** машину купио за 125 долара. Када је касније хтео да је прода, једва је пронашао купца.

★ **Папа Пије XII** први је поглавар римокатоличке цркве који је поседовао писаћу машину. Он је био и одличан куцач на слепо.

★ **Џорџ Бернард Шо** је први писац позоришних комада који је писаћу машину „увео“ на сцену као реквизит 1898. године у комаду „Кандида“.

портабл електричну писаћу машину.

ЏУМБУС СИЛИКОНСКИХ ЧИПОВА

Корпорација **IBM** отворила је нове хоризонте моделом **иксекјутив-електрик**, првом писаћом машином која је остављала прецизну маргину на обе стране текста и имала другачији простор за свако слово.

Код ранијих машина узана слова, на пример латинично **i**, добијала су исти простор на хартији као широка слова, рецимо лати-

Модерне писаће машине конструисане су тако да се на њима може куцати текст на готово сваком језику, укључујући и компјутерске шифре. Један лингвиста из Њујорка тврди да је у стању да за непун сат прилагоди машину тако да може да пише на 146 различитих језика!

Упркос подугачком „историјату“, пред писаћом машином данас се налази светла будућност. Минијатурни електронски елементи, такозвани **силиконски чипови**, који су последњих година направили **џумбус** у свету компјутера, нису мимоишли ни писаћу машину.

..THE DOLLAR TYPEWRITER.. PRACTICAL, INSTRUCTIVE, DURABLE.

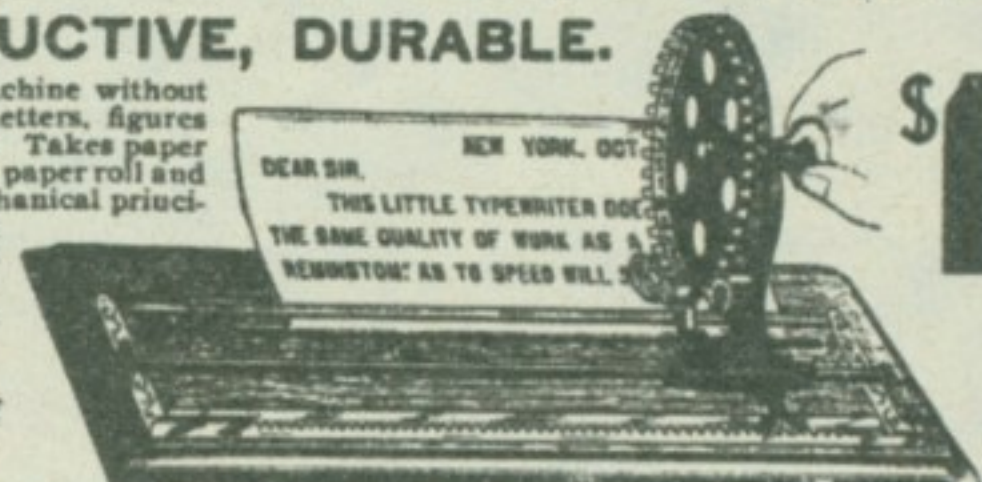
Any one can at once do perfect work on this machine without instruction. The type wheel has 46 characters, letters, figures and points. Everything necessary to write anything. Takes paper foolscap size, writing is always visible, has automatic paper roll and stationary index. It is perfectly constructed on mechanical principles and with a few hours' practice you can turn out work as good as a high-priced machine. It is not a toy but a useful and thoroughly practical machine, for the first time brought within the reach of everyone.

Postage, 15 cents; Price, \$1.00.

Send postal for our large illustrated catalogue of 3,000 bargains and holiday presents. Packed in strong box with full instructions.

ROBERT H. INGERSOLL & BRO., 65 Cortlandt Street, Dept. 53, New York City.

When you write, please mention "The Cosmopolitan"

У реклами стоји да ово није играчка, већ права писаћа машина. Коштала је један долар.

нично **м**. Новина се састојала у давању сваком слову онолико простора колико му је потребно у зависности од његове ширине. Када се ово комбинује са аутоматским подешавањем редова, резултат је уредна и јасно написана страница која се много не разликује од праве штампе, као у књигама или новинама.

Године 1961. иста фирма направила је прву писаћу машину са лоптастим носачем слова, такозваном **голфском куглицом**, чиме је сасвим отклоњено „заплитање“ носача са словима и при најбржем куцању.

Тржишта високоразвијених западних земаља већ увелико нуде „компјутеризоване“ писаће машине које, захваљујући „чаробној“ електронској куглици могу, између осталог, да куцају разним типовима слова, чак и „писано“ према потреби.

Постоје и машине, засад прилично, али не и недостижно, скупе, које су прави компјутери, снабдевени „меморијом“ и сличним компликацијама да би човек ов живот учинили лакшим. Није далеко ни дан када ће дактилографи постати — излишни.

Љ. П.

ДАКТИЛОГРАФСКИ РЕКОРДИ (Свака грешка одузима 10 речи од коначног резултата)

★ Светски рекорд у такмичењу које је трајало један минут држи **Маргарет Овен**. Поставила га је 1921. године у Њујорку на стандардној машини марке **андервуд**.

★ **Алберт Тангора** је за време једне пословне изложбе у Њујоку 1923. године без грешке откуцао 8.840 речи за један сат непрекидног куцања брзином од 147 речи у минуту. И Тангора је куцао на обичној, прилично незграпној писаћој машини **андревуд**. Судије су процениле да је у просеку имао 12,5 удараца у секунду.

★ Рекорд на машини са Дворжаковом тастатуром износи 170 речи у минуту.

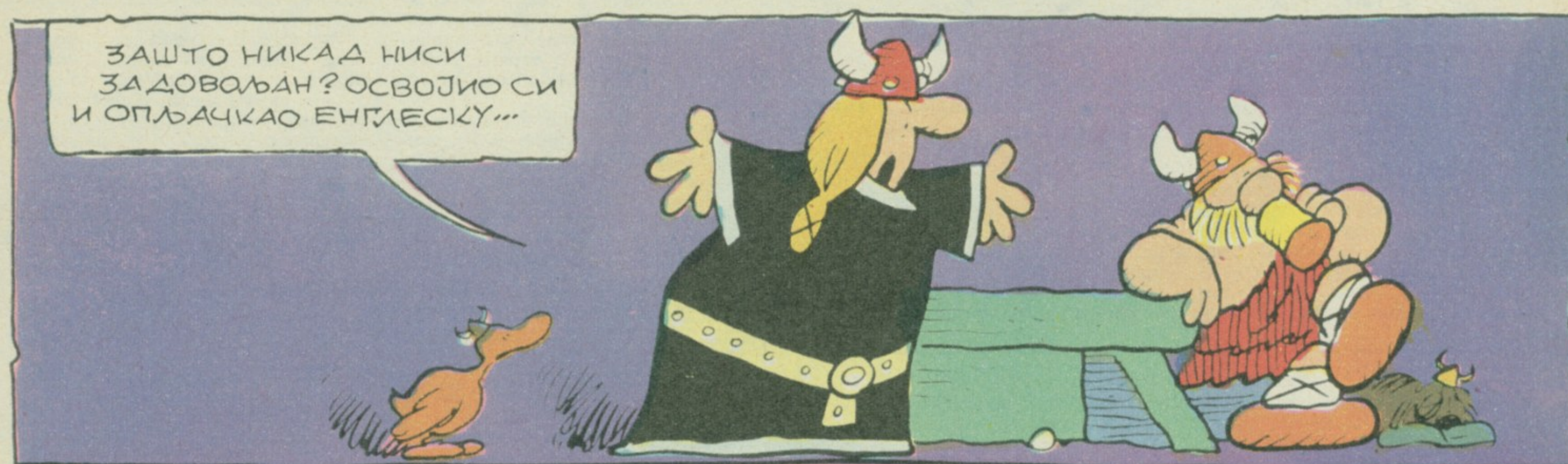
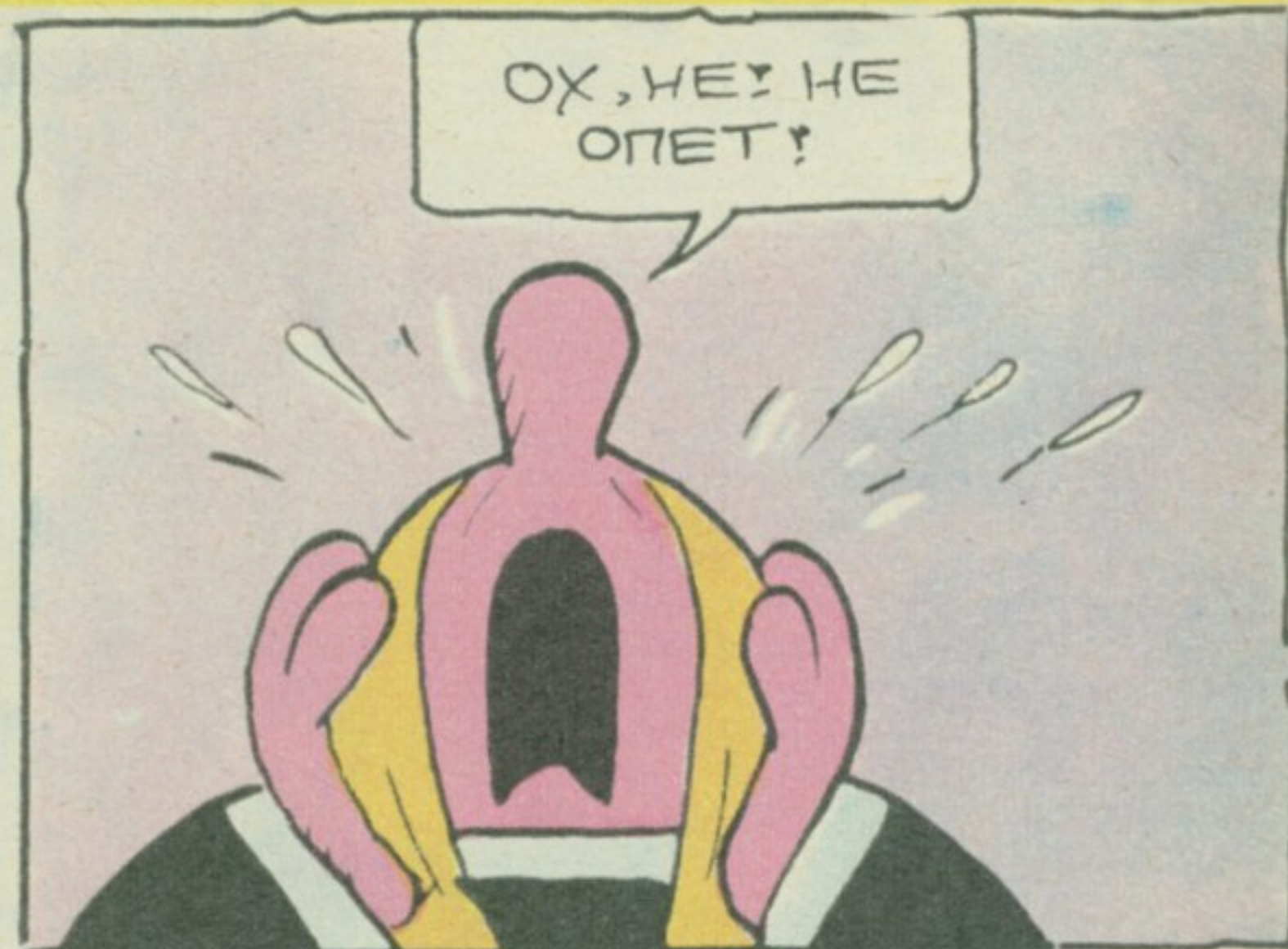
★ Апсолутни светски рекорд у брзини куцања износи 216 речи у минуту. Постигла га је **Стела Пахунас** 1946. године на електричној машини **IBM**.

★ Најдуже **нон-стоп** куцање на електричној писаћој машини трајало је 162 сата и 1 минут. Толико је куцао професор гимназије **Робин Нејл** из Калифорније 1976. године.

★ Светски рекорд у маратонском куцању на стандардној машини, била је то **олимпија**, држи слепи енглески чиновник **Мајк Хауел** — 120 часова и 15 минута.

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

ПРИЧА ИЗ ЖИВОТА

Породица Бена Робертса враћала се с краћег одмора. Био је крај новембра 1972. При проласку кроз Сан Дијего, Бен је предложио жени да се зауставе у граду и обиђу гроб синчића који је умро десет година раније, када су ту живели. Иако су сада имали четворо деце — осмогодишњу Кристин, седмогодишњу Керол, петогодишњег Џека и двогодишњу Сали — туга за изгубљеним првенцем још их је морила.

При повратку с гробља срели су једног старог пријатеља који их је позвао да се код њега мало одморе. Када су наставили пут, већ је био мрак.

Око десет часова увече Бен, уморан од вожње, замолио је жену да преузме волан.

— Пробуди ме кад стигнемо у Џекпот — рекао јој је премештајући у крило малу Сали. Остало троје деце спавало је на задњем седишту.

Филис Робертс била је искусан возач, иако је увек помало зазирала од ноћне вожње.

Возећи по мрклом мраку прешла је мали мост изнад брзог, набујалог потока Шошон, удаљеног неких пет километара јужно од Џексона. Одатле је поток текао упоредо с друмом. Напољу је било изузетно хладно, шибао је ветар.

Изненада, Филис је осетила како кола кривудају. Није ни приметила да је наишла на залеђени део пута. Волан јој је отказао послушност и почела је да дозива Бена.

Мада бунован, Бен је покушао да исправи ауто, али без успеха. Кола су прескочила нагиб и велики „шевролет“ пао је у поток широко на том месту око десет метара

ШЕВРОЛЕТ НА КРОВУ

У потпуном мраку, усред ледене воде, прва је дошла себи Филис. Гушећи се очајнички је покушала да се извуче, да дође до ваздуха. Некако је успела да се провуче кроз прозор на вратима, али је одмах упала у воду до врата. Ветар јој је ледио лице.

Из воде су вирила само два точка и део шасије: кола су лежала на крову, а у њима Бен и деца. Почела је грозничаво да пица по леденој води, тражећи било какав отвор на колима. Гњурала је, спипавала рукама металну грдосију са свих страна, али ништа није могла да учини.

— Морам нешто да урадим, морам нешто да урадим! — понављала је очајна Филис док су јој сузе текле низ образе.

Бауљајући кроз воду испела се на стрму обалу и почела да виче. Али, тада је опазила да је изишла на супротну обалу потока. Кренула је поново у воду и спотакла се. Од бола у нози села је на земљу. Сигурно је уганула чланак.

Мокра, готово слеђена, Филис је почела гласно да јауче и дозива Бена и децу:

— Бене! Бене! Да ли сте живи?

ГДЕ СУ ДЕЦА?

Ошамућен од шока Бен је као из даљине чуо да га Филис дозива. Удахнуо је с муком, прогутао

ДРЖИ СЕ, БЕНЕ!

воду и помислио: умрећу... умреће и деца... и Филис...

Одједном се тргао. Покушао је да се подигне, али није успео. Тада се из задњег дела преврнутих кола зачуло дечје вриштање. Мала Сали се све време грчевито прибијала уз његове груди.

— Кристин, чујеш ли ме, узми Сали! Држи јој главу изнад воде! Где је Џек? А Керол?

Деца су и даље вриштала и Бен са Сали на рукама покушао је да се дочепа задњих седишта. Тек тада је приметио да је тај део кола уздигнут и да вода тамо не допире. Наредио им је да устану, а он је почео да пица око себе не би ли нашао Филис. Међутим, ње нигде није било. Није смео више да губи време, морао је што пре да спасе децу. А онда ће видети шта је са женом.

Додао је малу Сали старијој сестри, испружио се преко седишта и рукама напипао сигурносно дугме на задњим вратима. Пребацивши се преко седишта довукао се до задњих врата, раменима их извалио и — упao у воду. Кад је изронио, угледао је на обали Филис. И она је видела њега.

— Бене, Бене, где су деца? — повикала је.

— У колима су, жива су! Дођи да ми помогнеш да их извучемо.

— Не могу да устанем, повредила сам ногу.

Бен је поново заронио до кола, узео малу Сали од Кристине и, борећи се са бујицом, вратио се на обалу. Предао је Сали мајци. Још три пута прелазио је тако поток и преносио дете по дете.

Промрзлој и уплаканој деци наредили су да трупкају ногама и

ОТАЦ ЈЕ ЗАРЕНИО У ЛЕДЕНУ ВОДУ, СТИГАО ДО ПРЕВРНУТИХ КОЛА, МАЛУ САЛИ УЗЕО ОД КРИСТИНЕ И, БОРЕЋИ СЕ СА БУЈИЦОМ, ВРАТИО СЕ НА ОБАЛУ. ЈОШ ТРИ ПУТА ЈЕ ТАКО РЕНИО И ПРЕНОСИО ДЕТЕ ПО ДЕТЕ.

ударају се рукама по телу, не би ли се колико-толико загрејали.

— Џек, не чујем те да лупаш — више је молила него питала Филис. — Никако не смеш престати.

— Не могу, мама, много ми је хладно — јецао је малишан.

— Морате... још мало... само још мало — преклињала их је очајна мајка.

СРЕЋА ЈЕ ПРОТУЋАЛА

Чим је пренео и последње дете, Бен је поново загазио у поток и, напола пливајући а напола газећи, стигао на другу обалу и уз клизаву падину узварао се на друм. Надао се да ће проћи неко бозило и помоћи им. Ова, иначе веома жива саобраћајница, била је те хладне новембарске ноћи пуста. Дуго је стајао бос, потпуно мокар, све више губећи наду. Онда су се у даљини указали фарови.

— Долазе нека кола, стиже помоћ — довикнуо је Бен својој породици на другој обали.

Али, срећа је трајала кратко: кола су пројурила без заустављања.

У колима се налазио Леонард

Браден са женом. Иако је брзо возио, учинило му се да је у мраку видео некога на друму, некога ко тражи помоћ. Окренуо је кола и пошао назад.

Чим је видео да се аутомобил зауставио, Бен је у неколико корака прескочио стење, запливао и стигао до обале на којој се налазила Филис са децом. Узео је из њених руку једно дете и вратио се до обале на којој га је чекао Браден. Тако је пренео још двоје деце али, кад је последњи пут загазио у воду по Филис и малу Сали, осетио је да више не може ни да се помери. У поређењу са ваздухом вода му се чинила блага и пријатна. Застао је наред потока осећајући како га обузима дремеж.

Филис је одмах схватила шта се догађа са Беном. И поред страховитих болова у нози Филис је, са Сали на рукама, кренула према њему вичући:

— Бене, Бене! Удавићеш се! Диги се из те воде!

Посрћући и борећи се против бујице стигла је некако до Бена, а онда су се заједно, држећи се за руке, довели до друге обале и Браденових кола.

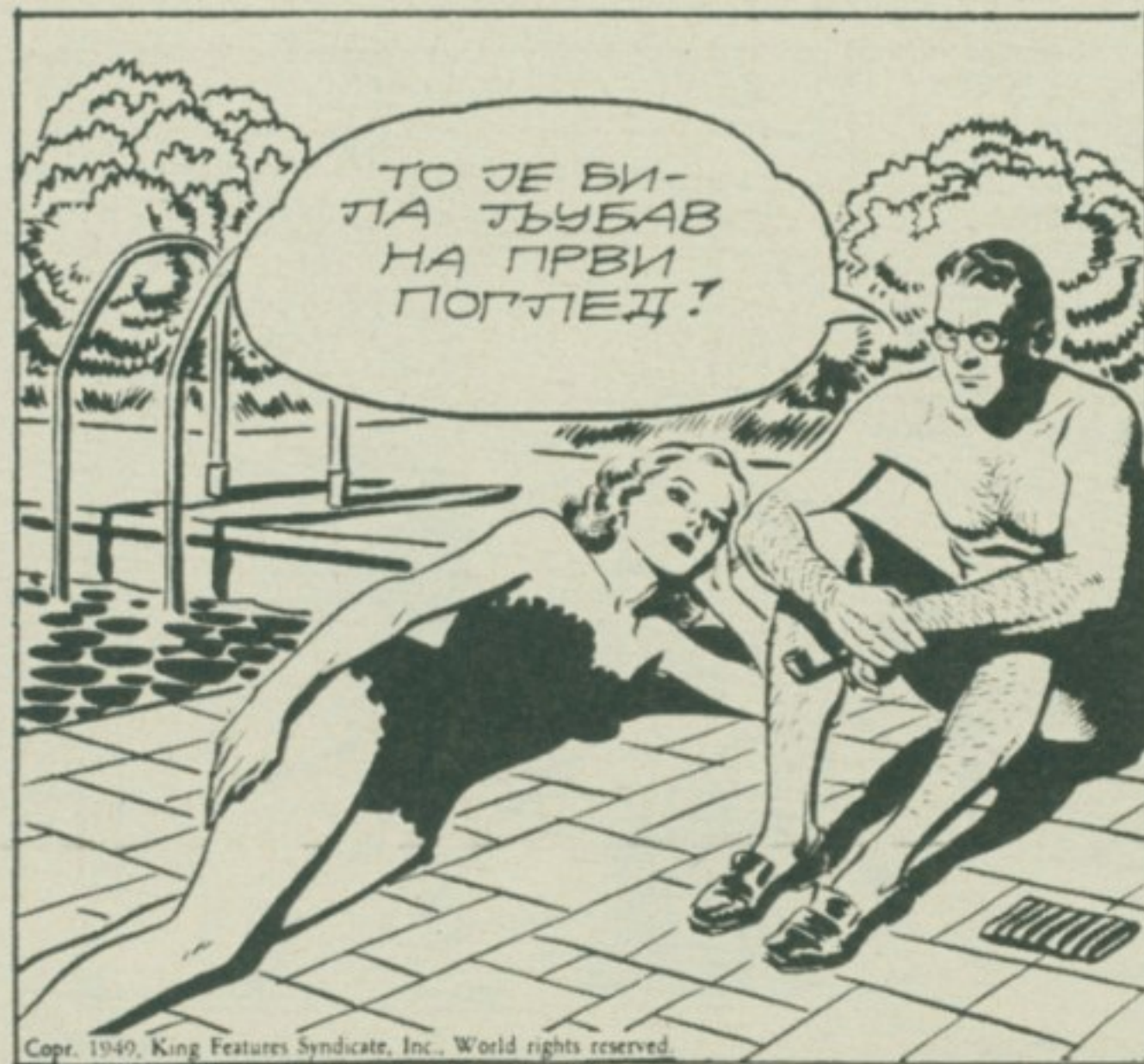
Браден је брзо возио и ускоро су се нашли у топлој соби најближег мотела.

Џозеф Бланк

БИМ И БУМ

Рил Кирби: ИЗГУБВЕНО ДЕТИНСТВО

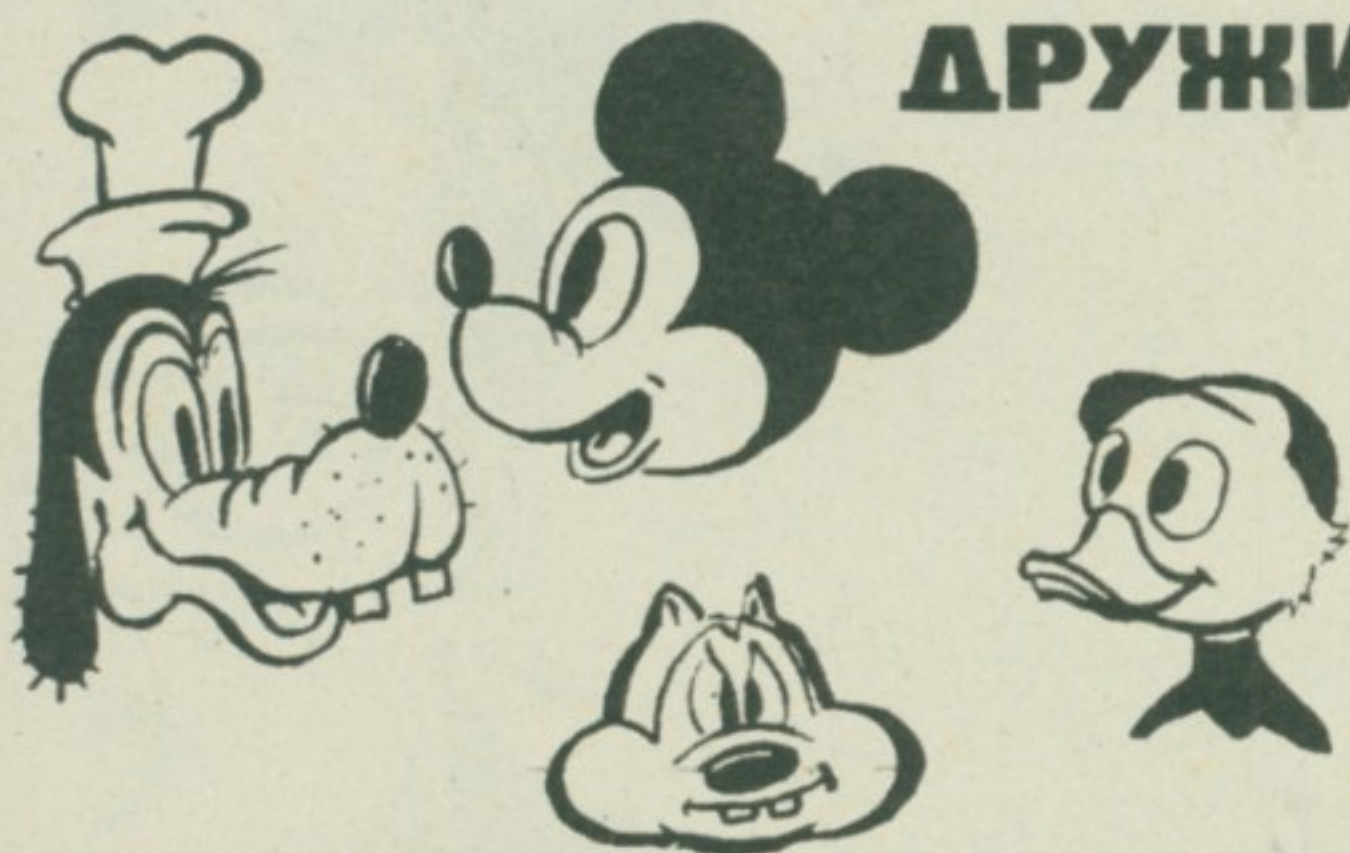

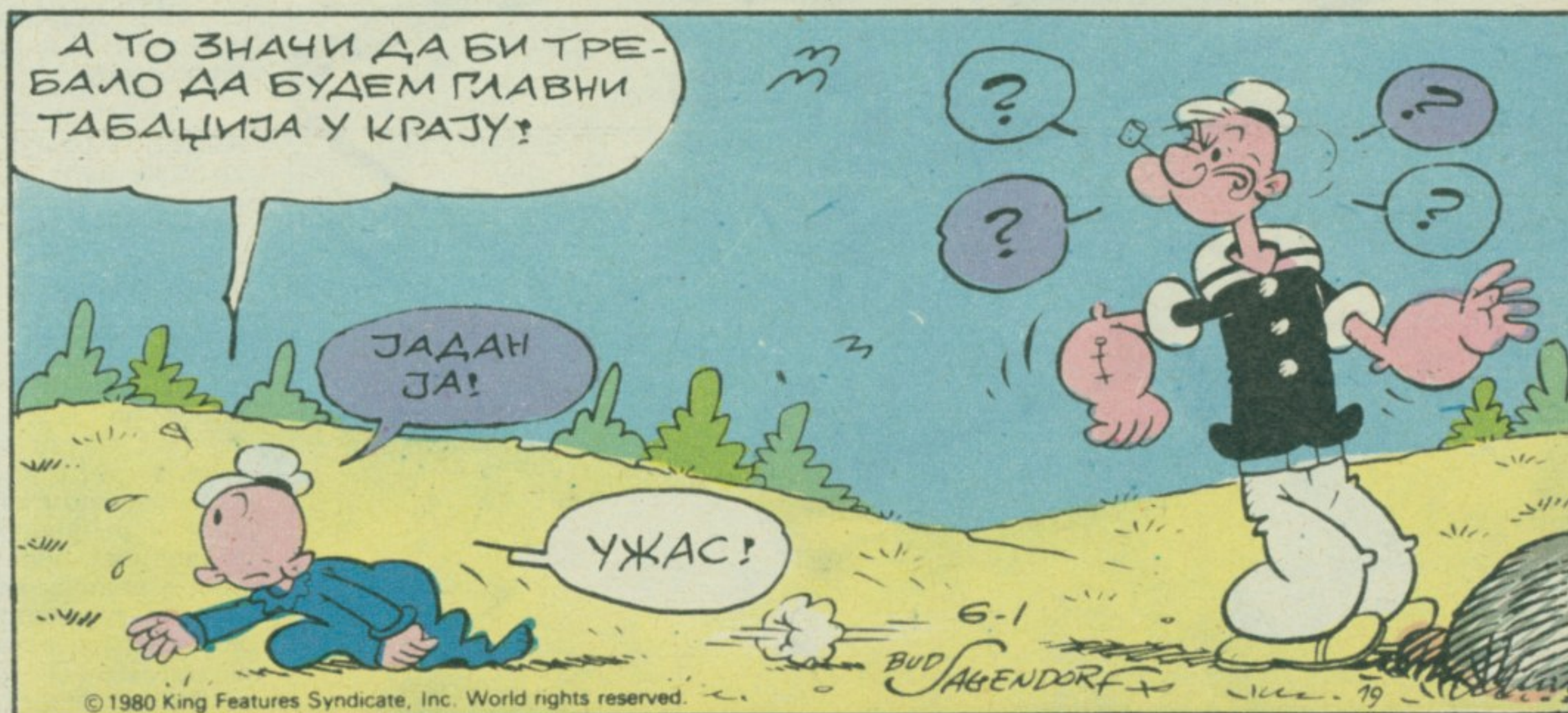
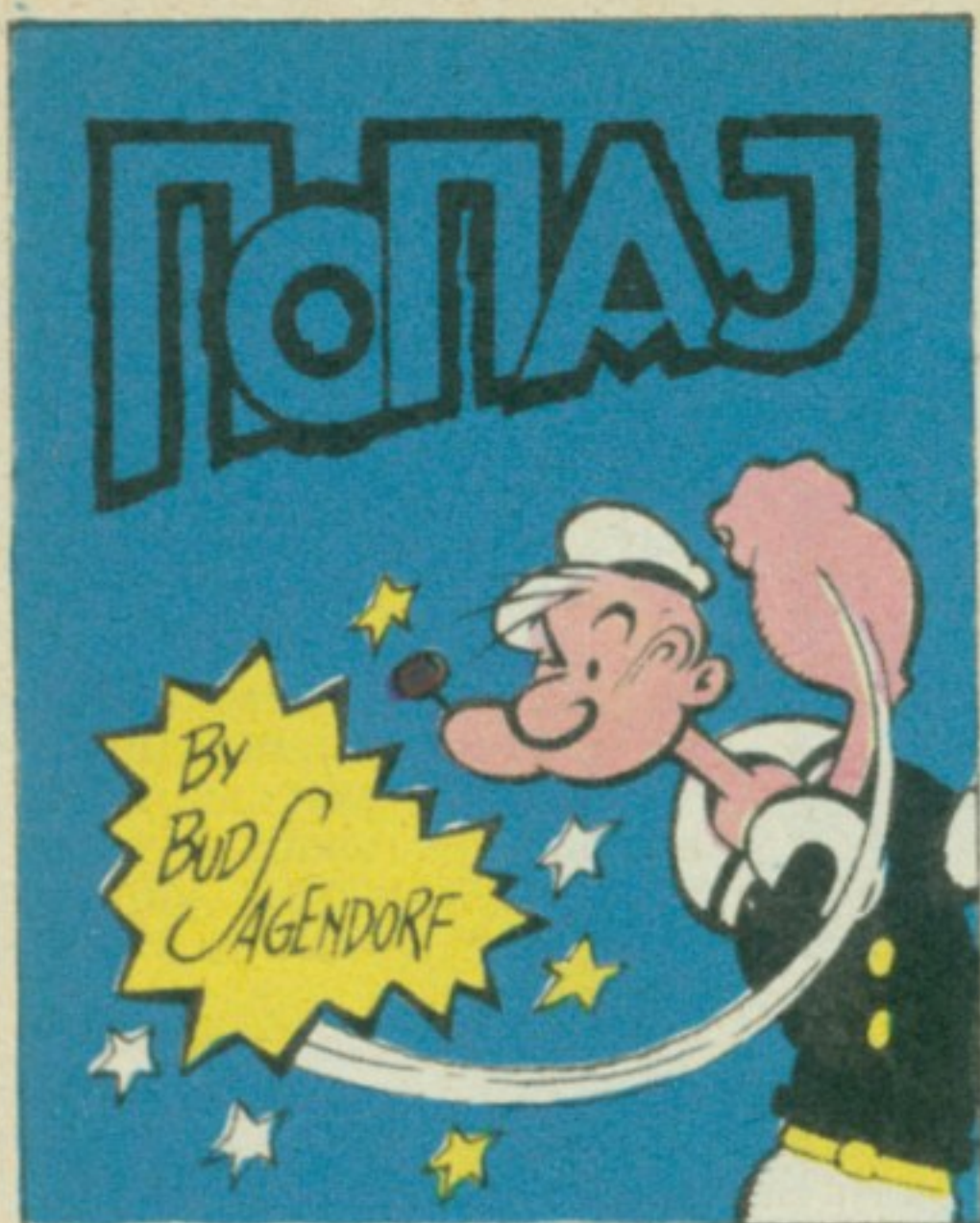

ДРУЖИТЕ СЕ С ЈУНАЦИМА

Волша Лизнија

ЧИТАЈТЕ

Микијев
ЗАБАВНИК

МОРАМ ДА ЛЕТИМ

Године 1972. авион типа пајпер ацтек од миља назван Митра закачила је и тешко оштећила једна друга летелица. Нико није настрадао али је ова незгода значила крај каријере британског пилота Шиле Скот која је поставила равно 100 светских рекорда — између осталог, најдужим самосталним летом у историји, летом од 34 хиљаде миља око 54.500 км у једномоторном авиону пајпер команч.

Шила Скот већ неколико година није начинила ниједан озбиљан авијатичарски покушај али још има високо мишљење о висинама и великодушно шири знање стечено за последњих 18 пустиловних година.

Први пут се винула у ваздух 1959. године. Учила је то готово случајно — тек ради пробе.

— Није ми било ни на крај памети да се бавим летењем. Али, после тог првог подвига женски понос није ми даво мира.

Страст је узела маха и Шила Скот је убрзо заборавила свој дотадашњи позив глумице који јој је доносио само споредне улоге у провинцијским позориштима, на телевизији и тек понекад на лондонском Вест Енду. Добила је летачку дозволу и ускоро потом, прва међу британским авијатичарима, извела самосталан лет око света. Сада припрема књигу о пионирима ваздухоплов-

АМЕЛИЈА ЕРХАРТ И ЕЈМИ ЏОНСОН НИСУ ЈЕДИНА ЖЕНСКА ИМЕНА У ИСТОРИЈИ ВАЗДУХОПЛОВСТВА. БРИТАНКА ШИЛА СКОТ, И САМА ПИЛОТ РЕКОРДЕР, СПРЕМА СЕ ДА ИЗВУЧЕ ОСТАЛЕ ИЗ ЗАБОРАВА.

ства — углавном о женама пошто се, како каже, о мушкарцима већ све зна.

УДРУЖЕЊЕ 99

Шила Скот пуна је дивљења према чувеној пионирки авијације Американки Амелији Ерхарт. Амелија је била прва председница Међународног удружења жена-пилота основаног 1929. године и дала је организацији надимак „Удружење 99“, пошто је првом састанку присуствовало тачно 99 жена. Оно се још тако зове мада има 5 хиљада чланица широм света. Шила Скот основала је 1964. године британски огранак и постала његов први председник.

Амелија Ерхарт била је велика феминисткиња, интересовала се за медицинску истраживања, писала је књиге и — лоше песме. Године 1939. нестала је са својим двомоторним локидом над Јужним Пацификом после савладане две трећине лета око Земље.

Шили Скот није циљ да умањи значај Амелије Ерхарт и њене британске духовне сестре Ејми Џонсон

која се 1941. године удавила у ушћу Темзе приликом спуштања падобраном. Она би само хтела да извуче из анонимности друге жене чији су подвизи остали незапажени.

По њеном мишљењу, Амелија Ерхарт и Ејми Џонсон сувише су лако постигле славу у поређењу с оним што се за њу данас тражи. Било је то доба спектакларне авијације — доба кожних шлемова, заштитних наочара, првих једнокрилаца и љубазних милионера спремних да финансирају подухвате.

Две јунакиње као да су приређивале јавности довољно узбуђења — многе друге жене остале су у њиховој сенци. На пример, Британка леди Хит која је 1928. године пролетела растојање од Кептауна до Лондона и Мери Бејли која је исте године превалила пут од Лондона до Кептауна, а следеће натраг.

Леди Хит пребацивало се као жени због сувише слободног начина живота. Такав је био ондашњи укус. Данас би њена одважност и самосталност изазвале само дивљење и можда је управо зато прави час да се о њој проговори.

Прва жена којој је издата летачка дозвола била је Францускиња бароница де Ларош која се за „папир“ квалификовала тек 8. марта 1910, мада је већ претходне године самостално летела. Било је потребно време да се врата дотад

искључиво мушког клуба отворе „слабијем“ полу.

У Британији је овакву дозволу прва добила Хилда Хјулет после испита код Краљевског аероклуба 1911. године. Да би се овај

допуштају слетање, у другима је оно обавезно.

Шила Скот више нема новца за живот на висини. Само уредно обнавља летачку дозволу и налази утеху у томе што, ако не она, неко негде ипак још лети у три њена бивша авиона: дотераном тајгер моту, пајпер команчу и исправљеној Митри.

Бивша рекордерка сада се задовољава предавањима у школама, на универзитетима и клубовима. Занимљив је говорник и наступа с лакоћом коју је „испекла“ заједно с глумачким занатом.

— Вероватно бих сада била боља глумица — каже она. — Пре сам се сувише проводила! Уосталом, и као пилот често сам осе-

НАЈВЕЋИ УСПЕСИ

Британска шила Скот поставила је 100 светских рекорда у ваздухопловству укључујући лет од Лондона до Кептауна и натраг, лет преко Северног Атлантика у оба правца, лет преко Јужног Атлантика, лет од Бразила до Западне Африке и три самостална лета око света. Победила је у многим аеротркама и освојила награду као најбољи пилот лаког авиона у женској категорији. Ево неких значајних година:

1959. — Први лет.

1964. — Основала британски огранак Удружења 99.

1966. — Сребрно одликовање за заслуге од Британског савеза пилота и навигатора; италијанска награ-

да „Изабела д'Есте“.

1967. — Сребрна медаља Краљевског аероклуба (Британија); амерички трофеј „Хармон“.

1968. — Трофеј „Британија“; прва књига „Морам да летим“.

1969. — Мај: награда за најбољу жену-пилота лаког авиона у трансатлантској аеротрци Лондон-Њујорк; децембар: Фордова награда у трци од Лондона до Сиднеја.

1971. — Прва летела око света у лаком авиону преко Северног пола.

1972. — Златна медаља Краљевског аероклуба.

1973. — Аутобиографија „На врху света“.

1974. — Америчко издање аутобиографије под насловом „Босонога на небу“.

испит положио, требало је обавити три засебна кружна лета од по три (око 4,8 км) миље.

И ЈА САМ ЛЕГЕНДА!

Данас за жене нема много препрека у свету ваздухопловства. Жене пилотирају путничким, транспортним, болничким и чартер-авионима и хеликоптерима спасилачких служби. Жена-пилота има понегде и у војном ваздухопловству.

Шила Скот сматра да би Амелија Ерхарт сада далеко теже направила каријеру какву је оставила за собом пре четрдесет година када је нестала над Јужним Пацификом.

— Данас треба бити упућен у силне компликације ваздушног саобраћаја. Спорт је постао тежи и скупљи. Обука је исцрпљујућа, за лет око света ваља извадити сијасет дозвола и водити рачуна о шуми саобраћајних прописа. Пилот малог авиона који зађе у нечији ваздушни коридор може да изазове ужасну збрку. Има и политичких проблема: неке земље не

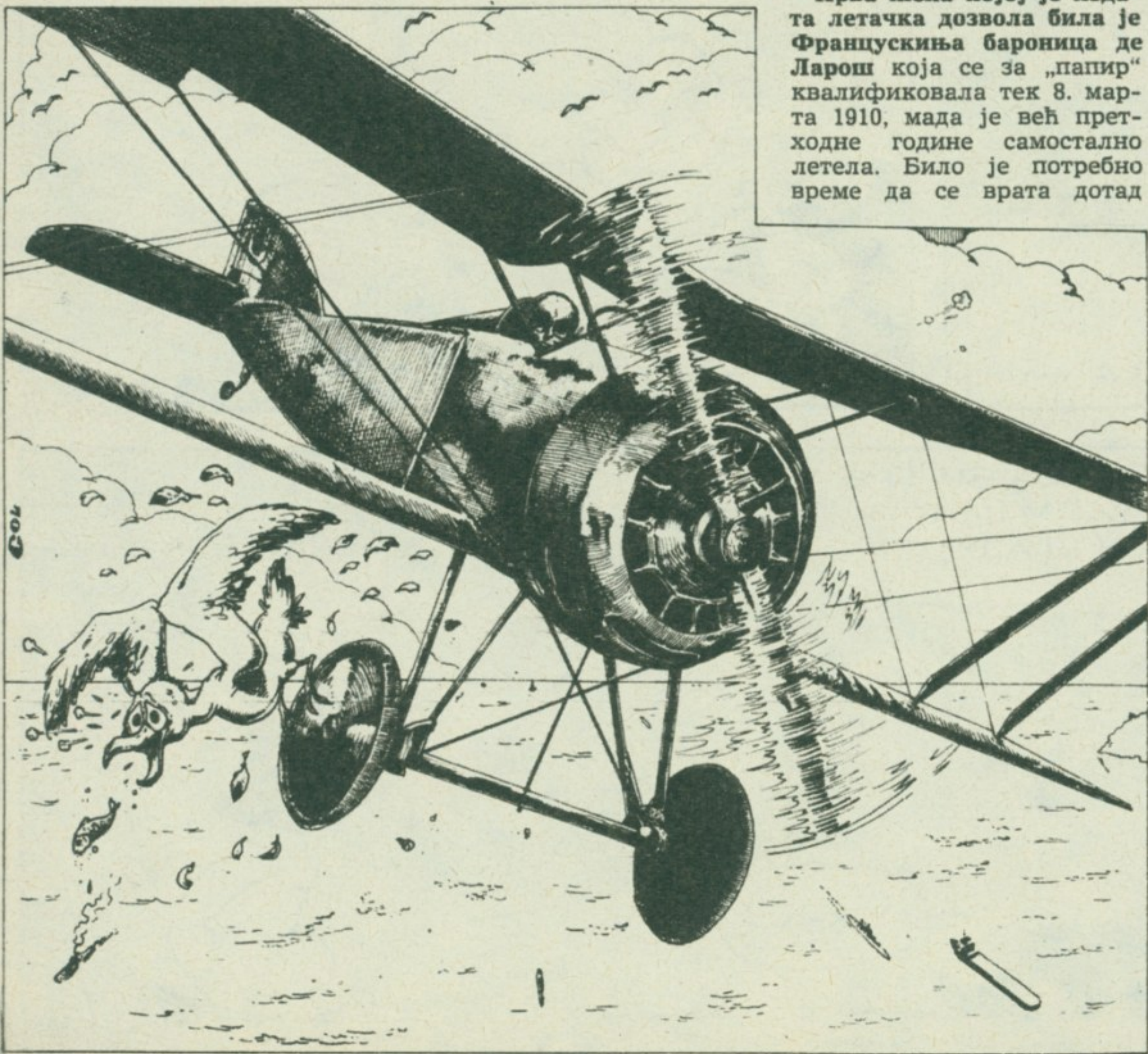
ћала узбуђење равно глумачком. Увек би претходио напоран рад, а потом тренуци узлетања и слетања били су као премијера: свечани и пуни стрепње.

Шила Скот написала је 1973. године аутобиографију под насловом „На врху света“. Годину дана касније, Американци су је објавили под измењеним насловом „Босонога на небу“. Њена најновија намера да „васкрсне“ своје непознате сестре из Удружења 99 вероватно ће уродити још једном узбудљивом књигом:

— Можда звучи важно ако кажем да ми је то дужност, али нека од нас жена-пилота мора поштено да забележи чињенице. Не претварам се да сам скромна; у протеклих осамнаест година одлично сам се забављала и свашта научила. Ред је да то поделим с другима.

Да Шила Скот не пати од лажне скромности сведочи и натпис на боку једномоторца пајпер команч којим је обавила рекордни лет око света. Натпис гласи: „И ја сам легенда“.

П. С.

ЧАР ПАНТЉИКЕ

ДОТАКНИТЕ ИХ

Украсне пантљике нису, као што се обично верује, биле искључиво женска лудост. Историја одевања пуна је примера који сведоче да су, у жељи да улепшају и обогате своју одећу, шешире и фризури, чарима трака и трачица свих боја и величина подлагали и мушкарци.

Везану на потиљку испод минијатурне пунђице носили су је, и то посред чела, још стари Грци. Европским дамама из 18. века сама трачица се, па била она и упадљиве боје, није чинила довољно украсном — пришивале су на њу драго камење и носиле је преко чела, уплетале у компликоване цветне и чипкане „аранжмане“ на шеширима и капицама, правиле од ње машинице и машинице којима су опшивале смеле изрезе на хаљинама не случајно назване „дотакните их“ (tatez-y).

Даме су се трачицама китиле, верује се, у вечном женском настојању да заголицају машту и прикују погледе супротног пола. Теже је схватљиво како су и зашто пантљике, везане у помпезне машинице назване ошет (ochette); доспеле на један од најнеобичнијих и најсмешнијих одевних предмета које је мушкарац икада на себе натакао.

Необичну моду лансирао је у Француској гроф од Салм-Нојвила, гувернер Маестрихта, а енглески помодари преузели су је око 1658. године. Како је гувернер носио и наредну титулу ранграфа (од нем. речи Rhein = Рајна и граф = гроф), то су и јакна и панталоне које је он први обукао по њему, у пофранцуженој верзији, назване рајнграва.

Грофова јакна још је и личила на јакну. За панталоне то, руку на срце, никако не би могло да се каже: споља гледано, била је то до колена дугачка сукњица, али су се под њеним богатим наборима криле праве правце ногавице. Крајеви ногавица, низови богатих чипки, провиривали су испод руба сукње, али ни грофу ни његовим модним следбеницима то, изгледа, није било довољно: одело је красила и гомила реса, ланчића, кокарди и обавезне кокетне ошете.

Често су део одеће или тела на коме се трака но-

сила диктирали савремени догађаји. Тако је, када је за време француске револуције гиљотина „почела да ради“, европске даме ухватила права појама ношења црвених трачица око тананих вратова.

Да су се украсне пантљике током историје појављивале тамо где их човек не би очекивао,

Сујета је, рекао је шкотски филозоф Карлајл, наше незајажљиво шесто чуло. Ова изрека важи и за жене и за мушкарце.

доказ су и војници разноразних армија које су се у 18. веку сударале на европском тлу. Колико су ондашњи „хероји“ били склони кићењу говори и проглас који су војне власти једне земље издале 1779.

У то доба у армијама почиње да се носи униформа, па је војницима, ненавикнутим на прописано одевање, прогласом морало да се објасни шта не смеју да носе када ратују. Забрањено им је да: копче на ципелама и подвезицама украшавају драгим камењем, капе улепшавају вештачким цвећем, уз униформу носе чипкане манжетне и — поменута је и славна мала пантљика — своје перчине везују тракама и трачицама дречавих боја.

Индустријска ера и јачање буржоазије отрезнили су, што се моде тиче, „јачи пол“: „нови“ мушкарац морао је да путује и послује, а одело у томе није смело да му смета. Једном речју, мушка одела постају немаштовита и сива као машине.

У то исто доба жене се улепшавају и украшавају вероватно више него икада пре или касније: поред километара трака за стезање струка до жељене идеалне мере, женске хаљине и шешири просто су процветали од свила, чипки, везова и пантљичица. Можда је управо та неразумна и претерана употреба трака и трачица у женској гардероби 19. века допринела стварању уверења како су украсне пантљике искључиво женска слабост.

Мушкарци су спремно заборавили како су им изгледали дедови, али су се ипак одали: да су на трачице још осетљиви, показале су пантљике које су опасавале уздигнуте делове њихових шешира и траке којима су обрубљивали ивице јакни и фракова.

Пантљичици је припала и част да, закачена за рупицу на реверу, понесе и важна знамења, доказе о изузетним врлинама носиоца: медаље, ордење, витешка одличја. У односу на некадашње машинице грофа од Салм-Нојвила, пантљика је заиста добила мање уочљиву улогу. Малу, али и даље изузетно важну.

ШАРПЛАНИНСКИ ОВЧАР

ТРИ ПРИЧЕ

Седели смо у великој топлој колиби десетак километара од Лазаропоља. Био је фебруар, напољу ледена киша, а ми дошли на планину Бистру да ловимо вукове.

Моји пријатељи Дукађини, Церовски и Шпаравала одрасли су на Шари. Били су делић планине и увек су јој се враћали, бар на један дан. Још одмалена су слушали истините приче о вуковима. Ја сам градско дете, вука никад нисам ни видео. Они су сад живели у граду, али срце им је остало у планини. Били су ловци, планинари и добри познаваоци шарпланинских овчарских паса. А мене су шарпла-

нинци занимали више него вукови. Волео сам те рундаве псе, допадала ми се њихова снажна глава слична медвеђој. Знао сам да су врло јаки и поуздани, али сам мислио да су глупи и крволочни, да нису способни да разликују пријатеља од непријатеља. Хтео сам да сазнам праву истину о шарпланинском овчару.

Те ноћи чуо сам три приче о шарпланинцу.

Волео сам ње рундаве четворonoшце, допадала ми се њихова снажна глава слична медвеђој. Знао сам да су веома јаки и поуздани, али сам мислио да су глупи и крволочни. Каквих ли прешних мисли!

ПРВА ПРИЧА:

СТРАТЕГИЈА

Разговор је почео мојим питањем да ли шарпланинац може да савлада вука? Први су огласио Церовски, син рудара са Косова. Његов деда је био пастир на Шари.

— Питање је добро постављено — рече — Какав ће бити мој одговор, не знам... Дедо ми је говорио да шарпланинци увек имају вођу. То није најстарији пас, већ најјачи и најпаметнији. Међу четрдесетак паса, који су чували стадо од око две хиљаде оваца, дедин љубимац био је пас Силбаш. Волео је и деду и мене. То добро знам, јер је сваке ноћи обилазио нашу колибу, љушкао нас да се увери да ли смо живи и здрави и

поново одлазио на стражу.

Једне ноћи нас је ненадано пробудио. Није лајао, већ нас је гурао својом великом главом. Дедо ме брзо обукао, узео пушку и излетео пред колибу. Други чобани већ су били будни. Била је тишина иако су сви пси били у покрету. Видео сам Силбаша: чинило ми се да распоређује псе око стада. И заиста, одвео је једну групу до потока и тамо је оставио. Са другом се упутио на једну чуку, око хиљаду корака даље од нас. Била је месечина па сам добро видео. Једна стара женка пошла је за трећом групом. Силбаш ју је гурао и уједао али му ни она није остала дужна.

Чим је оставио трећу групу паса, отерао је стару керушу до колибе. Зачудо, сада се послушно вратила. Упитао сам деду шта то Силбаш ради, а он рече да је керуша стара и да Силбаш то зна: „Зато је и враћа. Боји се да се и она не упусти у борбу с вуковима. Љута је па ће страдати“. Онда то нисам могао да схватим.

Одједном су се пси узнемирили. Дедо ми рече да иду вукови. Међутим, ја ништа нисам видео иако је зора била на помолу. Изненада, поред потока угледах тамне силуете четири вука. Корачали су полако, један уз другог. Пси се нису чули. Узврпољио сам се а онда спазио три шарпланинца која су се ступила на четири вука.

И на другим чукама започела је борба.

У потоку су се водила три двобоја. Четврти вук је побегао, али су се убрзо

појавиле још три звери. Борба се распламсала. Како и откуд се ту створио и Силбаш са још једним псом нисам видео. Из рундаве гомиле чуло се само режање шарпланинаца. Вукови ни глас нису пустили.

На моје изненађење дедо ми убрзо рече да је дошао крај битке иако су се пси и вукови и даље клали. Међутим, Силбаш се већ извукао и са стране посматрао крај боја. Дедо ми је објаснио да Силбаш сада пушта младе псе да заврше борбу, да јачају у окршају, да још више омрзну вукове.

Тада се десило нешто невероватно. Изгледало је да један пас губи битку. Силбаш је журнуо да му помогне, али није било потребно. Вук је побегао очигледно тешко рањен. И опет се догодило нешто што се није догађало, бар тако ми је дедо рекао. Силбаш није пошао за рањеним вуком већ је пришао псу који је лежао. Онушио га је и почео да завија. Дедо је потрчао, а ја за њим. Поред потока лежала је стара керуша, она иста којој је Силбаш „забрањено“ да се бори с вуковима. Била је то њена последња битка.

Церовски је завршио причу.

Упитао сам га зашто се керуша упустила у борбу кад је била слаба и изнемогла.

— Била је стара, али доволно јака — поново се огласио Церовски. — Није ствар у томе. Стари шарпланинци су веома самоуверени. Мисле да им нико ништа не може. Мржња према вуковима толико их обузме да често праве кобне грешке. И млади пси нису у стању да сами победе вука, најбољи су мужјаци од 3 до 5 година. А што се тиче Силбаша, заборавих да кажем. Стара керуша била је његова мајка.

ДРУГА ПРИЧА:

ЉУБАВ

Доживљај са шарпланинцем Дадашом испричао је Дукађини.

— Мој отац је био ветеринарски техничар. Лечио је задружне овце и псе. Знали су га сви чобани, ати и сви пси. Четворношци су га се и бојали јер им је давао инјекције против бешенице. Мислим да су сви осећали неку врсту страхопоштовања. Али, Дадаш је волео мог оца. Живео је једанаест година. Стално је лутао планином у потрази за изгубљеним свцама и јагњадима. Могао је да процени да ли име времена да по лану дотера овце до трла и бачила. Оне које је налазио пред вече увек је склањао у неку увалу и целе ноћи остајао уз њих.

Када смо отац и ја долазили лети, за време школског распуста, у планину, Дадаш нас је сачекивао на малој железничкој станици шумске пруге, удаљеној 15 километара од бачила. Чобани су обично говорили: „Знали смо да ћете доћи. Дадаш је већ у зору отишао. Отац је обично у шали одговарао: „Ја сам му послао невидљиви телеграм“.

Чим бисмо сишли из малог воза, погледом смо тражили Дадаша. Увек је лежао поред малог потока уз један стари сандук за алат. Изгледало је као да дрема, као да га ништа не занима.

И док су отац и кочијаш товарили наше ствари на малу расклиматану двоколицу, коју је обично вукао олињали магарац, ја сам прилазио Дадашу, миловао његову крупну главу. А он миран, као да се баш ништа не догађа! Само два-три пута уздахне, као човек. А кад отац викне да крећемо — све се намах измени. Дадаш скочи, гур-

О ЈЕДНОМ ПСУ

ТРЕЋА ПРИЧА:

ПРИЈАТЕЉСТВО

не ме главом, отрчи до двоколице и зарежи као да је љутит. Отац мора да викне: „Здраво, Дадаш! Напред“. Тек тада полазимо: напред Дадаш, горд и радостан, а ми за њим. Током пута два-три пута стане, као да извиђа...

Тако је увек било. Сваки пут се све понављало, попут неког магнетоскопа. Али, једног лета Дадаш нас није сачекао. Као да сам нешто предосећао, заплакао сам. И отац је био узнемирен. Онда му је железничар рекао да је Дадаш тешко рањен: „Неко је у планини пуцао на пса. Мучи се већ четири дана, али је још жив“. Нисам хтео да идем у планину. И док ми је отац објашњавао да треба да пожуримо, да лечимо Дадаша, појавио се чобанин на коњу. У устима је држао дизгине, а у рукама Дадаша. Изгледало је да је мртав.

„Знали смо да ћете доћи“, рекао је чобанин. „Иако је већ потпуно изнемогао, јутрос се одједном узнемирио. Завијао је и швилео као пред пропаст.

Хтео је да устане. Онда нам је мати рекла да га однесемо на станицу, да вас дочекамо“.

Помиловао сам му лепу главу. Одмах је отворио очи и тужно ме погледао, уздахнуо дубоко, као човек. Плакао сам и миловао га.

Отац је нешто рекао чобанину и одмах смо пошлели: чобанин на коњу са Дадашем у рукама, а ми за њима.

Чим смо стигли отац му је прегледао рану. „Од овога је већ одавно морао да угине“, тихо је прозборио. Спустили смо га на сламу. Наставио сам да га глацим по кудравој глави и убрзо осетио да више не дише.

Дукаћини је завршио причу и ја сам га упитао да ли то значи да је био толико јак да је живео четири дана иако је био смртно рањен!

— Није то. Дадаш није угинуо зато што нас је чекао. Знао је да ћемо доћи. Љубав му није дала да угине — одговорио је мој пријатељ.

Шпаравала је био најстарији међу мојим пријатељима, велики поштовалац шарпланинских паса.

— Стадо је било велико и било је, наравно, много овчарских паса шарпланинаца — започео је и он своју причу. — Међу њима се истицао Мурђо, пас пастира Хасана. Били су готово нераздвојни. Изгледало је да Мурђо боље чува Хасана него овце.

Било је рано јутро. Један млад пас који је често био уз Мурђу и Хасана устао је и сам кренуо у извиђање. Ускоро се зачула цика. Хасан и Мурђо скочили су из сна. Пастир је одмах помислио, боље рећи предосетио да је млади пас у опасности. Потрчали су, Мурђо на једну а Хасан на другу страну. Недалеко од колибе Хасан је угледао свог младог пса. Склупчан од страха, тужно је цвилео и завијао.

Пред њим се налазио велики мрки медвед. Уздигавши се на две задње ноге, мумлао је и гегајући се прилазио псу. Овај се није ни померио. Као да је знао да медведу не сме да окрене леђа, а о нападу није било ни говора. Хасан је зграбио мотку и потрчао према разјареној животињи. Медвед се сада окренуо човеку. На несрећу, Хасан је неспретно стао, оклизнуо се и пао. Медвед се зачас нашао изнад њега. Мрко мишићава крзно заклонило му је видик. Пре него што се онесвестио до свести му је допрло урлик пса. Знао је да је то Мурђо.

Убрзо су пристигли и други чобани. Медведа више није било. На Хасановом рамену зјапила је велика рана, а поред онесвићеног пастира седео је Мурђо и завијао.

Хасана су одмах пренели у Пећ, у болницу. Мурђо се ни тренутка није одвајао од носила. Покушали су да га врате, али он би само зарежао и показао своје велике зубе.

Чобани су Хасана сместили у болницу и вратили се у планину. Мурђо је, међутим, остао пред болницом. Да ли је чекао Хасана да се врати или је остао да га чува — то је тешко рећи.

Прошло је седам дана, а Мурђо се није враћао у

планину. За то време Хасан је био између живота и смрти. Осмог дана Мурђо се ипак појавио. Дошао је до Хасанове колибе и зачудо, понашао се као да се ништа није догодило. Чобани су после причали да је „радио свој посао савесно, али без љубави“.

После два месеца ране су биле залечене и Хасан је изашао из болнице. Уз пут је грозничаво размишљао о Мурђу. Већ су му испричали да га је седам дана чекао пред болницом.

У планини су га дочекали пастири, али Мурђа није било међу њима. Да није рањен, страховао је Хасан.

Тада га је угледао испред колибе — лежао је поред једног пања. Пришао му је, али Мурђо се није ни померио. Позвао га је. Пас је отворио очи, погледао га и као да му је рекао да га остави на миру.

Хасан је занемео. Зар је то његов Мурђо? Где је старо другарство?

Пролазили су дани. Мурђо је био дисциплинован, добро је чувао овце, слушао Хасанове наредбе, исто као и заповести осталих чобана. Хасан је међутим, био, очајан. Шта се догодило с Мурђом?

Једног дана Хасан се спремао да пође у село. Одлучио је да поведе и Мурђа. Мислио је да ће се можда помирити.

Мурђо је послушно

ишао, али без одушевљења. Није било оног трчкарања, умилног брундања. Пешачили су читав сат, село се већ видело. Мурђо је одједном стао. Тихо је зарежао док му се длака на леђима наострешила. Хасан се изненадио. Викнуо је: „Мурђо!“ Пас га је погледао. У том погледу Хасан је разабрао свог старог Мурђа. Знао је да је пас осетио неку опасност. Вука можда.

Хасан је убрзо угледао чергаре који су водили две дресиране мечке. Одједном — испред њих се створио Мурђо. Пустео је крик који је следио крв присутних. За трен је једна мечка била на земљи. Мурђо је бесомучно гризао својим онажним зубима све док мечка није издахнула. А то се брзо одиграло. Никс није могао да заустави разбеснелог, подивљалог пса.

Тек када се уверио да је звер убијена, Мурђо је дошао до Хасана. Некако горд и радостан. Гурнуо га је својом великом главом, зубима га ухватио за руку, лајао, умиљавао се, скакао. Старо пријатељство поново је успостављено.

— Десило се чудо? — упитах Шпаравалу.

— Не. После повратка из Пећи, Мурђо је све заборавио. Можда се осећао кривим што је Хасан рањен. Кад је угледао мечке сетио се медведа. Онда је изгубио Хасана и сат га је вратио. Памте пси.

Три приче о једном псу. Псу над псима, могу слободно да кажем.

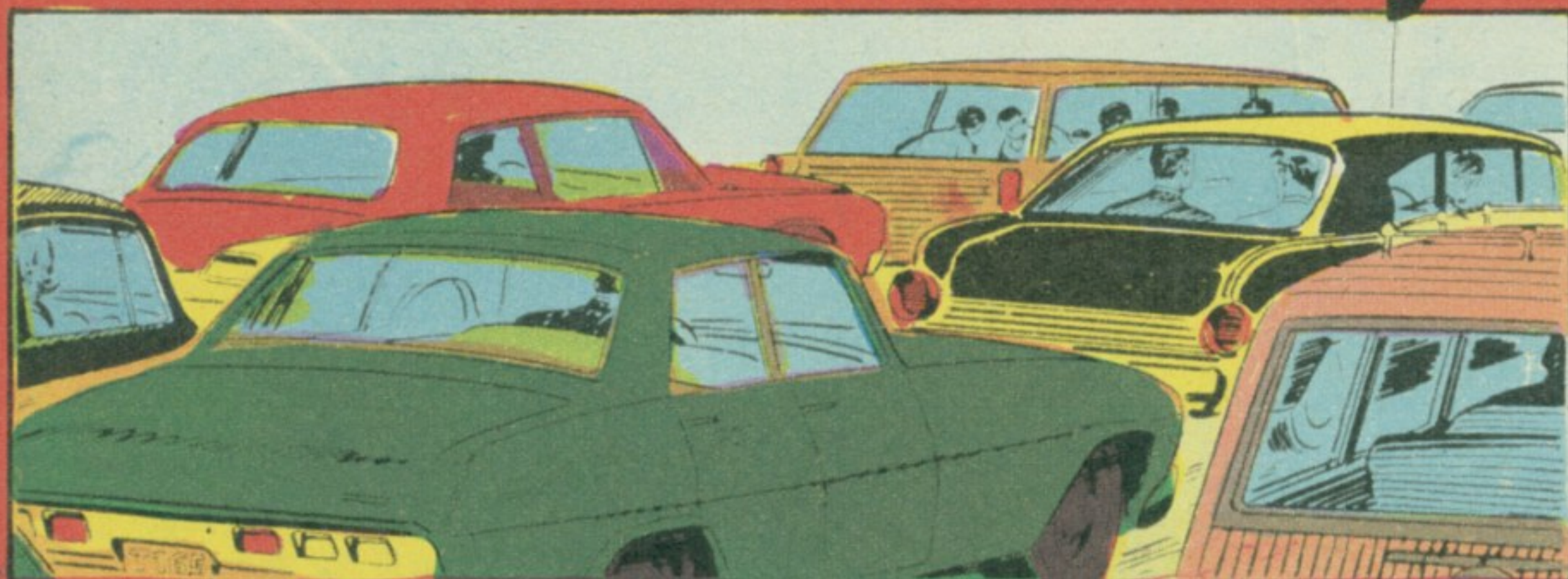
Душан Мијатовић

КУДА НАС
ВОДИ
САОБРАЋАЈ?

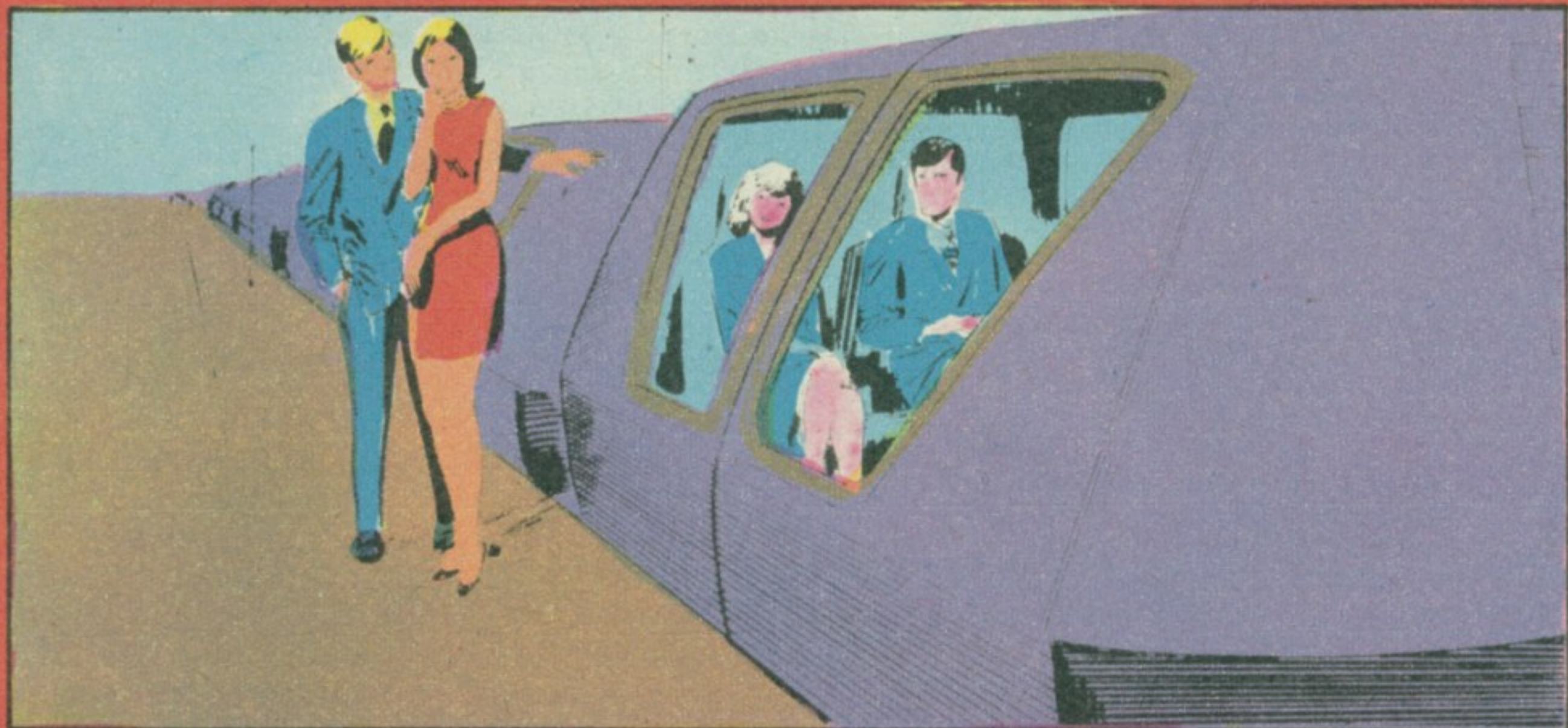

ТАТА, КУПИ МИ ХЕ

Аутомобил је овладао светом. Резултати најновијих истраживања у саобраћају показују да ће у Европи до 1985. године бити око 130 милиона приватних возила. Ионако тесне, саобраћајнице ће постати још тешње. Већ сада превоз градским саобраћајем, уз сва заустављања, укрцавања и искрцавања путника, једва да је нешто бржи од пешачења. Невероватно је али истинито да приватни аутомобили у просеку мирују 90 одсто времена. А када се појаве у саобраћају у њима је најчешће један до два путника.

У овом тренутку у свету постоји око 300 експерименталних система превоза: од таксија којим управља компјутер до покретних плочника опремљених седиштима и такозваних „путујућих кабина“. У неким земљама Европе и Америке покретни плочници су делимично већ у употреби и користе се као и покретне ступнице. Крећу се брзином од 15 километара на сат, што је више од просечне брзине аутобуса у градском саобраћају. Са капацитетом превоза од 60 хиљада путника на сат покретни плочници могу да остваре велике уштеде. У неким метрополама имаће строго одређене правце: обухватаће, на пример, све банке у граду или све робне куће, затим пословне центре и слично.

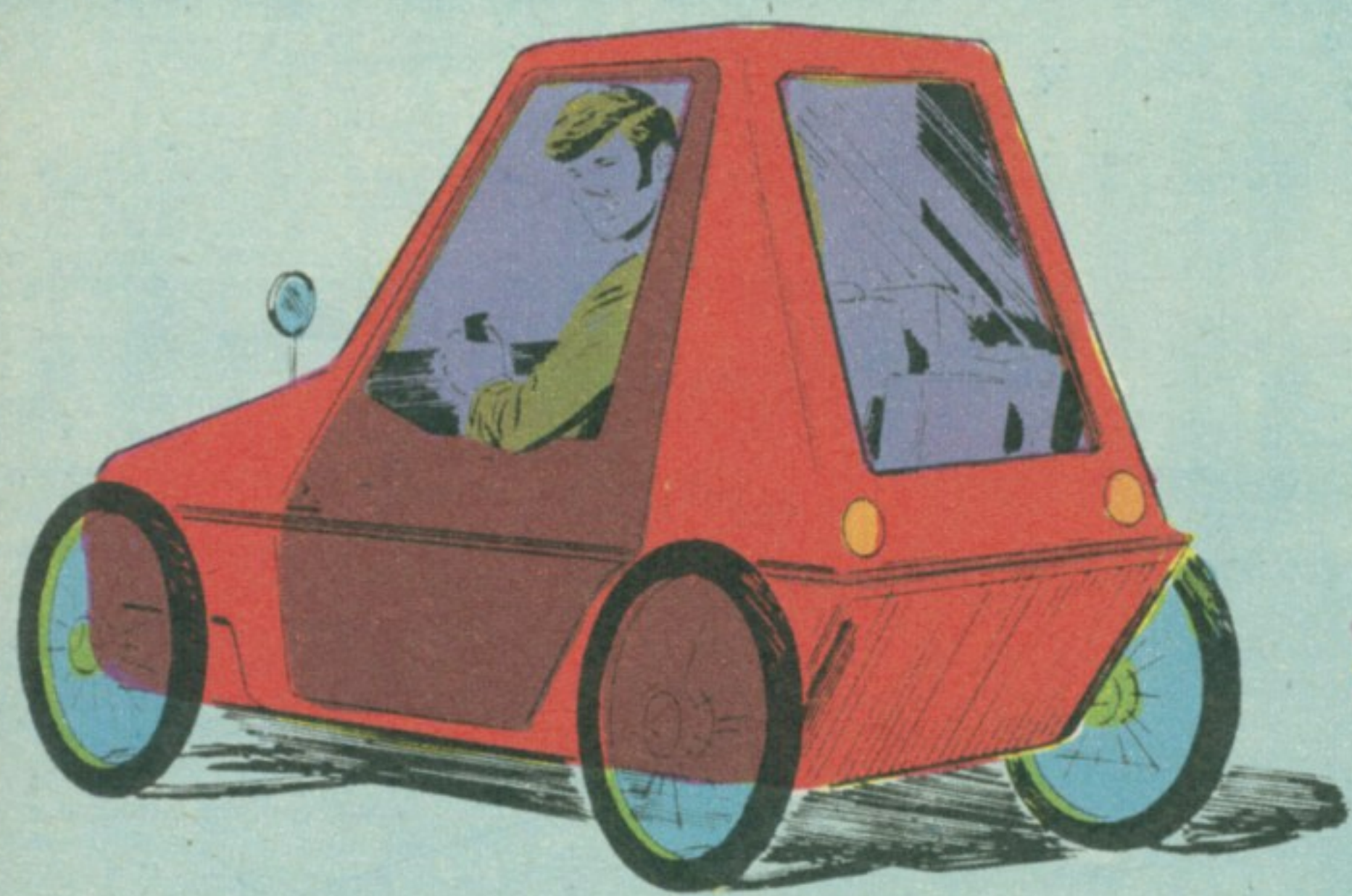
Путујуће кабине требало би да у потпуности замене приватни аутомобил — да буду масовне, али истовремено и удобне и да омогућавају вожњу „за свој рачун“. Пројект предвиђа да се ове кабине облика аутомобила крећу специјалним стазама или бочним шинама — на ваздушним јастуцима или помоћу електро-мотора. У сваком случају њиховим кретањем управљао би компјутер. Целокупан систем функционисао би на начин сличан радио-такстију: на сваки појединачни позив стиже прва празна кабина и на такозваној „испусници“ прима путнике а затим се креће у правцу који они одаберу.

Систем ће бити толико усавршен да ће овим кабинама — пошто се у аутомат убади компјутеру неопходна магнетна картица са назначеним одредиштем — моћи непрекидно да се путује у све делове града, чак и унутар већих зграда. Испуснице би омогућиле насметан излазак из кабина које би се такође користиле за превоз поште и другог терета. Путујуће кабине биће нарочито погодне за обилазак пословних и трговачких центара у великим градовима и универзитетских четврти, за везу са аеродромима и сл. Једна западнонемачка фирма предложила је да се овај систем превоза прошири и на међуградски саобраћај. У том случају кабине би се кретале путевима или би се, заједно с путницима, утоваривале у возове или авионе.

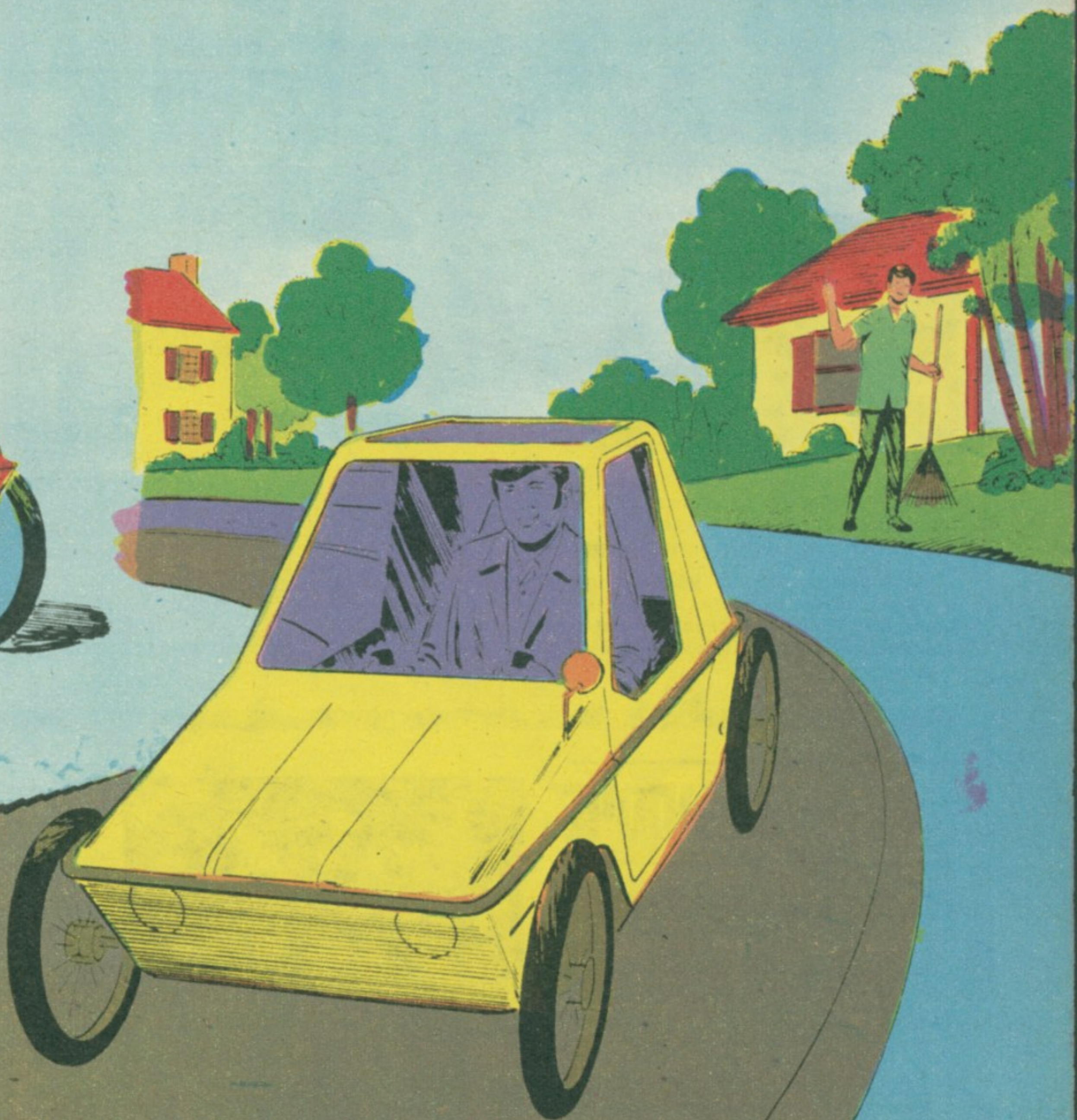

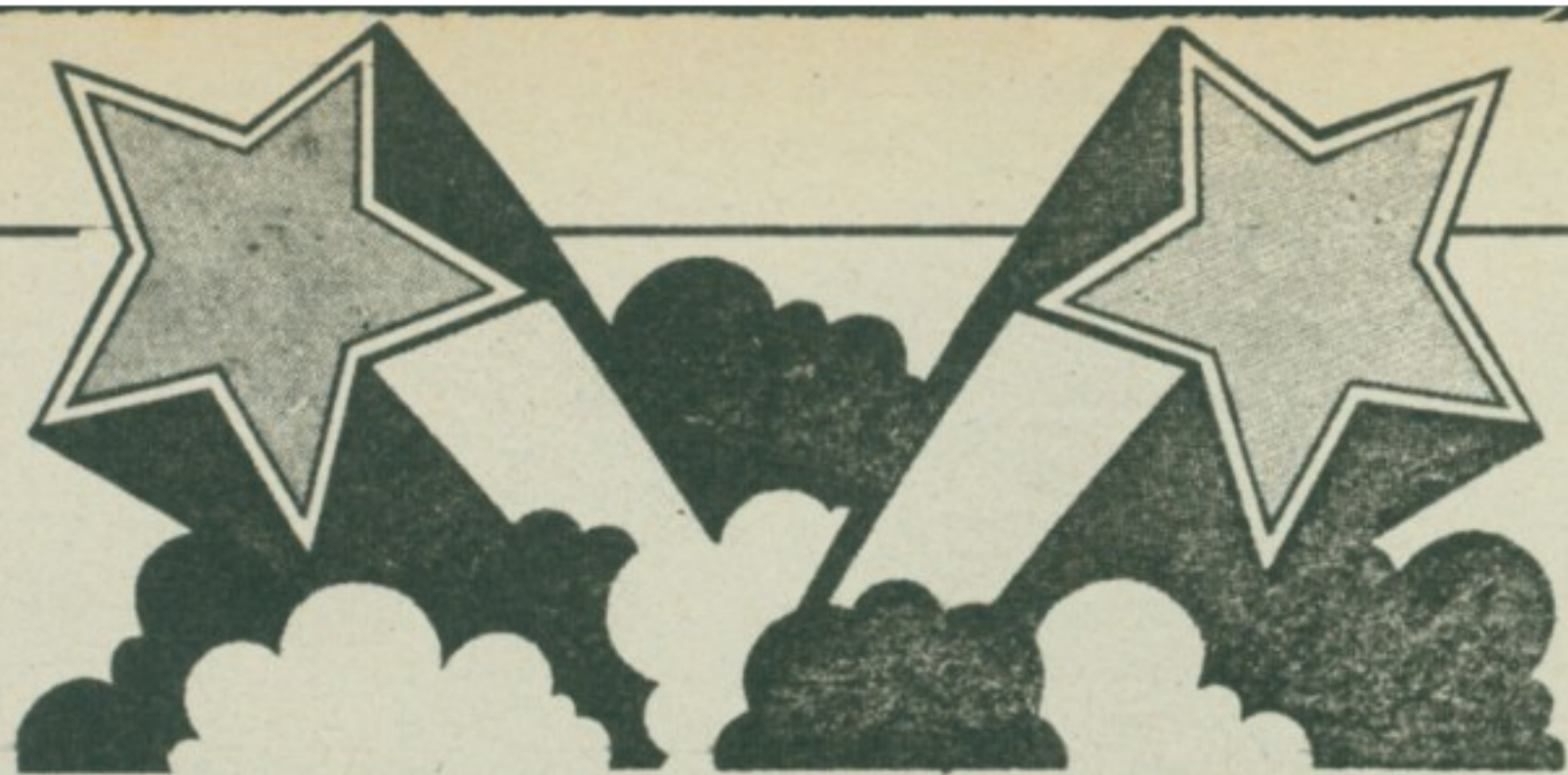
ЛИКОПТЕР!

У међувремену аутомобили на педала — некад играчка за децу — сада се производе као веома популарно возило за одрасле. Овакви какви су данас створени су из потребе да се што пре и што ефикасније човекова средина заштити од претећег загађивања. За покретање овог аутомобила није потребна већа енергија од оне коју човек троши ходајући. Возач седи у седишту с високим наслоном и okreће педала у облику полуга која су кабловима повезана с јединственим 5-брзинским преносом. Просечна брзина је 20 километара на сат. Уз мало више труда може се постићи и 30 километара. Масовна производња овог аутомобила кренула је још 1973. године када је произведено 20 хиљада возила. Аутомобил на педала испунио је очекивања, али није сасвим извесно да је у њему будућност ауто-индустрије.

Течни водоник већ називају горивом будућности. Професор Бокрис са универзитета у Пенсилванији, САД, први је предложио да се енергија из атомских реактора преноси и користи као водоник: електрицитет из реактора проводио би се кроз воду и процесом електролизе претварао је у водоник и кисеоник. Уколико се успешно разреши неки технички проблеми везани за коришћење водоника као горива — пре свега ризик од експлозије и начин снабдевања потрошача — доћи ће до правог преокрета у енергетици што, разуме се, укључује и новине у систему превоза. С водоником би авиони прелазили далеко веће раздаљине а терет горива остао би исти. Мали млазни хеликоптери за једну особу постали би стварност.

ХИТ - СТРАНА

ЕЛЕКТРИК ЛАЈТ ОРКЕСТРА (ELECTRIC LIGHT ORCHESTRA)

У последње време прича се о многим проблемима који прате Е.Л.О. У музичким круговима увелико се говори да се група распала. Изгледало је да је њихов последњи хит „Конфузија“ (»Confusion«) и завршетак успешне каријере Е.Л.О.

Међутим, бођа групе Џеф Лин енергично је демантовао такве вести. Он се тренутно налази у Минхену где у студију Music Land завршава снимање велике плоче са Оливијом Њутн Џон. Џеф Лин ће бити продуцент овог ЛП-ија. Оливија, поред реализације најновије плоче, снима и филм за који је музику компоновао Џеф Лин. Вероватно је ова сарадња Џефа и Оливије била узрок свим причама које су кружила у последње време и Оливије била узрок свим причама

које су кружиле у последње време о разилажењу Е.Л.О. Истина је да је састав отказао своју турнеју у последњи час, али разлози су, како тврде чланови Е.Л.О, искључиво приватног карактера.

Овог лета Е.Л.О. ће у Минхену снимити нову плочу, а одмах затим кренуће на велику промоциону турнеју по свету. Плочу ће реализовати иста поставка од седам чланова, али ће у појединим нумерама учествовати и гудачи.

БРИГАДИРСКЕ ПЕСМЕ

„О'рук, генерација“ назив је управо снимљеног ЛП-ија поводом годишњице ОРА Морава која овог лета прославља десет година свог постојања. Републичка конференција савеза социјалистичке омладине покровитељ је овог пројекта који је још у зреме реализације изазвао велико интересовање. На албуму се налази 14 нумера које изводе групе СМАК, ГЕНЕРАЦИЈА 5, ЈУ група, СОНОРИ, ОДИСЕЈА и БУБА МАРЕ, а као вокални солисти појављују се Срђан Марјановић, Душан Прелевић, Златко Манојловић и Иванко Росић. насловна нумера ове плоче, која ће се делити учесницима ОРА Морава 80, је „О'рук, генерација“. Овај специфичан тематски албум, који говори језиком данашње младе генерације, издао је Београд-диск.

Изводи: Е. Л. О.

Monday: late again, today,
he'd been
in trouble
Though he'd say he was
sorry
He'd never hurry out to
the bus.

Tuesday: Horace was
so sad, he'd
Never had a girl
That he could care for
And if he was late once
more,
He'd be out.

Don't be afraid, just knock
on the
Door
Well, he just stood there
mumblin'
And fumblin'
Then a voice from above said

Horace Wimp this is your
life

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ДНЕВНИК ХОРАСА ВИМПА (THE DIARY OF HORACE WIMP)

Go out and find yourself
a wife
Make a stand and be a man
And you will have a great
life plan

Vednesday: Xorace met
a girl!

She was small
And she was very pretty
He thought he was in love,
he was
Afraid.

Thursday: Ask her for
date, the
Café down the street
Tomorrow evening,
his head was
Reeling when she said
»yes, ok«.

Friday: Horace this is it,
he asks
The girl if they maybe
could marry
When she says »gladly«
Xorace cries.

Sunday: Everybody's
at the church,
When Horace rushes in
And says: Now here comes
my wife,
For the rest of my life
And she did.

ЏЕФЕРСОН СТАРШИП

(JEFFERSON
STARSHIP)

Пол Кентнер (Paul Kantner), вођа ЏЕФЕРСОН СТАРШИПА, једини је члан ове групе од њеног оснивања. Последњи албум састава „Слобода у нултој тачки“ (»Freedom at Point Zero«) продат је, само у Америци у тиражу од преко милион примерака. Ово је изненадило и најоданије присталице СТАРШИПА јер су, непосредно пред снимање нове плоче, групу напустили Марти Бајлин (Marty Ballin) и Грејс Слик (Grace Slick).

„Ситуација у саставу постала је неподношљива у јуну 1978. године“, прича тридесет осмогодишњи Пол Кентнер. „Наша плоча „Земља“ (»Earth«) достигла је тада платинасти тираж и управо смо завршили турнеју по Европи. У СР Немачкој

је, због превелике употребе алкохола, Грејс и Слик нагло поплило и морали смо да откажемо један концерт. Револуционарна публика је уништила бичу и нашу комплетну опрему. Грејс Слик је убрзо дефинитивно напустила групу што су многи протумачили као крај наше каријере. Када нас је напустио и Марти Бејлин, а дубњар Џон Барбејт (John Barbate) доживео тешку саобраћајну несрећу, написали су нас и највернији следбеници. Међутим, управо у таквој тешкој ситуацији, ја сам уз помоћ осталих чланова групе скупио довољно снаге да кренем још једном, готово из почетка и сада видим да се труд исплатио.“

Групи се придружио познати бубњар Ејнсли Данбар (Aynsley Dunbar) и певач Мики Томас (Mickey Thomas). Снимили су плочу која се још налази на листама популарности. Звук састава се доста променио. Далеко је ближи чистом рокенролу, што је и жеља свих музичара у СТАРШИПУ. Ових дана почели су са снимањем нове плоче која ће, како очекују, повратити славу ЏЕФЕРСОН СТАРШИПУ.

НОВЕ ПЛОЧЕ

ИГРА СТАКЛЕНИХ ПЕРЛИ

„Врт светлости“ назив је ЛП-ија првенца београдске групе ИГРА СТАКЛЕНИХ ПЕРЛИ. Овај састав скренуо је пажњу на себе још пре неколико година, да би наступима у Студентском културном центру у Београду стекао и бројне присталице. Петочлана група, састављена од веома квалитетних музичара, на овој плочи нам се представља са пет нумера „Играч“, „Чаробњаци“, „Врт светлости“, „Лунарни модус“ и „Сањаш“.

ЧОКОЛАДЕ

ЧОКОЛАДЕ је назив новоформираног загребачког састава који, очигледно, своју музику и стил гради на већ опробаном рецепту шведске групе АББА. Идејни творац овог састава и композитор је Марио Михаљевић који се на нашим фестивалским смотрима већ доказао. На својој првој плочи, група ЧОКОЛАДЕ представља нам се композицијама „Далеко од тебе“ и „Не лажи“.

ПАЛИЛУЛСКА РОК ЛИГА

ПАЛИЛУЛСКА РОК-ЛИГА, манифестација која се одржава у Београду и чији је основни циљ и идеја пружити шансу младим још неафирмисаним саставима, приводи се крају. Наиме, на овој својеврсној смотри музичког стваралаштва младих ове године се пријавио велик број група, чак 65, па су организатори морали да уведу квалификационе наступе. Селекција је извршена и наступ најуспешнијих може се очекивати крајем августа. Пошто је 8. септембар Дан омладине Београда, тога дана ће се, највероватније, поделити признања најуспешнијим групама.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ ...

ВЕСТИ ИЗ ВРХОВЦА

У Врховцу је недавно основана група СЕМАФОР. Састав нема свог вођу, већ сви његови чланови сложено раде. Групу чине: Маријан Тућак (бас-гитара), Бранко Чулић (бубњеви), ЈОСИП КАДАК (оргуље), НИКОЛА ЧУЛУГ (вокал) и

најмлађи члан, четрнаестогодишњи сологитариста СТЕВИЦА ХАЋУРА. Група већ постиже запажене резултате у Врховцу и околини. Сњежана Поткоњак, Ладвењак 78, 47000 Карловац, (хонорар 150 дин.)

ГАЛИЈА

„Друга пловидба“ је други ЛП нишке групе ГАЛИЈА. Овај састав није постигао очекивани успех својим првенцем, али је зато стекао потребно искуство и у другом покушају представио се у много бољем и квалитетнијем издању. У међувремену су учињене и неке персоналне промене, али је „душа“ састава и даље остао обдарени гитариста Не над Милосављевић. На ЛП-ију се налази седам композиција за које су текстове написали Предраг Милосављевић и Добрила Цесарић.

Наша карикатура

РОЈ СОГЕР — ДР ХУК
(ROY SAWGER-DR. HOOK)

• БЕРЗА ПЛОЧА •

Купујем очуване сингл-плоче: »Shot the Sheriff« (Bob Marley) и »Cars« (Gerry Newman).

Љубан Аврамовић,
XIII пролетерске
бригаде 63,
14220 Лазаревац

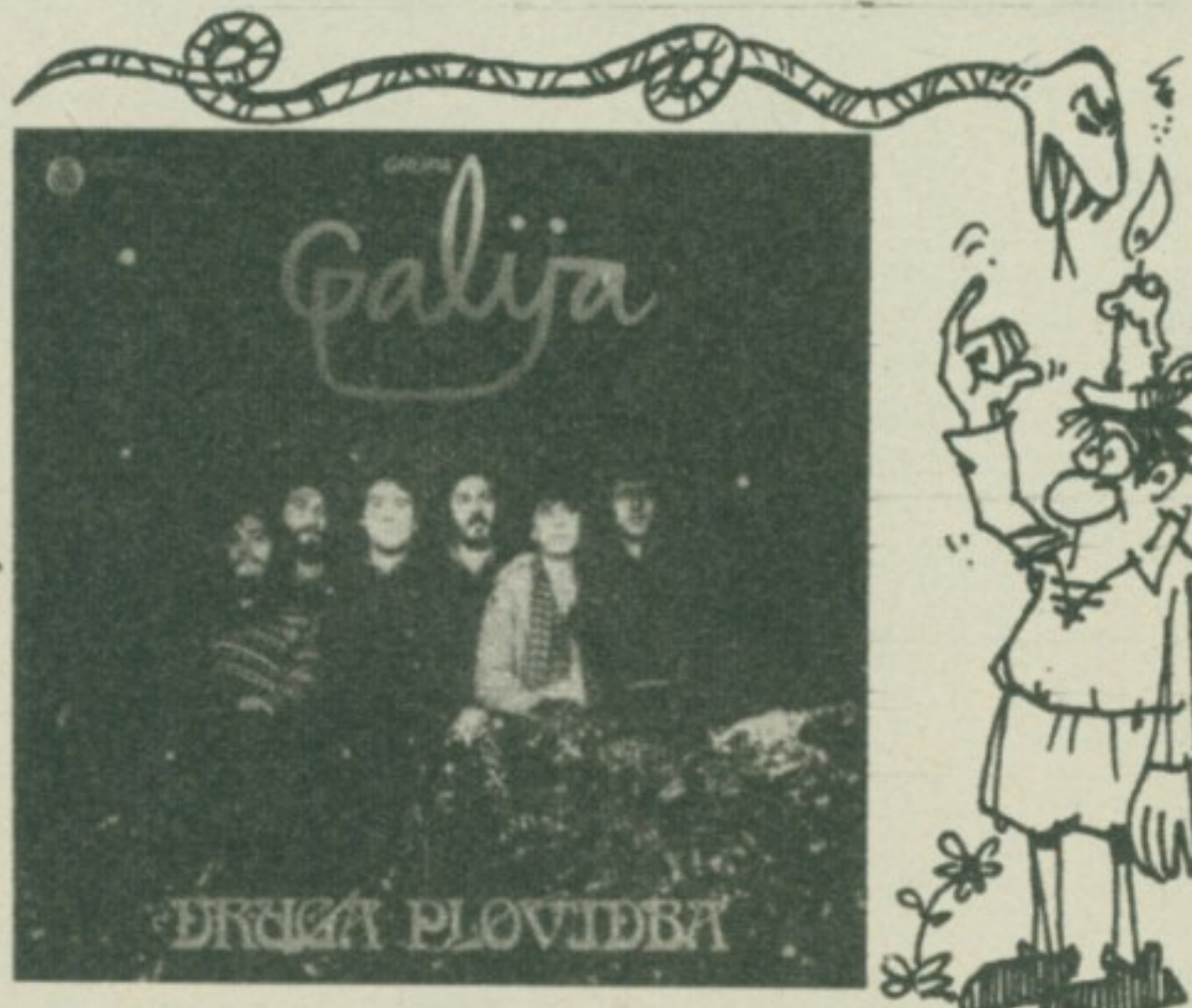
Продајем добро очуване ЛП плоче: »Black and White« THE STRANGERS, »Greatest Hits« (ROXY MUSIC), „Битанга и принцеза“ (БИЈЕЛО ДУГМЕ).

Александар Пејовић,
Маршала Тита 53,
31000 Титово Ужице

Купујем добро очуване плоче Жан Мишела Жара (први и други албум). Плаћам по договору.

Саша Вучић,
Б. Кидрича П+5 2/7,
18300 Пирот

МОУ ИЗБОР

МИРЈАНА ДОЉАН, ученице основне школе у Лесковцу, воли добру музику и свира гитару. Њене омиљене песме су:

ДОМАЋЕ

1. БЕЛА ШЉИВА — Пенкиншка патка
2. ДА ЛИ ЗНАШ ДА ТЕ ВОЛИМ — Дадо Топић
3. XX ВИЈЕН — Бијело дугме
4. ЖИВОТ ЈЕ МОРЕ — Рани мраз
5. МОРАМ — Здравко

СТРАНЕ

1. YESTERDAY — The Beatles
2. HEY, JUDE — THE BEATLES
3. MG — Rolling Stones
4. DO YOU THINK I'M SEXY — Rod Stewart
5. BREAKFAST IN AMERICA — Supertramp

О ЗУБИМА

КУЋНА ОБУКА

ПОНАШАЊЕ ПСА

ПАС. МОЈ Д

СА РОДОВНИКОМ

Родовник или педигре, како је и код нас уобичајено, званична је потврда да једно штене потиче од расних, чистокрвних родитеља.

Када се власници мужјака и женке, рецимо, ирског сетера договоре, онда потписују потврду о парењу. После 62—64 дана доћи ће на свет мали црвенкасти штенци, на пример, 6 штенца. Власник женке узме пријаву легла и за свако штене испунити потребне податке: боју штенета, квалитет длаке. Он ће дати имена штенцима. Сви штенци из једног легла обавезно имају имена на исто слово — Циле, Пуле, Цока, Цица, Цана, Цајка. Обрасци за пријаве парења и пријаве легла добијају се у кинолошком друштву, где се и подносе. Рок пријаве легла је 3 месеца од дана штењења. Легло се може пријавити тек после 14 дана од штењења, тј. кад штенци прогледају.

Свако штене се уписује у Регистар младих паса и добија свој број са ознаком РМ. Свако расно штене мора да има тај документ у којем су уписани сви подаци, као у дечјој крштеници, са једним податком. Поред имена родитеља уписана су имена баба и деда, прабаба и прадеда. У неким земљама уписују имена чукумбаба и чукундеда.

Кад штене напуни 9 месеци може се извести на оцењивање. Кинолошке судије проверавају да ли штене одговара прописима стандарда његове расе. Судија даје оцену облика: добар, врло добар и одличан. Ако млади пас има неку тешку ману, неће добити позитивну оцену и неће моћи да се упише у Југословенску породну књигу. Оно остаје расни пас, али му се забрањује парење. Боље речено, његови штенци нису расни и не могу добити родовник са ознаком РМ и бројем.

Југословенски овчарски пси могу добити Југословенски условни родовник (ЈУР), иако немају документа о расном пореклу. За далматинске псе ова привилегија не важи, иако су наши пси.

Ако се штене купује у иностранству, треба обратити пажњу на ознаку

нигде не пише ФЦИ, онда се том штенету неће признати расност, већ може добити само условни родолик (ЈУР). Пси из Енглеске, СССР, САД и ДР Немачке на својим родоликима не морају имати ознаку ФЦИ.

Пас који је добио позитивну оцену облика има сва кинолошка права, али власницима ловачких и службених паса препоручује се да испитају и њихове урођене особине. Ако један ловачки пас нема ловачки нагон, он за ловце не вреди ништа. Засад је то препорука, али ускоро, за годину-две, у свим кинолошким организацијама у Југославији биће обавезно да се испитују урођене особине расних паса.

Оцена облика и потврда о положеном испиту уписује се у родолик. Пас који то има је прави расни пас. За сваку расу паса постоји стандард, пропис о спољним карактеристикама те расе. Стандарде за поједине расе прописују земље из којих потичу ти пси. Немци за немачке расе, Мађари за мађарске, Југословени за југословенске. У сваком стандарду тачно су одређене висине паса, одвојено за мужјак, одвојено за женке. За сваку расу прописује се дужина длаке и њен квалитет: оштра, тврда, мекана или свиласта. Разне расе имају различити облик главе, положај ушију и боју очију. Стандард прописује облик репа, да ли се реп сече, колико се сече, да ли се уши секу.

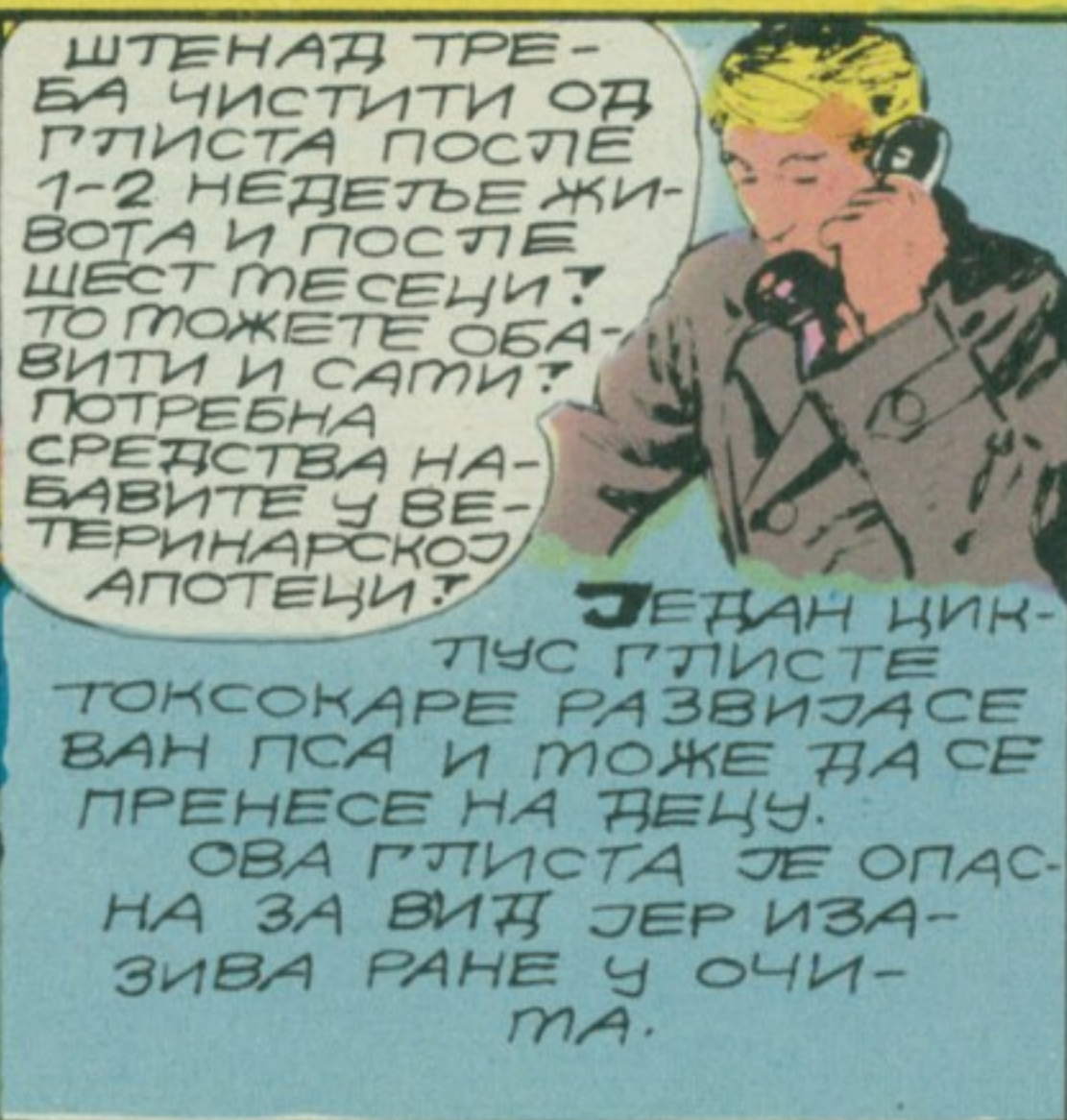
Пас који не испуњава услове стандарда или има тешке мане, не признаје се за расног. Обично се каже: дисквалификован због тешких телесних мана. А тешке телесне мане су следеће: недостатак једног или више зуба — пас мора да има 42 зуба — ако су виши или нижи од прописа, ако немају мушке полне жлезде (тестис), ако не корачају добро. За поједине расе тражи се да буду оштри и агресивни. Ако је боксер плашљив, неће добити позитивну оцену. За друге расе тражи се да буду благородни. Ако је кокер-шпанијел агресиван, а то се често дешава, он не може добити ни одличну ни врло добру оцену већ само добру.

Припремили:
Душан Мијатовић
и Миле Живић

ЧИШЋЕЊЕ ОД ГЛИСТА

РЕЦИТЕ НАМ ШТА ДА ПРЕДУЗМЕМО? ПРИМЕТИЛИ СМО ГЛИСТЕ У СТОЛИЦИ НАШЕГ ПСА, А ОДГРАДИВАЧ ЈЕ РЕКАО ДА ЈЕ ОЧИШЋЕН?

ШТЕНАД ТРЕБА ЧИСТИТИ ОД ГЛИСТА ПОСЛЕ 1-2 НЕДЕЉЕ ЖИВОТА И ПОСЛЕ ШЕСТ МЕСЕЦИ. ТО МОЖЕТЕ ОБАВИТИ И САМИ. ПОТРЕБНА СРЕДСТВА НАБАВИТЕ У ВЕТЕРИНАРСКОЈ АПОТЕЦИ. ЈЕДАН ЦИКЛУС ГЛИСТЕ ТОКСОКАРЕ РАЗВИЈА СЕ ВАН ПСА И МОЖЕ ДА СЕ ПРЕНЕСЕ НА ДЕЦУ. ОВА ГЛИСТА ЈЕ ОПАСНА ЗА ВИД ЈЕР ИЗАЗИВА РАНЕ У ОЧИМА.

ПСЕБИ ИЗМЕТ НА ЧЛИЦИ ЈЕ ВЕЛИКА ОПАСНОСТ ЗА ДЕЦУ. РЕДОВНИМ ЧИШЋЕЊЕМ, ВЛАСНИЦИ ПАСА ЋЕ СВЕСТИ ОПАСНОСТ НА НАЈМАЊУ МЕРУ.

ЦЕПЉЕЊЕ ПСА

ДОВЕЛА САМ ТЕСУ НА ЦЕПЉЕЊЕ И ПРЕГЛЕД? МОРАШ СЕ БРИЊИТИ О ЊОЈ? ТРЕБА ЈЕ ЗАШТИТИТИ ОД ШТЕНЕРАКА, ВИРУСА ХЕПАТИТА И ЛЕПТОСПИРОЗЕ? ОЧИСТИМО ЈЕ И ОД ГЛИСТА?

МОРАМО ЛИ ДОКИ ЈОШ КОЈИ ПУТ? ЗА ДВЕ НЕДЕЉЕ ЈЕ ДОВЕДИ НА ДРУГУ ДОЗУ ВАКЦИНЕ. СА ШЕЊОМ САСЕКАЈ МЕСЕЦ ДА-НА? СТЕМ ЛИ ДА ЈЕ ШЕТАМ?

ВАКЦИНАЦИЈА: ШТЕНЕРАК - СВАКЕ ДВЕ ГОДИНЕ, ВИРУС ХЕПАТИТИСА И ЛЕПТОСПИРОЗЕ - СВАКИХ ГОДИНА ДАНА. РЕВАКЦИНА: ЗА ХЕПАТИТИС И ЛЕПТОСПИРОЗУ ДА ЈЕ СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ, А ЗА ШТЕНЕРАК СВАКЕ ДРУГЕ ГОДИНЕ?

ШЕЊА НА ПОВОДНИКУ

САДА ЈЕ ТЕСА ВАКЦИНИСАНА И ПРОШЛЕ СУ ДВЕ НЕДЕЉЕ? ХТЕЛА БИХ ДА ЈЕ ПОВЕДЕМ У ШЕЊУ? ПРВО ЈОЈ СТАВИ ОКОВРАТНИК? НЕ ЗАКОПЧАВАЈ ГА ТЕСНО, ТЕК ТОЛИКО ДА ГА НЕ МОЖЕ СКИНУТИ ПРЕКО ГЛАВЕ?

НЕОБИЧНО ЈОЈ ЈЕ НА ПОВОДНИКУ? ПУСТИ ЈЕ ДА ИДЕ КУДА ХОРЕ, ТАДА СЕ НЕКЕ ТЈАТИТИ? УСКОРО ЋЕ ДА НАВИКНЕ?

ПАС СУСРЕЋЕ ПСА

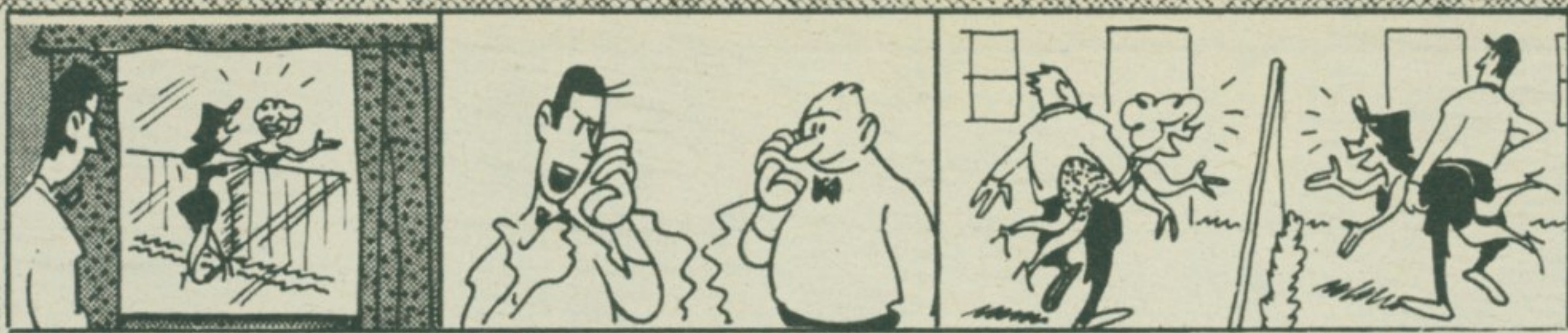
НАШИ МУЖЈАЦИ ИЗГЛЕДАЈУ КАО ДА ЋЕ СЕ ИПРАТИ? АЛИ, АКО ИМ СЕ ГРЕБЕН НАКОСТРЕШИ, БИЋЕ БОРБЕ?

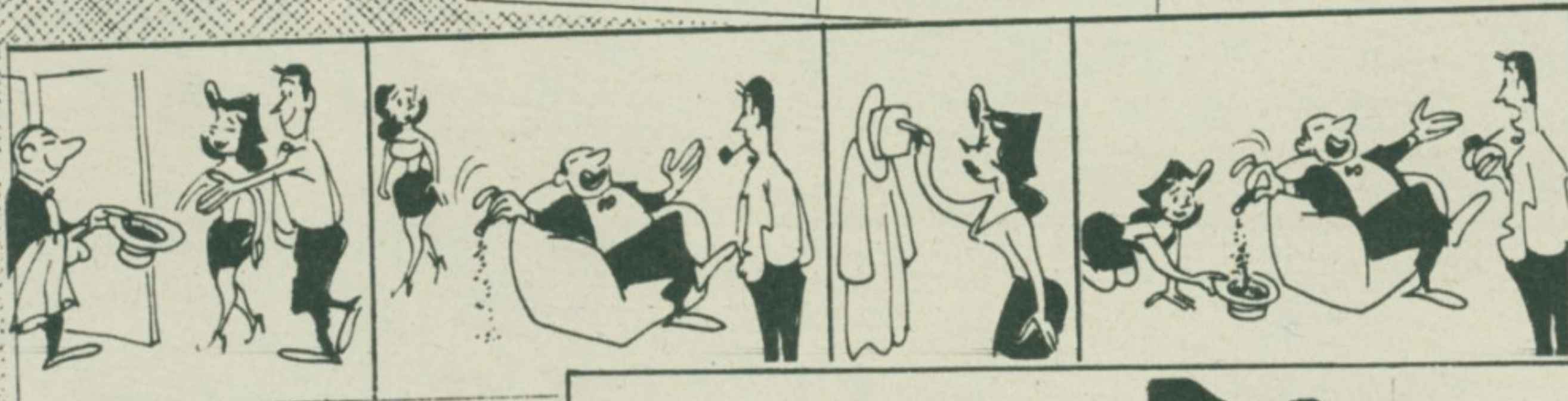
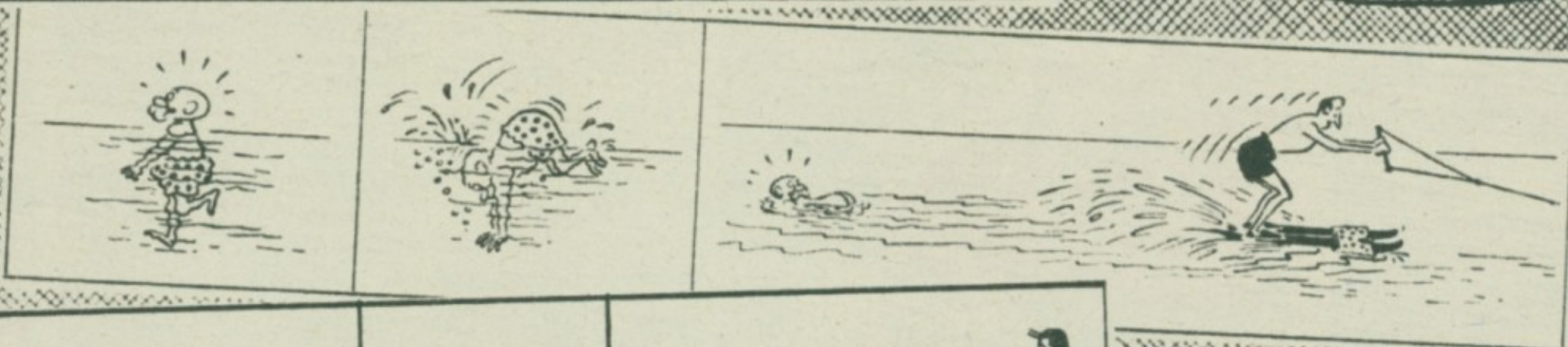
НА ТЕСУ НИКАДА НИЈЕ БИО АГРЕСИВАН? ПА ОНА ЈЕ ЖЕНКА И НИЈЕ МУ КОНКУРЕНТ, ЧАК ЈЕ ПОЧУЋИ ПАРТНЕР? АКО ТЕСА ПОЧНЕ ДА РЕЖИ, ОН ЋЕ РАЗУМЕТИ, ПОРУКУ И ОТИЋИ. ЖЕНКЕ СУ ОБИЧНО РАВНОДУШНЕ ЈЕДНА ПРЕМА ДРУГОЈ.

ТЕСА ПОЗДРАВЉА КЕРЧУ НАШЕГ СУСЕДА КАО СТАРУ, ДОБРУ ПРИЈАТЕЉИЦУ? ПА, ОНЕ СУ ДРУГАРИЦЕ? ПСИ, КАО И ТЈУДИ, БИРАЈУ С КИМ ЋЕ СЕ ДРУЖИТИ?

ХУМОР
БЕЗ РЕЧИ

БАБАЛУ

ВЕЛИКА НАГРАДНА ИГРА

KOLOY'S

7x7

Драги читаоци,
Ваша жвакаћа гума „БАБАЛУ“,
пружа вам двоструко задовољство:

— освежава и релаксира и у најзбуђивијим тренуцима
— пружа вам могућност да постанете један од добитника наградног путовања за Њујорк или неке друге вредне награде.

За учествовање у наградној игри потребно је да скупите три наградна купона из пакетића „БАБАЛУ 7 x 7“ и да их пошаљете на адресу — АГЕНЦИЈА БОРБА, 11000 Београд, Трг Маркса и Енгелса бр. 7, са знаком „БАБАЛУ“. Коверте са купонима можете слати одмах или најкасније до 1. 09. 1980. Имена добитника објавиће се у Ревизи за жене НАДА, у последњем септембарском броју. Свим учесницима желимо пуно среће!

НАГРАДНИ ФОНД

- 5 путовања за по две особе у ЊУЈОРК И ВАШИНГТОН
- 50 БАБАЛУ КОЛЕКЦИЈА ТРИКОВА
- 500 БАБАЛУ СПОРТ КАПА

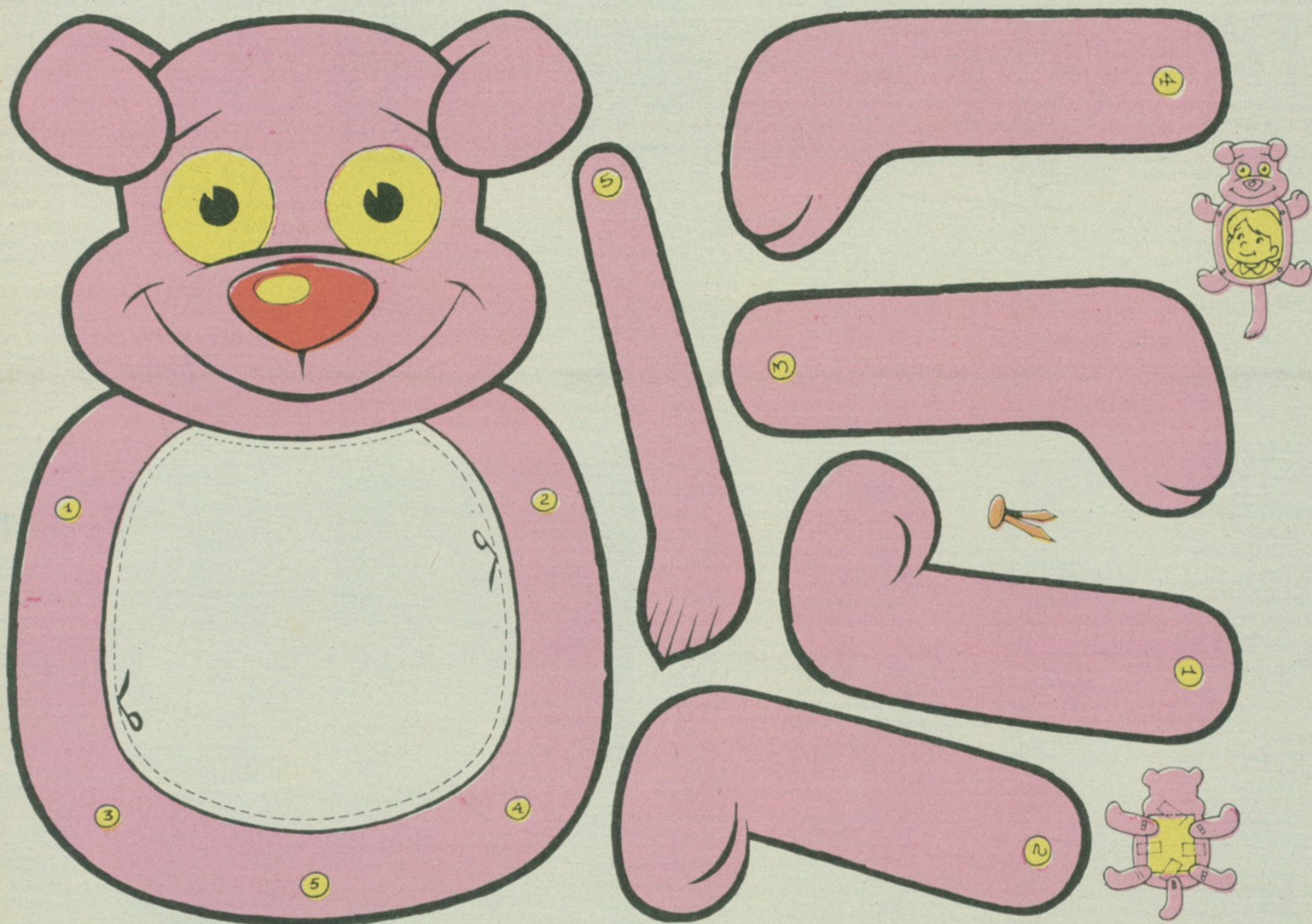
НЕОБИЧНИ РАМОВИ

Сви сте навикли на обичне дрвене рамове за слике и фотографије. Међутим, ако често правите мале изложбе у вашој соби, сигурно је да такве рамове нећете користити. Зато вам Цица понудила један и саветује вас како можете да направите још неколико.

У ОБЛИКУ НУЦЕ

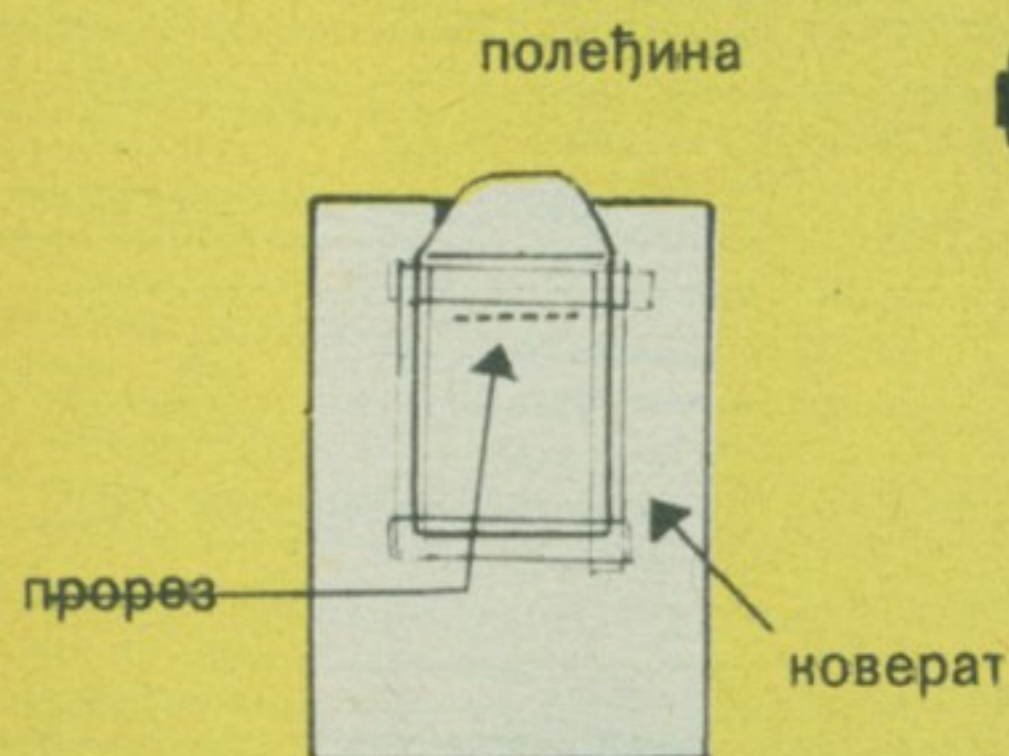
Све делове цртежа залепите на тањи картон и онда их пажљиво исеците. Дуж испрениданих линија изрежите отвор на трбуху ове симпатичне нуце шеретског осмеха и на поле-

ђину залепите неку фотографију која вам је драга. На места означена бројевима од 1—5 причврстите ноге и реп који носе одговарајуће бројеве. Можете их означити дринерима, помоћу мало концца, са два мања дугмета, или их једноставно залепите.

КАО НАСИЦА

Изаберите неку лепу фотографију из старог календара, залепите је на картон и оивичите лепљивом траком у боји. Испод горње ивице просеците отвор, а онда на полеђину картона залепите коверат тако да се његов отвор поклапа са прорезом на картону. Коверат немојте затворити како бисте лакше вадили новац. Закачите ову оригиналну насу и кад год можете убаците у њу који динар.

ОД БОЈИЦА

На комад картона залепите фотографију, а онда око ње поставите дрвене бојице (као што је то приказано на цртежу), залепите их и рам је готов.

РѢА ЈЕДЕ ГВОЖЂЕ

**После Великој раѡа, на Земљи
је осѡало свеја неколико Маши-
на за убијање — ѡоследњи изум
Човека.**

Бледуњава светлост Сунца осветљавала је долину у рушевинама, док се по сеновитим деловима падина још увек беласао неотопљен снег. Људи су овај месец називали августом. Међутим, људи су одавно нестали, Сунце је избледело и изгубило снагу и у ово поодмакло доба Земље тек сада је започињало краткотрајно пролеће.

Насред разрушеног града уздизало се предворје неке давно уништене јавне зграде, окружено стубовима који су подупирали део сачуваног крова. Ту је још увек било неке врсте живота...

У служби смрти

Овог првог пролећног јутра X-120 био је радостан. Сунце је било извор његове енергије, па је у својим жицама, намотајима и точкићима осећао како почиње да струји нова снага.

Он и остала двојица били су високо усавршени роботи — последњи које је човек направио пре него што је ишчезао са лица Земље. X-120 је у ствари био метална кугла, пречника око два метра, постављена на четири чланковите ноге.

На његовом „лицу“ била су два велика, испупчена, кварцна ока. Са стране, из тела, штрчале су му две дугачке руке које су се завршавале моћним клештима. Била су толико оштра да су могла да секу метал. Четири кабла, као четири опруге подигнуте уз тело, служила су му као помоћне руке.

X-120 је изашао на сунце и кренуо дуж разрушеног града.

— Сунце опет греје! — викао је. — Дођите, G-3а и L-1716! Подмладио сам се!

Друга двојица истетураше напоље. G-3а је једва ходао. Био је изгубио једну ногу. Челик његовог тела био је прекривен црвенкастом рђом. L-1716 није био толико начет рђом, али је био без једне руке, а све четири помоћне биле су му поломљене и беспомоћно су висиле. Од све тројице X-120 био је најочуванији.

— Сигурно ће опет киша — дрхтавим гласом проговори G-3а. — Више не могу да преживим ниједну кишу. Шта ли је са осталима? Прошле зиме било нас је дванаест...

X-120 помисли на осталу деветорицу — то је било све што је остало од хорде робота коју су људи оставили за собом.

— Зимус су били у силиконској кули — одговори X-120. — Можда мисли да је још рано да изађу.

— Ни ја више нећу излазити — мрмљао је G-3а. — Морам да радим. Преостало ми је мало времена, а тако сам близу циља.

— Ускоро ћу и ја успети да створим роботе, као што су људи створили нас — додаде G-3а победоносно, а глас му постаде пискав од узбуђења.

— Стара прича! — рече L-1716 и сумњичаво зачкиљи. — Колико времена већ покушавамо да направимо роботе који ће наставити наш живот? За све ове године направили смо само неколико глупих наказа које смо одмах морали да унишимо.

— Грешили смо — поче X-120 и за-

мишљено погледа у своје шаке. — Покушавали смо да направимо роботе као што смо ми, а човек нас није направио да служимо животу већ смрти.

X-120 подиже своју шаку у облику ракових клешта!

— Чему ово служи? Да ли ово уопште може нешто да ствара? Ови краци су оштри као сечива и могу само да секу и разарају.

— Па ипак — настави да их убеђује G-3а — готово сам успео. — Сада ми је потребна ваша помоћ. Ако успемо, наши роботи моћи ће поново да изграде свет.

Грешка у илави

— Погледајте! — рече узбуђено G-3а кад уђоше у малу мрачну одају, и показа на метални скелет на поду. — Саставио сам га од разних делова гвожђурије. Недостаје само мозак... Мислио сам да употребим ово...

Подигао је једну бакарну куглу са два црна квадратића на предњој и испупчењем величине човекове песнице на задњој страни.

— Ови црни квадрати — објашњавао је G-3а — су сензорни органи. Иза њих се налазе хиљаде фото-електричних ћелија. Оне сачињавају механизам који даје одговор, реакцију. Људи су направили бакарне кугле да у нама побуђују једноставне реакције, пре свега убијање.

— Међутим, овде позади — настави G-3а — налази се механизам за мишљење. То је оно по чему се ми, роботи, разликујемо од других машина.

G-3а је подизао део по део и стрпљиво објашњавао.

— А сада — заврши он — неко то све треба да споји. Ја не могу.

L-1716 погледа у своју једину, зарђалу руку, а онда обојица погледаше у X-120.

— Покушаћу — пристаде X-120. — Али, запамтите шта сам вам рекао: нисмо направљени да стварамо, већ да уништавамо.

Несдрплетно је подигао бакарну куглу. Огромни краци његових шака су полако и пажљиво одвајали жицу по жицу и спајали их. Два крака која су држала последњу жицу за тренутак се додирнуше. Севну варница. X-120 се тргну уназад. Бакарна кугла се истопи на њихове очи.

X-120 бесно протресе своје руке, као да би хтео да их се ослободи.

— Смири се — тешио га је G-3а — треба да се помиримо са судбином. Ми смо од метала, а изгледа да је овај свет створен за бића од крви и меса.

— Била је то моја последња нада — тужно додаде старац и показа метални скелет са растопљеним бакром на врху.

— Постоји нека грешка у нашим главама — рече X-120. — Човек нас је направио да реагујемо механички на одређене дражи. С друге стране, подарио нам је механизам за мишљење

који нема никакву контролу над нашим реакцијама. Никада нисам желео да убијам. Па ипак, толико сам убијао! Понекад сам при том мислио на сасвим друге ствари.

— Један од оних из силиконске куле — изненада проговори G-3а загледајући у скелет на поду — рекао ми је да је близу открића како се прави мозак. Можда је успео...

Кренули су према силиконској кули. Међутим, чим су је угледали из даљине, постаде им јасно да су се узалуд надали. Током зиме, трошни зидо-

ном давно, кад смо уништавали овај град, он ми је спасао живот.

— Зар још увек размишљаш о томе? — упита га X-120. — Мене то мучи. Људи су ипак били наши господари.

— Да, али они су нас начинили оваквима — одбруси L-1716. — То није наша грешка. Ми смо били машине за убијање...

— Били смо створени да убијамо само људе у жутим униформама — примети X-120.

— Да, знам. Деловали смо по психолошком принципу: драж-реакција — разлагао је L-1716. — Међутим, после Великог рата дошло је до ширења дражи. Био је потребан само мали корак да са убијања људи у жутим униформама пређемо на убијање људи уопште.

— То ме узнемирава. Не знам да ли је то што смо чинили било исправно — рече X-120 тужно.

— Глупости! То је била човекова грешка — рече L-1716 одлучно. — Створио је више него што је могао да кон-

ви су попустили и девет робота лежало је затрпано.

Тужни и замишљени полако су се враћали у своје пребивалиште.

Човеков злочин

— Ја више нећу да останем напољу — мрмљао је G-3а и храмајући према сеновитом предворју. — Врло сам стар... Уморан сам...

— Бојим се да је са њим свршено — рече L-1716 посматрајући га како одлази. — Сасвим је кородирао. Јед-

тролише. Ти си, X-120, одувек био некако друкчији. Можда зато што си последњи робот кога су направили...

— Мислиш да још увек негде има људи? — упита X-120.

— Не верујем. Велики рат је био општи. Било нас је у свим деловима света. Пред крај рата, свуда и у исто време дошло је до побуне робота...

— Али, зашто да мислимо о томе? — прену се L-1716. — Пролеће је! Људи су хтели да убијамо друге људе. То је човеков злочин...

— Тако је — сложи се X-120 — треба да заборавимо ту страшну прошлост. Хајдемо до реке, тамо је увек тако лепо и тихо!

— Шта је то „лепо“ и „тихо“? — упи-

та L-1716 збуњено.
— Не знам тачно. То су речи које сам научио од човека. Увек кад помислим на њих, ја замислим реку и... — X-120 заћута, бојећи се да не ода тајну коју је тако дуго носио у себи.

Вечиша вредности

Два робота, оба преко три метра висине, тетурала су се према излазу из града. Док су се пробијали кроз гомиле отпадака и растинје, често су наилазили на зарђала беживотна тела робота.
Дошли су до малог пропланка. Доле се пружао поглед на реку и кланац у који је улазила у даљини.
— Да сиђемо доле, до обале — предложи X-120.
— Само ти иди. Ја ћу остати овде. Сувише је стрмо за мене — рече L-1716.
„На читавом свету“, размишљао је X-120 загледајући у захукталу реку пред собом, „једино ова вода има нечега од вечности и непроменљивости“.
Поглед му одлута у даљину, тамо где су стрме камене литице кланца штрчале у небо, и он промрмља:
— И ове врлети су вечите...
Човек се није потрудио да робота X-120 пренесе значаја из филозофије. Па ипак, у некој комбинацији хелија у његовом мозгу родила се једна мисао: он и сви остали роботи испаштају греш-

ке које су починили сами и оне које је починио човек пре њих.
Било је много истине у тој мисли која је опседала X-120. Иако му је наука пружала огромне могућности, човек никада није успео да надвлада своју вечиту глупост. Безбројни ратови беху покретани више нечим у човековој природи, него неком стварном потреби. X-120 и његова врста беху створени у тренутку када је човеков нагон за убијање достигао врхунац.
Пред опасношћу од новог рата човек није имао довољно времена да усаврши своје последње откриће — роботе који убијају. Тако је, учинивши последњи погрешан корак, човек одиграо свој задњи потез на Земљи.

X-120 је дуго шетао поред реке. Није желео да се врати до L-1716. Оштећени роботи су увек тужни. Ускоро ће и L-1716 бити као G-3а и обојица ће га напустити. Обузе га очајнички бес. Није желео да остане сам.
Закупљен мислима, X-120 је аутоматски кренуо својом уобичајеном путањом. Убрзо се нашао пред рушевинама простране, камене куће. Стајао је поред разрушене фонтане, у простору који је некада био врт. Поглед му паде на оно што је несвесно тражио — мали мермерни кип детета. Тај мали, избледели и храпави кип одувек га је опчињавао. Била је то његова тајна коју је срамежљиво скривао од осталих робота.
Гледајући у ову статуу увек је размишљао о човеку и свему што је људски род створио. Робот је учинио много мање. Било је у том кипу неке вечите вредности. Откако је то први пут схватио, почео је да размишља о вечности воде и стена.
Упутио се до потока и убрзо се вратио са повећим комадом глине. Десетинама година безуспешно је покушавао да направи исти кип.
Свом снагом воље бацио се на посао да оствари дело које га је толико опседало. Али, његова раковска клешта била су немоћна. Сунце је већ било на заласку кад X-120 реши да одустане и остави безобличну масу глине око које се узалуд трудио.
Пред уласком у предворје срео је L-1716. Заједно су позвали G-3а. Није било одговора. Затекоше га како непомично лежи на поду. Рђа је ипак победила...

Свећлоси се јаси

Варљиво пролеће се неосетно претворило у несигурно лето. Два робота су се враћала из поподневне шетње. L-1716 је већ ишао знатно спорије. За њим су се, шкрипећи, вукли каблови — помоћне руке.
Два кабла се замрсише. Ниједан од њих двојице није приметио кад су се закачили за гране обореног дрвета. Спутан, L-1716 паде на колена. X-120 је дуго петљао док је успео да раздвоји каблове.
— До ђавола — сломљеним гласом промрмља L-1716 — нешто није у реду. Не могу да устанем.
Танушан дим поче да избија из унутрашњости његовог оклопа. Зачу се зујање и једно одсечно „шкљоц“. Изби пламен. L-1716 паде наузнак. X-120 је био изван себе.
— Молим те, стари пријатељу — викао је — не остављај ме!
Први пут после толиких векова, међу рушевинама је било гласно изражено једно осећање.
Промицале су прве снежне пахуљице. X-120 је ишао полако. Читавог дана осећао се чудно. Знао је да по влажном времену не сме да се задржава напољу. Треба што пре да се врати. Али, нешто га је вукло даље.
Најзад стиже до добро познатог баштенског зида и прође до фонтане. Дуго је стајао загледајући у мермерно тело детета. Одједном, његова велика, метална рука полете увис. Мермер се распаде у безброј ситних комадића...
Окренуо се и пошао. Ипак, нешто није било у реду. Постаде му јасно да је скренуо с пута и да се тетурал у круг. Некако се смрачило, иако су његове очи могле подједнако да виде и дању и ноћу.
Где је? Одједном је схватио да лежи на земљи. Мора да се врати! Трзао се, али није могао да устане. Онда, полако, светлост пред његовим очима поче да се гаси и ишчезе...
А снег је и даље падао. Велике, леујаве пахуљице промицале су споро и тихо. Ускоро је на месту на коме је лежао X-120 нарастао мали, бели брежуљак.

укрштене речи

БУНА У МАКЕДОНИЈИ

Због експлоатације и безочне пљачке турских феудалаца над македонским народом букнуо је 2. августа 1903. године устанак, познат и као (име уписати испод броја 2). Око 30 хиљада бораца водило је десетодневну беспштедну борбу не би ли како збацили турски јарам. Устанак је достигао врхунац у (уписати испод броја 1) где је формирана и Република. Буна македонског народа угушена је у крви и побијено је бројно невино становништво. Имена двојице од вођа треба уписати испод броја 3, односно броја 4.

АУТОР: ВЕ-МАК	1	ФРАНЦ. САНИКАР ПЕР ОГИСТ	2	ЛАГАН	КОЗАЦИ ПОГЛА- ВИЦА	ИТАЛИЈ. ОПЕРСКИ ПЕВАЧ	ИВОВА ИЧ-МА	ЗНАК ЗА КАЛЦИ- ЈУМ	ИТАЛИЈ. РЕДТЕЛ МИКЕЛАН- БЕЛО
РЕТЕРАНА У ШИРОКОЈ УПОТРЕ- БИ									
УСЛОВ- НОСТ (ЛАТ.)									
ЈЕДИНИ ПРИМЕРАК (МН.)								РОМАН МИХАИЛА ЛАДИКА	
ГРАМАТ. КОРЕКЦИЈА				ПОЦИВА- ШЕНО					
ФИДАЛЕР. СУШИК				ЗНАК ЗА СРЕБРО			А. Н.		
				3			ГРАД У СРБИЈИ, НА РЕКИ ОКЛ		
ОНО ШТО ЈЕ НА ЧЕНИ (МН.)									
КУЛА		НЕГАЦИ- ЈА			ИМЕ ПИСЦА ЖУПАН- ЧИКА				
		ГРАД У ПОЛСКОЈ							
ГРАД У ПАКИСТАНУ	АКЦИОНАТ- СКИ ЗНАК (?) (МН.)		ЛИТАР		ДРЖАВА У АЗИЈИ				
			ВРСТА ПАПАГА- ЈА		Ф. ПЕВАЧ МОНТАН				
						ПОРОДИЦА ДОМАЋИХ ЖИВОТИ- ЊА			
4						ЗНАК ЗА УПОТРЕБУ			МРЕЖА ЗА КОСУ
						ТЕЛЕФОН. ПОЗИВ			
					ГРАД У НЕМАЧКОЈ				
					ЗИНКА КУНИ				
ДЕО КА- ПУТА				ЗНАК РЕДОВА (МН.)					
ОБОР				НОЋТИ					
БРОЈ ПОЗ- НАТО ИЗ СРПСКОГ УСТАНАКА									

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: С, користити, окултизам, лупа, соја, очи, капа, мајка, Аца, обнављач, р, Ои, Равена, огранак, над „Аино“, нерв, сто, ива, учтив, цедуља, ха, ат, ЦЕЈЛОН.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Директор НО „ПОЛИТИКА“ Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ Живо-рад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредник: Бојана Дожић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-62 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 40 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	110,00 динара
6 месеци	220,00 динара
1 година	440,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца	220,00 динара
6 месеци	440,00 динара
1 година	880,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29/28 уз обавезу на-знаку — НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР „Продаја“ претплата на лист „По-литикин забавник“

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	\$ 47 —
СР НЕМАЧКА	DM 83.—
ШВЕДСКА	Skp 195.—
ФРАЊУСКА	Ffr 193.—
ШВАЈЦАРСКА	Sfr 77 —

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА“ код ИНВЕСТ БАНК — БЕОГРАД, на рачун број 6081-620-63-257300-00031, са обавезом назнаком, претплата на „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

УЛИЦА
ЛУЦКАСТИХ
БР. 13

ОВОГА ПУ-
ТА ЋЕ МИ ВРА-
ТИТИ ДУГ?

НЕМА
ГА?

УХВАТИ-
ЋУ ГА
КАД
-ТАД
?

САМО ДА НЕ ПО-
ГЛЕДАЈУ ГОРЕ?

ДОК СЕ НЕ ВРА-
ТИ, НЕ МРДАМ
ОДАВДЕ?

ВРАТИ МИ МОЈ
ЧАРШАВ?

ВЕК САМ ЧУО ДА ИМАТЕ
СПАТКУ ДЕЧИЊУ?

КУПИЛА САМ ТЕЛЕ-
ВИЗОР ДА БИХ ГЛЕДА-
ЛА ПРОГРАМ, А НЕ ТЕ-
БЕ?

ЗАР ОПЕТ? РЕКАО САМ TI ДА УБА-
НИШ ПИСТО, А НЕ РУКУ?

НЕ? МАГАРАЦ, КОГА
СТЕ КУПИЛИ, НЕМА ПА-
РАЛИЗУ ВЕК...

ЈЕСУ TI ЧКУСНЕ КНЕД-
ЛЕ КОЈЕ САМ ВАМ ПРИ-
ПРЕМИЛА?

ОВА МЕТЛА ЋЕ ВАС СИ-
ГУРНО ИЗДРЖАТИ?

КАД ЋЕ ВЕК ЈЕДНОМ ПОС-
ТАВИТИ УЖЕ?

ЗАР СТЕ БАШ
ОВДЕ НАШЛИ ДА
ПАРКИРАТЕ
МОТОЦИКЛ
??

млтпф

ОВА ВРСТА ФО-
ТОГРАФИЈЕ ТРАЖИ
СТРПЉЕЊЕ! ВАЈДА
ЊЕ ЈЕ ШЕКЕР
ПРИВУКИ!

ИМАМ ЈЕ!

ГРРРР!

БУМ!
БУМ!
БУМ!

СРЕДИО САМ ЈЕ! А
ЈУРИМ ЈЕ ВЕЋ ДВА
ДАНА!

СУТРАДАН...

КАКВА СЛИКА! ТАЈ МУВ-ЉИ ИЗРАЗ!

ИЗНЕНАЂЕЊЕ У ЊЕНИМ ОЧИМА!

ОКИНУТИ У ПРАВИ ЧАС, ТО ЈЕ ГЛАВНО!

ПА, ЈЕСТЕ...

ПА,
ЈЕСТЕ.

Датум рођења

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граин Забавниче,

СВЕТ ЈЕ, ИПАК, СТАР

Сви знамо да све постоји неколико милијарди година а у календару стоји да је прошло тек 1980 година. Објасни ми шта значи 60 година пре н. ере? Ове ознаке често срећем на старим споменицима и киповима.

Велимир Новаковић,
Моше Пијаде 3
Ср. Митровица

Историја је наука чији је задатак да осветли прошлост људског друштва и то на основу сачуваних остатака човекове делатности. Према врстама извора који служе за њено осветљавање, прошлост се дели на праисторијско и историјско доба. Праисторија обухвата најстарије и најдуже доба у развоју људског друштва и културе: податке о њој сазнајемо искључиво на основу материјалних остатака. Пошто материјалне споменике чине остаци грађевина, уметничких дела, оруђа, новац и уопште сви предмети којима су се људи служили, јасно је да они не могу ништа да кажу о догађајима. Једино што на основу материјалних споменика може да се зна то је каква су привреда и култура биле у праисторији.

Историјско доба почиње тек од писаних споменика а они се у свим земљама не јављају у исто време. Историја неких земаља почиње пре пет хиљада година а других пре једва неколико стотина. Људи историјског доба одређивали су време збивања појединих догађаја и појава према неком значајном датуму из своје прошлости, рачунајући при том број година пре или после њега. Ти разни системи рачунања времена називају се ере. Код старих Грка ера је почињала Првом олимпијадом (по нашем систему рачунања то је 776. година пре нове ере) а код Римљана годином оснивања Рима (753. година пре

оснивање хришћанства. Сви догађаји рачунају се пре или после године рођења Христа од које је, по овом систему рачунања, прошло 1980 година.

Дакле, то што у календару стоји да је сада 1980. година не значи да људско друштво постоји само толико већ да је наша ера отпочела пре 1980. године. Ми исто тако рачунамо и догађаје који су се догодили пре наше ере: на пример маратонска битка је 490 година пре наше ере, односно 490 година пре године у којој се родио Исус Христ. Или рецимо, Цезар је убијен 44 године пре почетка наше ере.

Ознака 60 година пре н. е. значи да се нешто догодило 60 година пре почетка наше ере.

ПОПУЛАРНА МЕЂУ ДЕВОЈЧИЦАМА

Да ли је правилније рећи Југо-словени или Југославени? Занима ме где у СР Хрватској постоји школа за манекене?

Рената из Примостена

Правилно је и једно и друго. Што се тиче твог другог питања одговор је следећи: Удружење манекена Хрватске повремено организује курсеве за манекене па ти предлагемо да се обратиш директно њима. Адреса Удружења је: Социјалистичке револуције 68, Загреб.

НЕПРИМЕНЉИВА ТЕОРИЈА

Већ дуго сам твој стални читалац и видим да излазиш у сусрет многим. Зато те молим да помогнеш и мени и објасниш ми каква је то проблем трију тела и шта је кабала?

Горан Станковић,
Улица Мајаковског 23
Ниш

Проблем трију тела прилично је компликована ствар и представља централни проблем небеске механике. Његовим решењем било би могуће одредити положај и брзину за било који тренутак трију небеских тела познатих маса, положаја и брзина која се узајамно привлаче према Њутновом закону гравитације, али на која сем ње не делује никаква друга сила. Проблем се своди на решавање 9 диференцијалних једначина другог реда. Међутим, до дана данашњег није нађено опште решење у облику

коначног математичког израза које би омогућило одређивање положаја и брзине трију тела за било који тренутак, укључујући прошли и будући.

Године 1772. француски математичар Лагранж дао је прво практично решење и показао да постоји пет случајева, односно положаја. Крајем следећег века Поенкаре је целу ствар поједноставио и овако формулисао: проблем да се одреди начин кретања тела занемарљиво мале масе под привлачним дејством двеју маса, једне знатно веће од друге, које се привлаче по закону о општој гравитацији и крећу по кружним путањама око заједничког тежишта, при чему се тело занемарљиво мале масе са почетном брзином налази у равни кретања поменутих двеју маса. Овако поједностављен проблем разрадила је и проширила данска школа астронома. Почетком 20. века фински астроном Сундман дао је теоријско решење проблема трију тела али, на жалост, оно не може да се примени.

Постоји више употреба речи кабала. На хебрејском она значи предање, и једна од њих односи се на средњовековни јеврејски филозофско-религијски мистицизам заснован на учењу о настајању реалних бића из апсолутног бића. Следеће значење је тумачење тајанствених знакова, тобожње општење с духовима. И, на крају, реч кабала се користи за означавање тајног удружења с мрачним циљевима.

ПОТОПЉЕН ЈЕ!

Занима ме шта се догодило са бојним бродом „Јаматом“, иначе штабом јапанског команданта Исо-руку Јамамота?

Ивица Фундук,
Билице 3
Плетерница

Јапански бојни брод „Јамото“, саграђен 1939, потопљен је јула 1945. недалеко од обала острва Кјушју.

ДРЖИ ОЧИ ЗАТВОРЕНЕ!

Кад роним очи су ми обично отворене али не знам да ли је то добро или не. Једни ми кажу да јесте, други да није. Шта је заправо тачно? Молим те и да ми одговориш да ли новинска агенција „Танјуг“ има амблем?

Гордана Макрешанска,
Ђуре Ђоновиха 115
Скопље

Роњење с отвореним очима, без обзира о каквој се води ради (речној, морској или базену), није добро и треба га избегавати. То поготову важи за оне код којих се јављају поновљене инфекције ока. Они, штавише, уопште не би требало да роне чак ни са затвореним очима. Најчешћа инфекција која може да те снађе ако рониш отво-

рених очију је запаљење вежњаче — коњуктиве (коњуктива је слузокожа која почиње од руба капака и прекрива њихову унутрашњу страну и предњи део очне јабучице). Вода у којој се купамо никад није беспрекорно чиста јер у њој је на милионе бактерија, вируса, честица песка, средстава за дезинфекцију, кад је реч о базену. Било шта од тога да дође у додир са коњуктивом, може да проузрокује запаљење. Последице су пецкање и гребање у оку, бол, црвенило. Уз све то долази и до лучења секрета чији састав може да буде различит, у зависности од тога шта га је изазвало. Код „обичног“ запаљења вежњаче капљи се веома тешко отварају. Иначе, компликације могу да буду и многе веће, па зато опрезно са роњењем, нарочито у води сумњиве чистоће.

Новинска агенција „Танјуг“ има амблем. Како он изгледа видиш са цртежа.

СЛАВА СТЕЧЕНА ПРАШКОМ

Ко је доктор Еткер?
Читатељка из Београда

Име доктор Еткера познато нам је са кесица прашка за пециво, ванилиног шећера, густина, пудинга. Готово да нема домаћинства у којем није нашао место. Та „инвазија“ на наше домове почела је пре 90 година. Наиме, тада је угледни тридесетогодишњак Август Еткер почео у својој апотеци у Биелефелду (данас град у СР Немачкој) да продаје кесице са „чаробним“ прашком. Био је то бакин — тако га је апотекар назвао — прашак за пециво. У граду убрзо није било домаћице која није свраћала у апотеку доктора Еткера да се снабде тим, како се говорило, чудотворним прашком којим су се без помукости правили колачи.

Није прошло много времена а за бакин је сазнала не само цела Немачка, већ и Европа, па и Нови свет. Апотека доктора Еткера није могла да подмири све већу потражњу па је предузимљиви апотекар саградио фабрику. Прашак за пециво није био једини производ који је из ње излазио: доктор је открио а домаћице потврдиле да је за колаче неопходан и ванилин шећер. Не мању популарност стекли су и други производи: то су, пре свега, различите врсте пудинга и густин (скроб) који је незаменљив кад је у питању прављење кремова. Густин је иначе добио назив по имену свог проналазача (густин — Августин).

Да би што више олакшао посао домаћицама — није искључено да је у питању био и финансијски ефект — доктор Еткер је на пољеђини кесице сваког прашка за пециво давао по један рецепт.

Предузеће које је основао Август Еткер и данас постоји. Вода га његови потомци којима проналазак доноси доста новаца. Али поред новца, заоставштина деде

нове ере). Већина данашњег света усвојила је систем рачунања времена према такозваној „хришћанској“ ери која почиње легендарном годином рођења Исуса Христа за чије се име и везује

Августа донеси и невоље. Тако је пре десетак година један од чланова породице био киднапован и ослобођен за „скромну“ суму од 20 милиона марака.

Поред производа доктора Еткера домаћицама стоји на располагању и кувар са рецептима за колаче (преведен је и на наш језик). Према неким подацима он није ништа мање популаран од прашка за пециво или ванилиног шећера: године 1970. забележено је да је продат у 21 милион примерака.

КАЗНА ЗА ПРОПУСТ

Када на телевизији гледам тенис судија често узвикне „ас“ па ме интересује шта значи?

Бранко Малинић,
Аце Алексића 2
Крушевац

Ас је поен који се постиже из сервиса (почетни ударац), односно када један од партнера сервира лопту која прође поред другог играча а он је не дотакне рекетом.

НЕК' ТЕ ЖЕЉА МИНЕ

Желео бих да знам колико има модела „веспе“, где могу да се купе и колико коштају?

Владан Вујић,
Краљево

Италијанска фабрика „Пијађо“ из Ђенове производи 4 типа „веспе“. То су веспа 50 ср, веспа 125

примавера, веспа 150 и веспа 200 рели. Модел веспа 50 ср мотор је који има запремину од 50 cc, снагу од 4,4 KS и четворобрзински мењач. Максимална брзина износи 72 km на час. Нешто јача је веспа 125 примавера: њен мотор има запремину од 122 cc и снагу 5,4 KS. Мењач је четворобрзински а максимална снага 90 km на час. Модел веспа 150 има радну запремину 146 cc и снагу мотора 6,5 KS. Мењач је четворобрзински. Максимална брзина коју постиже је 95 km на час. Најјача је веспа 200 рели. Радна запремина мотора овог модела је 193 cc а снага 12 KS. Мењач је четворобрзински а максимална брзина 116 km на час. Најјефтинији модел је веспа 50 ср која кошта око 15500 динара. Најскупља је веспа 200 рели: њена цена је око 34200 динара. И на крају оно што је за тебе можда најважније: ниједан од ових модела не може да се купи код нас јер се не увози.

ЕВО ТАЈНЕ!

Молим те да ми одаш тајну како се прави филтер за пречишћавање воде у акваријуму. Учини то што пре!

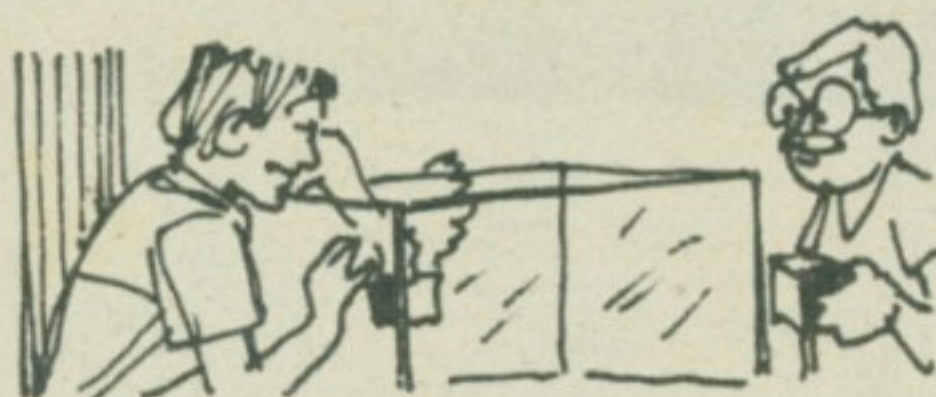
Х. У.
Сарајево

Како се прави филтер за пречишћавање воде у акваријуму?

Мирсад Хасић,
Улцињ

Да би се направио обичан филтер за ваздух, потребан је комад пластичне цеви или лепљено ста-

кло. синтетичка вата, активни угаљ и шљунак разних величина (ситнији, средњи, крупни). Колики ће тај филтер бити зависи од величине акваријума који имате или намерава да купите: његове димензије могу да буду 10 са 20 сантиметара али исто тако није немогуће да филтер буде онолики колики је акваријум. Веома је важно да се приликом прављења филтера води рачуна о одређеном редоследу слојева. Идући одозго надоле прво треба ставити синтетичку вату, затим активни угаљ и на крају шљунак. Потребно је још да знате да постоје две врсте филтера: унутрашњи и спољни. Оба се праве на исти начин али ни један ни други не могу да раде без помоћи пумпе за ваздух.

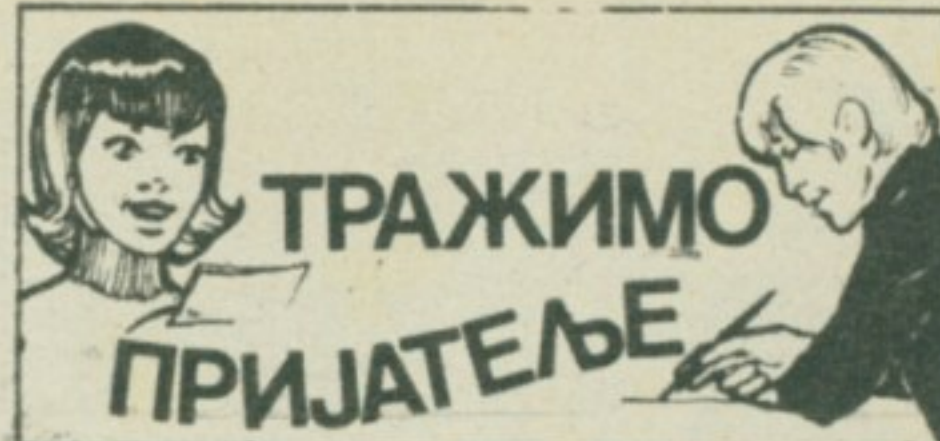

КАКО ПОСТАТИ РИБОЛОВАЦ

Већ дужи време тражим по Београду адресу неког риболовачког друштва и никако не могу да дођем до ње. Молим те да ми помогнеш и кажеш колико таквих друштава постоји у Београду, где се налазе и колика је годишња чланарина за пионире?

Бранко Јаковљевић,
Лошињска 19
Београд

Како смо успели да сазнамо у Београду постоји око 11 спортских риболовних друштава. Ми ћемо ти навести само три од њих: „Звездара“ се налази у Улици 27. марта 127, „Врачар“ у Баба Вишњиној 34 а „Вождовац“ у Булевару Војводе Степе 85. Годишња чланарина за пионире износи 30 динара.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

СССР, 310153, город Харьков — 153, Ул. Гв. Широнцев, д. 5-Б, кв. 19, Шибалин Евгений — 18 година, жели пријатељства са вршњацима из Југославије, сакупља плоче популарних група и часописе поп-музике. У замену нуди плоче совјетске музике, значке и маркице.

Нада Баковић, 31300 Пријепоље, Суводо 29 — воли спорт и забавну музику

Зоран Хукановић, 51000 Ријека, Б. Ракића 11 — 15 година, сакупља разгледнице, навијач Партизана

Светлана Ристић, 18500 Врање, Тодора Шпанца 39 — 12 година — бави се спортом — тренира карате — сакупља постере, значке и привеске

Татјана Лекић, 52000 Пула, Љубљанска 47/III — 12 година, воли све што воле млади

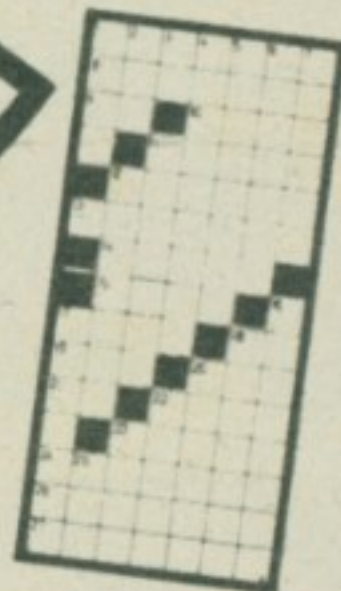
Дарко Ђурић, 38232 Липљан, и Живојин Ђурчић, Срђа 66 — воле спорт и навијају за Партизан

Биљана Арсић, 18500 Врање, Дринска 25 — 12 година, сакупља писма и лутке

РАЗОНОДА, ЕНИГМАТИКА, ЗНАЊЕ

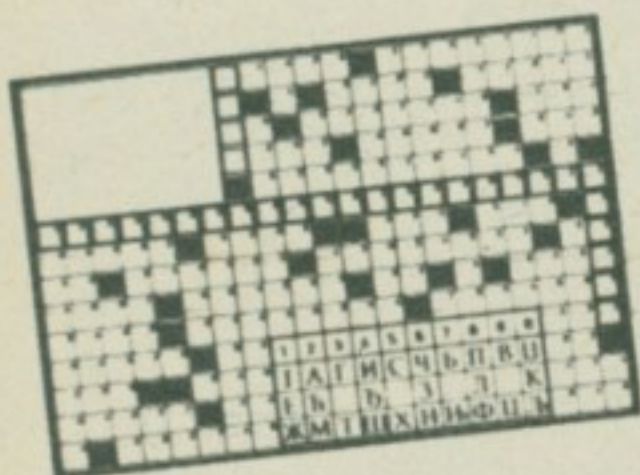
У НОВОМ
БРОЈУ
ЛИСТА

ПОЛИТИКЛА
Мозаик

● ПРЕКО 40 УКРШТЕНИХ РЕЧИ, РЕБУСА, АНАГРАМА И ОСТАЛИХ ЕНИГМАТСКИХ ПРИЛОГА

● У НОВОМ БРОЈУ — НОВИ ПОСТЕР:

ПОЛИТИКЛА
Мозаик

МИЛЕНА ДРАВИЋ

WALT
Disney

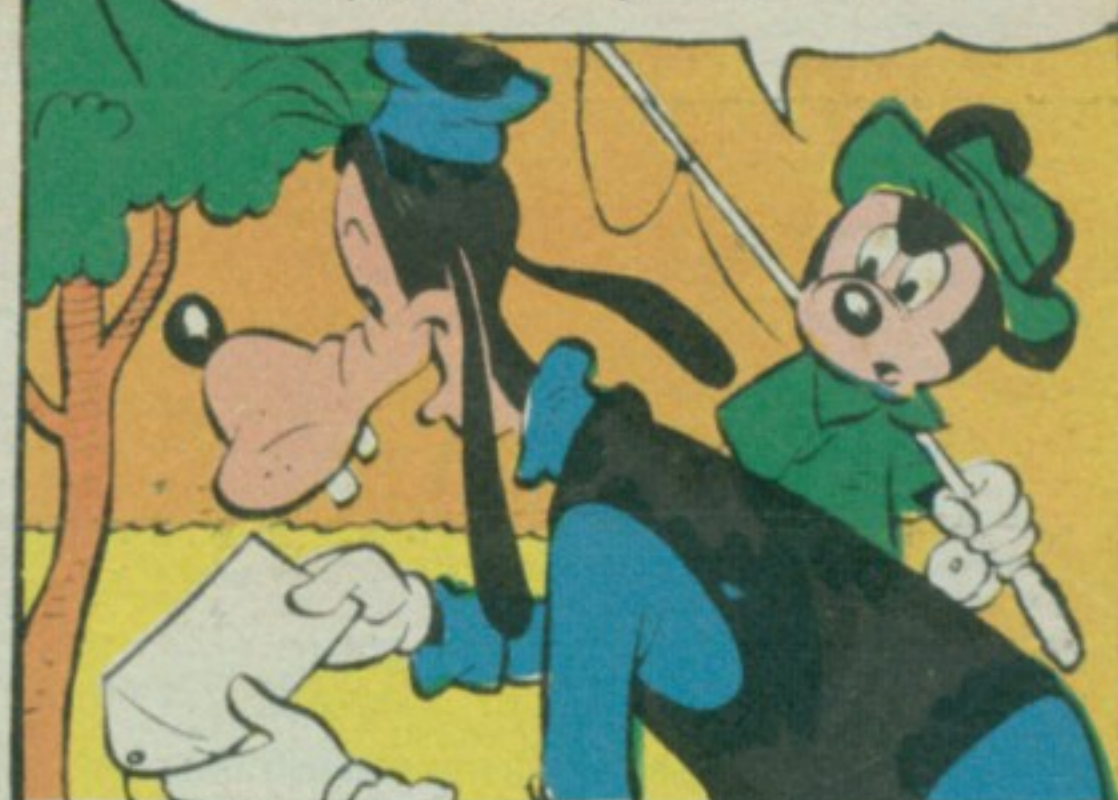
МИКИ

ПОГЛЕ, МИКИ!
ПОКЛОН ОД МОГ
РОБАКА САВАТИ-
ЈА!

ЗОВЕ СЕ ЈУФИ ДРВО ...
НЕ САДИ СЕ БЛИЗУ
КУЋЕ ЈЕР ИМА ДУГАЧКО
КОРЕЊЕ!

ПОЖУРИ, ШИЉО!

МОРАМ ДА ГА ЗА-
САДИМ ДА НЕ
УВЕНЕ ДОК
СЕ ВРА-
ТИМО!

САМО
БРЗО, ПА
ДА КРЕ-
НЕМО!

ОХ, ЉУДИ!
ШТО ЈЕ
ОВО
УЖИВАН-
ЦИЈА!

ХМ... ДА... МОЖДА
ЈЕ ТРЕБАЛО ДА
ГА НАБУ-
БРИМ...

ЈА ДНО ДРВЦЕ ...
ОСУШИКЕ
СЕ НА
ОВОМ
СУНЦУ!

ЈЕДВА
ЧЕКАМ
ДА СЕ
ВРАТИМ
КУЋИ!

ПОЛАКО, ШИЉО!
СТИЌИ ЋЕМО
ЗАЧАС!

НАДАМ СЕ ДА ЈЕ ТВОЈА
БИЉЦИЦА ДОБРО!

НИЈЕ ТРЕБА-
ЛО ДА ГА
ОСТА-
ВИМО!

ИДЕ ЈУФИ! СПАСА-
ВАЈ СЕ КО МО-
ЖЕ!

